

R

G

B

WH

GR

BL

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES-PICTA.COM

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

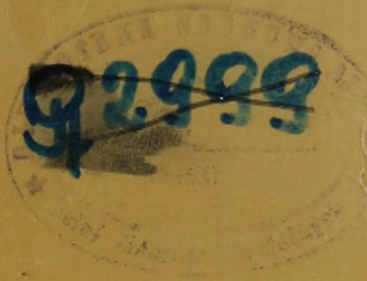
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

POUENÉ

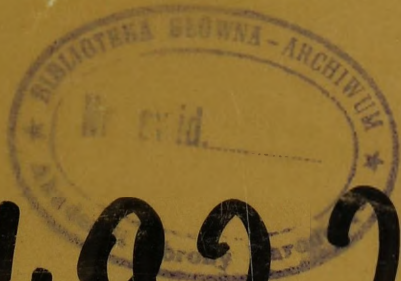
Egz. nr. 2

Płk dypl. Wacław SKOBEL

UDZIAŁ SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU
KRAJU W OPERACJI OBRONNEJ
NA TERYTORIUM PRL

Rozprawa doktorska

PE 49227

WARSZAWA 1990

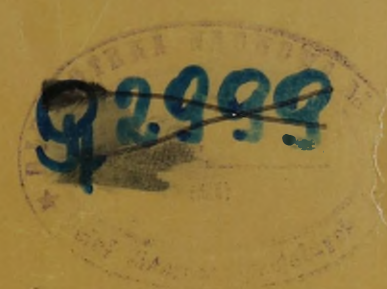
**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~JAWNE~~

POUENE

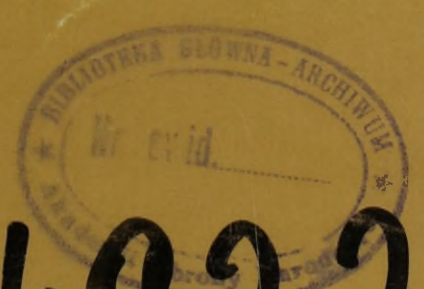
Egz. nr. 2

Plk dypl. Wacław SKOBEL

UDZIAŁ SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU
KRAJU W OPERACJI OBRONNEJ
NA TERYTORIUM PRL

Rozprawa doktorska

PE 49227

SPIS TREŚCI

	Strona
WSTĘP	5
ROZDZIAŁ I	
ZASADY UŻYCIA SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU /OTK/ W WARUNKACH WYSTĘPOWANIA LINII STYCZNOŚCI WOJSK W ŚRODKOWEJ LUB ZACHODNIEJ CZĘŚCI ZTDW	11
1. Miejsce sił lądowych obszaru kraju /OTK/ w systemie obronnym państwa i na tle kierowania obroną pań- stwa	12
1.1. System obronny państwa	12
1.2. Kierowanie działalnością obronną państwa	21
2. Zasady użycia wojsk lądowych obszaru kraju w wa- runkach prowadzenia działań bojowych przez wojska operacyjne na terytorium NRD	23
2.1. Działania przeciwdesantowe	26
2.2. Działania przeciwdywersyjne	28
2.3. Mobilizacyjne rozwinięcie sił obronnych PRL i uzupełnianie strat	30
2.4. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk na obsza- rze kraju	32
2.5. Ochrona i obrona obiektów	36
2.6. Obrona przed bronią masowego rażenia	37
2.7. Wpływ nowej doktryny obronnej na zadania wy- konywane przez wojska lądowe obszaru kraju ...	39
3. Zasady użycia sił pozamilitarnych w warunkach pro- wadzenia działań bojowych w środkowej lub zachod- niej części ZTDW	41
3.1. Zasady użycia sił zmilitaryzowanych	41
3.2. Zasady użycia sił obrony cywilnej	47
3.3. Wpływ nowej doktryny obronnej na zadania wy- konywane przez siły pozamilitarne	49
Wnioski	51

ROZDZIAŁ II
MOŻLIWOŚCI UŻYCIA WOJSK LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU
DO PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH W OPERACJI OBRONNEJ
NA TERYTORIUM PRL 56

1. Możliwości użycia wojsk lądowych obszaru kraju
w przedniej strefie działań bojowych 58

1.1. Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza 58

1.2. Jednostki ochrony 69

2. Możliwości użycia wojsk lądowych obszaru kraju
i formacji uzbrojonych w głębi ugrupowania
obronnego 71

2.1. Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza 71

2.2. Jednostki ochrony 72

2.3. Szkoły i ośrodki szkolne 82

2.4. Jednostki zwarte Milicji Obywatelskiej 84

Wnioski 85

ROZDZIAŁ III
MOŻLIWOŚCI UŻYCIA SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU
DO ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ WOJSK W OPERACJI OBRONNEJ
NA TERYTORIUM PRL 83

1. Możliwości użycia sił lądowych obszaru kraju do
zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk opera-
cyjnych 89

1.1. Rozpoznanie 89

1.2. Obrona przed bronią masowego rażenia 92

1.3. Maskowanie operacyjne 107

1.4. Zabezpieczenie inżynieryjne 110

1.5. Zabezpieczenie hydrometeorologiczne 120

2. Możliwości użycia sił lądowych obszaru kraju do
zabezpieczenia techniczno-specjalnego i tyłowego
działań wojsk operacyjnych 121

2.1. Zabezpieczenie techniczno-specjalne 121

2.2. Zabezpieczenie tyłowe 129

Wnioski 141

ROZDZIAŁ IV

KIEROWANIE /DOWODZENIE/ SIŁAMI LĄDOWYMI OBSZARU KRAJU
W OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM PRL

145

Wnioski

153

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I KIERUNKI DALSZYCH BADAŃ

156

BIBLIOGRAFIA

162

ZAŁĄCZNIKI

170

1. Reorganizacja wojsk lądowych OTK i jej wpływ na
zadania realizowane przez te jednostki

170

2. Ocena przydatności sił lądowych OK do działań
bojowych w warunkach prowadzenia operacji obronnej
na terytorium PRL

173

3. Ocena przydatności sił lądowych OK do zabezpie-
czenia operacyjnego w warunkach prowadzenia
operacji obronnej na terytorium PRL

174

4. Możliwości dezaktywacyjne /odkażania/ oddziałów
i samodzielnych pododdziałów likwidacji skażeń

175

5. Skład grupy operacyjnej OW cz. "W" przy dowództwie
armii /projekt/

177

W S T Ę P

W świetle nowej doktryny wojennej wojska operacyjne PRL stanowiąc drugi rzut strategicznego ugrupowania koalicyjnego mogą organizować i prowadzić operację obronną na obszarze Polski. Stanowi to wiele nowych, nie rozwiązanych jeszcze problemów. Dotyczą one m.in. innego użycia sił lądowych obszaru kraju /dawniej OTK/ i sformułowania zasad współdziałania między dowództwami wojsk operacyjnych i obszaru kraju oraz dowództwami wojsk różnych szczebli a terenowymi organami obrony. Siły obszaru kraju /OK/ były bowiem dotąd ukierunkowane przede wszystkim na zapewnienie, pod każdym względem, sprawnego przegrupowania wojsk operacyjnych przez obszar Polski oraz realizację zadań właściwych ochronie i obronie zaplecza. Natomiast nie uwzględniano w tak szerokim zakresie ich działania na rzecz wojsk operacyjnych broniących się na obszarze kraju oraz korzystania w tym celu z miejscowego potencjału gospodarczo-militarnego. Powyższe uwarunkowania stanowią genezę niniejszej pracy.

W razie organizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze Polski należałoby rozwiązać wiele kwestii, w tym zdecydowano w pierwszej kolejności rozstrzygnąć takie problemy, jak:

- a/ kierowanie działalnością obronną państwa z określeniem roli i miejsca sił lądowych OK w całokształcie systemu obronnego;
- b/ użycie sił lądowych OK w warunkach działania wojsk operacyjnych na zachód od Polski;

c/ użycie sił lądowych OK w różnych strefach obrony i na zapleczu w sytuacji prowadzenia działań bojowych na obszarze Polski.

Powyższe zagadnienia nie obejmują całej problematyki udziału sił OK w operacji obronnej na terytorium PRL. Jest ona bowiem tak obszerna, iż niemożliwe byłoby jej ujęcie w jednym opracowaniu. Toteż w niniejszej pracy ograniczono się wyłącznie do kompleksowego /ogólnego/ ustalenia zakresu udziału sił lądowych OK w operacji obronnej organizowanej i prowadzonej w zachodniej części Polski z wyeksponowaniem różnic wynikających ze struktury obrony. Trzeba również zaznaczyć, że nie ograniczono się tylko do tematyki dotyczącej wspomnianych sił. Wiele zagadnień potraktowano szerzej /np. dowodzenie tymi siłami/, celem głębszego poznania ogółu spraw stanowiących przedmiot badań.

W wyniku tych uwag głównymi celami niniejszej pracy są:

- a/ wyeksponowanie różnic między udziałem sił lądowych OK w warunkach organizowania i prowadzenia operacji obronnej na terytorium PRL oraz w razie prowadzenia działań bojowych poza granicami państwa;
- b/ ustalenie przydatności sił lądowych OK do działań w różnych strefach obrony na terytorium PRL oraz określenie ewentualnych zmian w zakresie ich organizacji i wyposażenia;
- c/ wskazanie rozwiązań organizacyjnych w zakresie kierowania /dowodzenia/ siłami lądowymi OK w warunkach organizowania i prowadzenia operacji obronnej na terytorium PRL.

Obszerną problematykę pracy przedstawiono w czterech rozdziałach, zwracając szczególną uwagę na chronologię ewentualnych działań bojowych prowadzonych początkowo na terytorium NRD, następnie zaś na zachodniej rubieży Polski oraz znaczenie poszczególnych przedsięwzięć /specyfika działań bojowych i ich zabezpieczenie/. Mając powyższe na względzie, w pierwszym rozdziale określono możliwości użycia sił lądowych OK do prowadzenia działań na terytorium PRL w sytuacji, gdy wojska operacyjne opuszczą obszar kraju. Ponadto scharakteryzowano w nim system kierowania /dowodzenia/ siłami OK. W drugim rozdziale określono zadania, jakie mogą realizować wojska lądowe OK wraz z wojskami operacyjnymi lub na ich rzecz w strefach obrony i na zapleczu. Dokonano tego na podstawie analizy i oceny ich przygotowania do działań oraz wyposażenia. Rozdział trzeci zawiera sposób realizacji przedsięwzięć, które mogą wykonywać siły OK w ramach operacyjnego, techniczno-specjalnego i tyłowego zabezpieczenia działań. W rozdziale czwartym przedstawiono problem kierowania /dowodzenia/ siłami lądowymi OK w warunkach operacji obronnej na terytorium PRL, wskazując propozycje rozwiązań organizacyjnych mających na celu łagodzenie nakładania się kompetencji organów dowodzenia wojsk operacyjnych i OK oraz zazębienia się kompetencji organów dowodzenia wojskami z kompetencjami terytorialnych ogniw obronnych. W końcowej części ujęto wyniki niniejszej pracy i zaproponowano kierunki dalszego działania /prowadzenia badań/ w tym zakresie.

Dążąc do osiągnięcia głównego celu pracy, tj. ustalenia optymalnego wykorzystania sił lądowych OK w operacji obronnej na terytorium PRL - zastosowano takie metody badawcze, jak: indukcja, dedukcja i weryfikacja. Trudności wystąpiły przy

testowaniu sformułowanych propozycji. Zdołano bowiem tylko niektóre elementy z zakresu użycia wojsk lądowych OK na rzecz wojsk operacyjnych wprowadzić do katedralnych zajęć grupowych. Dlatego też do sprawdzenia pozostałych sformułowań propozycji zastosowano badanie opinii z uwzględnieniem metody bonitacyjnej. Ze względu jednak na znaczne rozbieżności uzyskanych ocen i uniknięcie nadmiernej intuicyjności w prowadzonych badaniach udoskonalono tę metodę wprowadzając do niej wartości modalne /dominaty/.

W celu uzyskania możliwie maksymalnej przejrzystości tak zróżnicowanego i obszernego materiału, poszczególne rozdziały podzielono na podrozdziały, te zaś na części, zachowując odpowiednią hierarchię ich tytułów. Natomiast wszelkie wyjaśnienia i dodatkowe rozważania umieszczono głównie w przypisach lub załącznikach. Podobnie potraktowano rozważania, które - ze względu na znaczną objętość tekstu rozdzielałyby zasadniczy tok rozumowania. Pomimo tych zastosowań praca jest dość obszerna, składa się bowiem z części tekstowej o objętości 169 stron i załączników zawierających 8 stron. W części tekstowej zawarto 15 rysunków i 109 pozycji bibliograficznych.

Niektóre załączniki i rysunki zawierają syntezę problemów poruszanych w niniejszej pracy, inne zaś stanowią rozwinięcie zagadnień niekiedy zaledwie tylko zasygnalizowanych w tekście. Dotyczy to zwłaszcza rozmieszczenia przestrzennego obiektów mających istotny wpływ na zabezpieczenie działań wojsk operacyjnych. Dlatego też dość często wskazana jest konfrontacja tekstu zarówno z załącznikami, jak i rysunkami.

W pracy wykorzystano również obszerny materiał literatury źródłowej. Należy jednak zaznaczyć, że nie można byłoby niniejszej pracy wykonać wyłącznie opierając się na materiałach bibliograficznych. W znacznej bowiem części tych pozycji problem wykorzystania sił lądowych obszaru kraju znajduje się na marginesie zasadniczych rozważań, inne natomiast - w świetle zachodzących zmian - stały się już nieaktualne. Dlatego też do wykonania pracy niezbędne były również informacje uzyskane poprzez konsultacje w różnych instytucjach i w dyskusjach ze znanymi i uznanymi specjalistami. Odnosiło się to zwłaszcza do aktualnego stanu i perspektywicznych kierunków restrukturyzacji sił zbrojnych PRL. Wiele istotnych informacji w tym zakresie uzyskano w Zarządach I, VI i X Sztabu Generalnego WP, Sztabie Obrony Cywilnej Kraju, Dowództwie Warszawskiego Okręgu Wojskowego i Dowództwie Wojsk Ochrony Pogranicza. W wypadkach wątpliwych starano się uzyskać potwierdzenie danych informacji z dwóch różnych źródeł. Dotyczyło to szczególnie możliwości udzielania pomocy wojskom operacyjnym przez różne siły obszaru kraju.

Spośród wymienionych pozycji bibliograficznych /oprócz aktów normatywnych/ największe znaczenie miały:

- a/ "Funkcjonowanie systemu obronnego państwa w warunkach obowiązywania stanów wyższej konieczności", skąd zaczerpnięto podstawowe dane o systemie obronnym państwa i kierowaniu działalnością obronną;
- b/ "Zasady obronności kraju na tle koalicyjnej i narodowej doktryny obronnej", która wskazała główne zadania stojące przed naszymi siłami zbrojnymi;

- c/ "Obrona terytorium kraju", "Dane dotyczące organizacji Wojsk Ochrony Pogranicza i zasad ochrony granicy państwowej", "Ramowy zakres działania dowództwa okręgu wojskowego na czas wojny" oraz "Ramowy zakres działania wojewódzkiego sztabu wojskowego", które były pomocne do sformułowania niektórych zasad dotyczących użycia wojsk lądowych i organów dowodzenia obszaru kraju;
- d/ "Zastosowanie geografii fizycznej" T. Bartkowskiego, skąd przyjęto zasady opracowywania i stosowania metody punktowej.

W wykonywaniu pracy pomocne były ponadto doświadczenia historyczne przedstawiające wykorzystanie sił wojskowych i pozamilitarnych obszaru kraju, a także ludności cywilnej w przygotowywaniu i prowadzeniu działań obronnych. Najważniejszymi pozycjami w tym zakresie były: "Polski czyn zbrojny w II wojnie światowej. Wojna obronna Polski 1939" oraz praca A. Bernas - Kostynowicz "Społeczeństwo polskie w wojnie obronnej 1939".

W pracy wykorzystano również wnioski z ćwiczeń prowadzonych z organami i siłami obszaru kraju. Szczególnie wartościowych wniosków dostarczyły ćwiczenia pk. "Topaz-87" oraz "Mazury-88".

Jak już wspomniano, niniejsza praca nie pretenduje do rozwiązania wszystkich zagadnień związanych z użyciem sił obszaru kraju w operacji obronnej na terytorium PRL. Trwająca restrukturyzacja sił zbrojnych, a także zmiany zachodzące w siłach pozamilitarnych wnoszą bowiem również nowe aspekty do przedmiotowej problematyki. Dlatego też wyniki osiągnięte w niniejszej pracy należy traktować jako otwarte, wymagające dalszych badań i udoskonaleń.

ROZDZIAŁ I

ZASADY UŻYCIA SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU /OTK/ W WARUNKACH WYSTĘPOWANIA LINII STYCZNOŚCI WOJSK W ŚRODKOWEJ LUB ZACHODNIEJ CZĘŚCI ZTDW

Jedną z podstawowych funkcji państwa jest obrona przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Wyraża się ona w: "przeciwdziałaniu wybuchowi wojny oraz zagrożeniu wewnętrznemu, a także wszechstronnemu przygotowaniu organizmu państwowego i całego społeczeństwa do odparcia ewentualnej agresji oraz przeciwstawienia się różnorodnym formom oddziaływania przeciwnika prowadzonego w ramach walki nieoręężnej, przy użyciu niezbędnych do tego sił i środków".¹ Z powyższego sformułowania wynika, że obrony państwa nie można zawęzać wyłącznie do działalności sił zbrojnych, ponieważ współcześnie, oprócz wojsk przygotowywanych do prowadzenia działań bojowych, w przedsięwzięciu tym uczestniczy cały aparat państwowy i obronnie zorganizowane społeczeństwo. Działalność obronna przenika i nakłada się na społeczną, gospodarczą i administracyjną strukturę państwa. Ma ona więc charakter wieloaspektowy i jest przedmiotem zainteresowania wszystkich ogniw organizacyjnych państwa. Ponadto przynależność Polski do wspólnoty państw - stron Układu Warszawskiego sprawia, że przygotowania obronne PRL są powiązane z podobnymi przygotowaniem czynionymi przez

1. Funkcjonowanie systemu obronnego państwa w warunkach obowiązywania stanów wyższej konieczności. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988, s. 64.

inne państwa układu. Zatem powyższe uwarunkowania mają zasadniczy wpływ na całokształt systemu obronnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Działalność obronna realizowana jest zawsze zgodnie z narodową /koalicyjną/ doktryną wojenną. Obowiązująca obecnie doktryna o charakterze obronnym zakłada użycie wojsk operacyjnych Polski:

a/ do organizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju z przednim skrajem na rubieży Odry lub Odry i Nisy Łużyckiej w zwięzieniu Sudecko-Bałtyckim

względnie

b/ jako wzmocnienie pierwszego rzutu strategicznego do wykonania zwrotów zaczepnych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Prawdopodobieństwo drugiego wariantu wynika z założenia, że Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych państw - stron Układu Warszawskiego w razie wojny będzie usilnie dążyło do utrzymania terytorium NRD i CSRS. Dlatego też rozważania zawarte w niniejszym rozdziale dotyczą drugiego wariantu przy czym trzeba zaznaczyć, że nie są one sprzeczne ze współczesną doktryną wojenną.

1. Miejsce sił lądowych obszaru kraju /OTK/ w systemie obronnym państwa i na tle kierowania obroną państwa

1.1. System obronny państwa

Współczesny kształt organizacyjno-strukturalny systemu obronnego Polski zaczął się kształtować na przełomie lat pięć-

dziesiątych i sześćdziesiątych, co nastąpiło wraz z utworzeniem w 1959 roku Komitetu Obrony Kraju, a następnie komitetów obrony szczebla terenowego. W okresie prawie trzydziestoletniego istnienia tak zorganizowanego systemu obronnego państwa podlegał on wielu modyfikacjom spowodowanym zmieniającymi się uwarunkowaniami zarówno zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi.

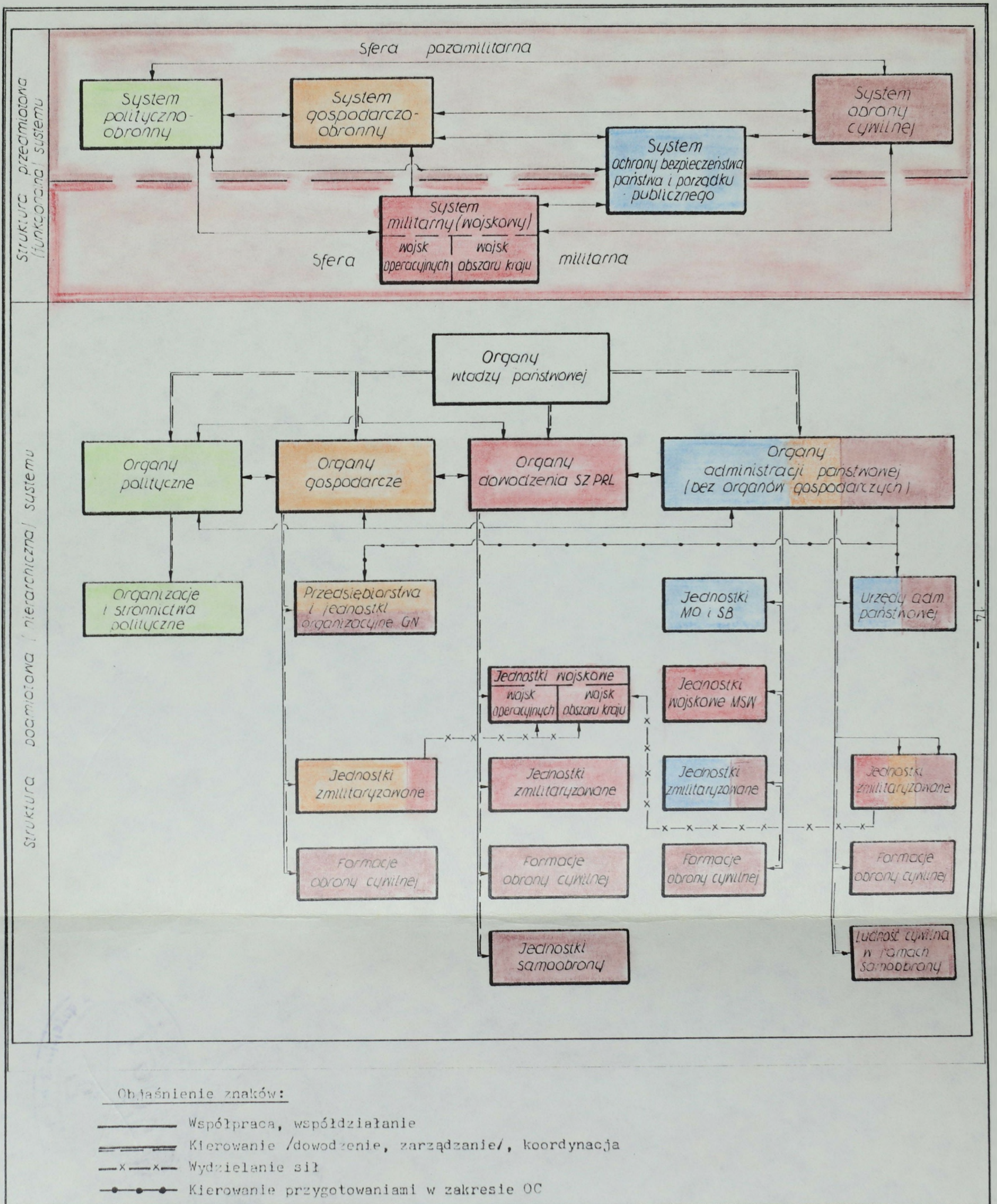
Obecny system obronny PRL jest: "skoordynowanym wewnętrznym zbiorem wzajemnie powiązanych elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, spełniających zadania na rzecz zachowania bezpieczeństwa i nienaruszalności terytorialnej kraju - jednolicie działający pod kierownictwem władz politycznych i państwowych".² Na strukturę systemu obronnego Polski w istotnej mierze wpływa przynależność naszego państwa do Układu Warszawskiego i przyjęcie koalicyjnej doktryny obronnej. Stąd zasadniczą cechą państwowego systemu /obok objęcia przygotowaniem obronnymi całej niemal organizacyjno-funkcjonalnej struktury państwa/ jest koalicyjne współdziałanie w zakresie podejmowanych przedsięwzięć obronnych.³ Strukturę systemu obronnego PRL obrazuje rys.1.

W systemie obronnym państwa wyodrębnia się jego strukturę przedmiotową i podmiotową. Strukturę przedmiotową stanowią podsystemy: polityczno-obronny, gospodarczo-obronny, militarny /wojskowy/, ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego oraz obrony cywilnej. Natomiast strukturę podmiotową systemu obronnego tworzą:⁴

2. J.Użycki, Zasady obronności kraju na tle koalicyjnej i narodowej doktryny obronnej. Wyd.ASG WP, Warszawa 1989, s.15.

3. M.Biedrzycki, Z.Śpiewak, Organizacja i funkcjonowanie pozamilitarnej części systemu obronnego PRL. Przegląd OTK nr 1/25/, wyd.IOTiWOWewn., Warszawa 1986, s.7.

4. Tamże, s.11.

Rys. 1. Struktura organizacyjna systemu obronnego PRL

- a/ siły zbrojne - pojmowane jako organy zarządzania i dowodzenia oraz podległe im jednostki wojskowe;
- b/ organy polityczne - pojmowane jako organy centralne i terenowe partii oraz stronnictw politycznych, organizacje społeczno-polityczne, młodzieżowe i inne;
- c/ aparat państwowy - obejmujący kolegialne i jednoosobowe organy władzy oraz administracji państwowej, realizujące w imieniu państwa wyznaczone /przydzielone/ im zadania i posiadające w tym celu stosowne kompetencje, działające przy pomocy podległych im i nadzorowanych organów oraz urzędów;
- d/ gospodarka narodowa - obejmująca przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie i ich związki, organizacje społeczne prowadzące działalność gospodarczą oraz jednostki gospodarki nieuspołecznionej, w tym działające na bazie tych podmiotów wydzielone wyspecjalizowane zespoły ludzkie, a także jednostki zmilitaryzowane i formacje obrony cywilnej.

W okresie pokoju zadania obronne stanowią wyłączny przedmiot działania jedynie w siłach zbrojnych. Natomiast w pozostałych podsystemach podmiotowej struktury systemu obronnego, zadania te są zadaniami dodatkowymi.

W miarę wzrostu zagrożenia, zakres zadań obronnych realizowanych przez wszystkie elementy systemu obronnego państwa ulegnie zwiększeniu, aby na wypadek wojny stanowić ich wyłączny przedmiot działania. W okresie wojny działalność obronna skoncentrowana będzie na wykonywaniu zadań:

- 1/ obronnych /operacyjno-strategicznych/ - realizowanych w ramach koalicji;
- 2/ związanych z bezpośrednią ochroną państwa i jego ustroju politycznego.

Zadania pierwszej grupy realizowane będą na tzw. froncie zewnętrznym, przy czym najogólniej za linię oddzielającą ten front od wewnętrznego przyjmowano najczęściej zachodnią granicę państwową. Z realizacją tej grupy zadań wiąże się:⁵

- odparcie zmasowanych rakietowo-lotniczych uderzeń nieprzyjaciela w ramach operacji przeciwpowietrznej;
- obrona powietrzna określonych obiektów na terytorium kraju oraz elementów ugrupowania wojsk operacyjnych;
- obrona wybrzeża morskiego, zwalczanie desantów powietrznych i sił specjalnych;
- obrona rubieży i rejonów obronnych na obszarze kraju;
- wykonanie zwrotów zaczepnych /kontrataków, przeciwuderzeń, udział w przeciwnatarciu/;
- zabezpieczenie przegrupowania oraz swobody manewru wojsk własnych i sojuszniczych.

Zadania drugiej grupy realizowane będą głównie w układzie narodowym i obejmą wszystkie sfery systemu obronnego państwa. Dotychczas określano je "obroną terytorium kraju" /OTK/⁶, wiążąc często z pojęciem frontu wewnętrznego lub zaplecza.

Realizacja tej grupy zadań dotyczy:

- ochrony ludności przed wszelkiego rodzaju zagrożeniami;
- zapewnienia ciągłości kierowania państwem i funkcjonowania jego gospodarki narodowej;
- tworzenia dogodnych warunków do wykonywania zadań wynikających z koalicyjnych zobowiązań i potrzeb;

5. J.Użycki, op.cit., s.17-18.

6. Por. Obrona terytorium kraju. Terminy, struktury organizacyjne, warianty rozwiązań. Wyd.ASG WP, Warszawa 1983, s.66. Obecnie pojęcie to jest zastępowane określeniem "obrona obszaru kraju".

- zwalczania przeciwnika na terytorium kraju /lub poza strefą styczności wojsk, gdy działania bojowe odbędą się na obszarze Polski/.⁷

Stosownie do wyżej wymienionych grup zadań, dokonano podziału sił obronnych Polski na: wojska operacyjne wydzielane w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw - stron Układu Warszawskiego /ZSZ UW/⁸ i siły obszaru kraju /określane dotąd siłami obrony terytorium kraju/, co obrazuje rys. 2.

Siły obszaru kraju dzielą się natomiast na siły zbrojne /wojska / OK oraz siły pozamilitarne. Do wojsk obszaru kraju należą:

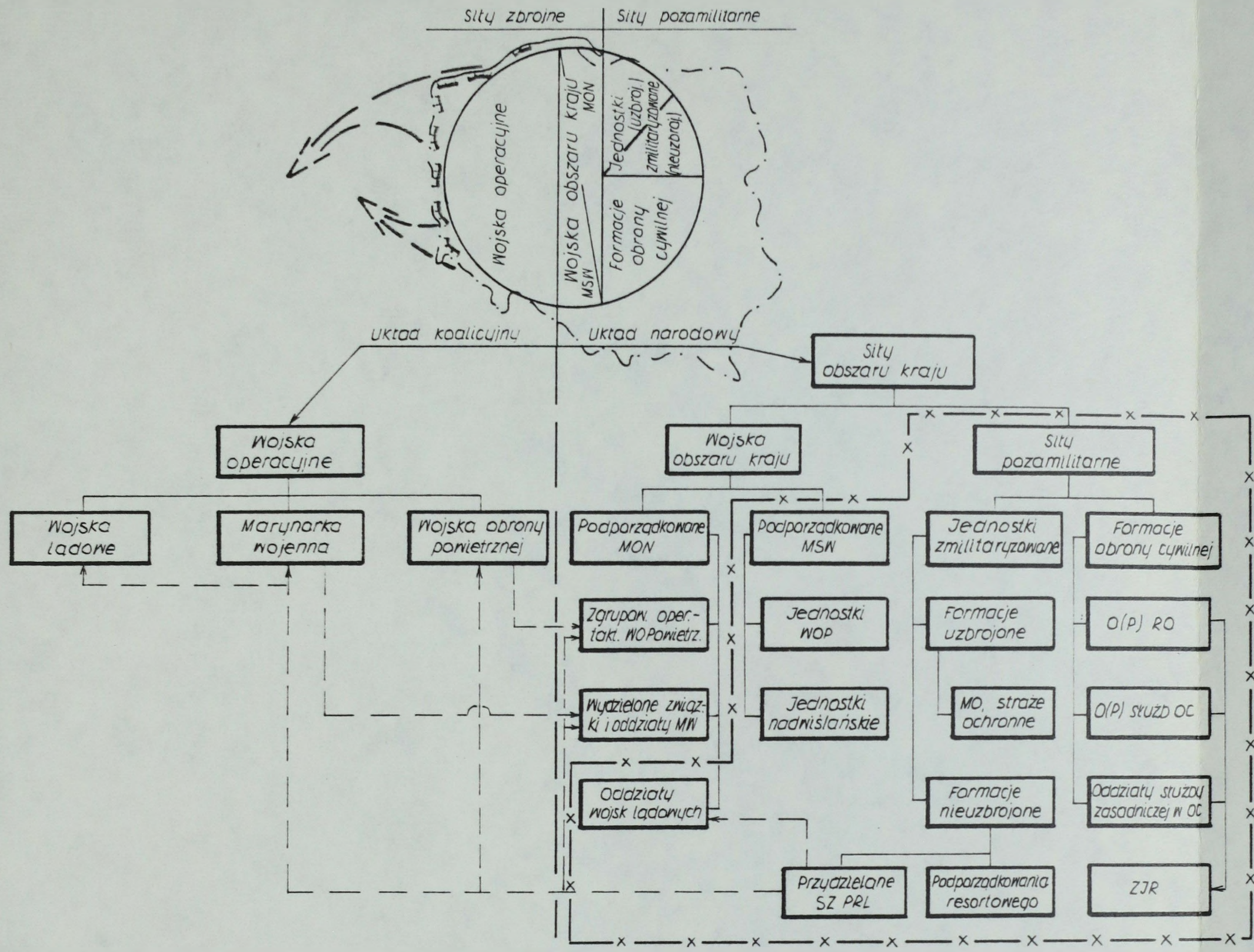
- związki operacyjno-taktyczne wojsk obrony powietrznej kraju /będące do czasu połączenia z wojskami lotniczymi oddzielnym rodzajem sił zbrojnych/, które włączone są jednocześnie w skład jednolitego koalicyjnego systemu obrony powietrznej państw - stron Układu Warszawskiego;
- wydzielone związki i oddziały marynarki wojennej przeznaczone do obrony wybrzeża morskiego;
- wydzielone na okres stały lub czasowy związki taktyczne i oddziały wojsk lądowych przeznaczone wyłącznie do działań na obszarze kraju.

W pozamilitarnych siłach obronnych wyróżniamy jednostki zmilitaryzowane i formacje obrony cywilnej.

Uprawnienia w zakresie formowania jednostek zmilitaryzowanych mają: ministrowie, kierownicy urzędów centralnych,

7. Za strefę styczności wojsk najczęściej uważa się pas szerokości 50-60 km /głębokość taktycznej strefy obrony/ tj. obszar, na którym występuje największe nasycenie wojsk operacyjnych/.

8. Wojska operacyjne wydzielane w skład ZSZ UW w okresie pokoju objęte są jednolitym systemem dowodzenia i zarządzania siłami zbrojnymi PRL. W wypadku wojny przechodzą one w podporządkowanie operacyjne organów dowodzenia ZSZ UW.

- Objaśnienie znaków:
- x—x— - Siły lądowe obszaru kraju
 - O(P) RO - Oddziały /samodzielne pododdziały, ratownictwa ogólnego
 - ZJR - Zgrupowanie jednostek ratowniczych
 - WO Powietrz - Wojska obrony powietrznej

Rys. 2. Podział sił obronnych PRL

zarządów centralnych związków spółdzielczych i instytucji państwowych /nie podporządkowanych naczelnemu organowi administracji państwowej/ oraz prezes Aeroklubu PRL, a także wojewodowie i prezydenci miast stopnia wojewódzkiego.⁹ Militaryzacją obejmuje się działy administracji państwowej i gospodarki narodowej albo poszczególne ich jednostki organizacyjne, które wykonują zadania szczególnie ważne z punktu widzenia obronności państwa, jego bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz jednostki organizacyjne specjalnie tworzone do wykonywania takich zadań.¹⁰

Formacje obrony cywilnej tworzy się w zakładach pracy /np. oddziały ratownictwa ogólnego, oddziały i samodzielne pododdziały służb OC/, miastach, dzielnicach miast, gminach i sołectwach /terenowe oddziały lub samodzielne pododdziały ratownictwa ogólnego/. Ponadto w województwach oraz w niektórych miastach organizuje się zgrupowania lub oddziały ratownicze /tworzone są także odwodowe zgrupowania ratownicze podległe szefowi Obrony Cywilnej Kraju/. Wymienione wyżej formacje obrony cywilnej organizuje się w okresie wojny. Natomiast w czasie pokoju istnieją jedynie oddziały OC, w których to poborowi odbywają zasadniczą służbę w obronie cywilnej.

Osobami uprawnionymi do tworzenia tych oddziałów są:¹¹
komendanci główni Ochotniczych Hufców Pracy i Straży Pożarnych, ministrowie obrony narodowej, spraw wewnętrznych, a także innych resortów /którym podlegają zakłady pracy o szczególnym znaczeniu dla obronności kraju lub ochrony ludności, gdzie

9. Uchwała nr 02/89 KOK z dnia 4 sierpnia 1989 r. w sprawie militaryzacji. Dziennik Urzędowy KOK nr 16 poz.114.

10. Wykaz jednostek przewidzianych do militaryzacji zawarty w Uchwale nr 02/89 KOK.

11. Uchwała nr 139 Rady Ministrów z dn.8 sierpnia 1988 r.w sprawie oddziałów obrony cywilnej do odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej. Monitor Polski nr 23,poz.210.

występuje straż przemysłowa/ oraz wojewodowie.

Należy nadmienić, że siły obszaru kraju /OTK/, zgodnie z obowiązującymi do 1987 r. założeniami doktrynalnymi miały realizować przedsięwzięcia obejmujące:

- zapewnienie swobody działania wojskom operacyjnym przemieszczanym na terytorium NRD i CSRS;
- ochronę i obronę obszaru kraju stanowiącego zaplecze frontu zewnętrznego;
- zapewnienie sprawnego funkcjonowania administracji państwowej i gospodarki narodowej w czasie wojny.

W ramach tych przedsięwzięć wyodrębniono tzw. zadania militarne /militarną obronę obszaru kraju/ oraz zadania pozamilitarne. W zadaniach militarnych /militarnej obrony obszaru kraju/ można natomiast wyodrębnić tzw. lądową obronę obszaru kraju obejmującą zadania związane z prowadzeniem walki zbrojnej z siłami nieprzyjaciela, które przenikną na obszar kraju oraz zadania zabezpieczające, które zapewnią siłom zbrojnym swobodę działań. Zadania z zakresu walki zbrojnej miały realizować wojska lądowe obrony terytorium kraju, natomiast zadania zabezpieczające zarówno wojska, jak i siły pozamilitarne.

Zadania pozamilitarne dotyczyły głównie i dotyczą nadal ochrony ludności i gospodarki narodowej przed zagrożeniami, zapewnienia ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego oraz ciągłości funkcjonowania organizmu państwowego w czasie wojny. Zadania te miały być realizowane głównie przez siły pozamilitarne /jednostki zmilitaryzowane, w tym Milicję Obywatelską i Służbę Bezpieczeństwa oraz formacje OC/. W niektórych wypadkach, jak w zwalczaniu sił dywersyjnych, działania sił pozamilitarnych mogą przybrać formę walki zbrojnej /tzw. bojowe

działania przeciwdywersyjne/, w której wezmą udział również wojska lądowe obszaru kraju.

1.2. Kierowanie działalnością obronną państwa

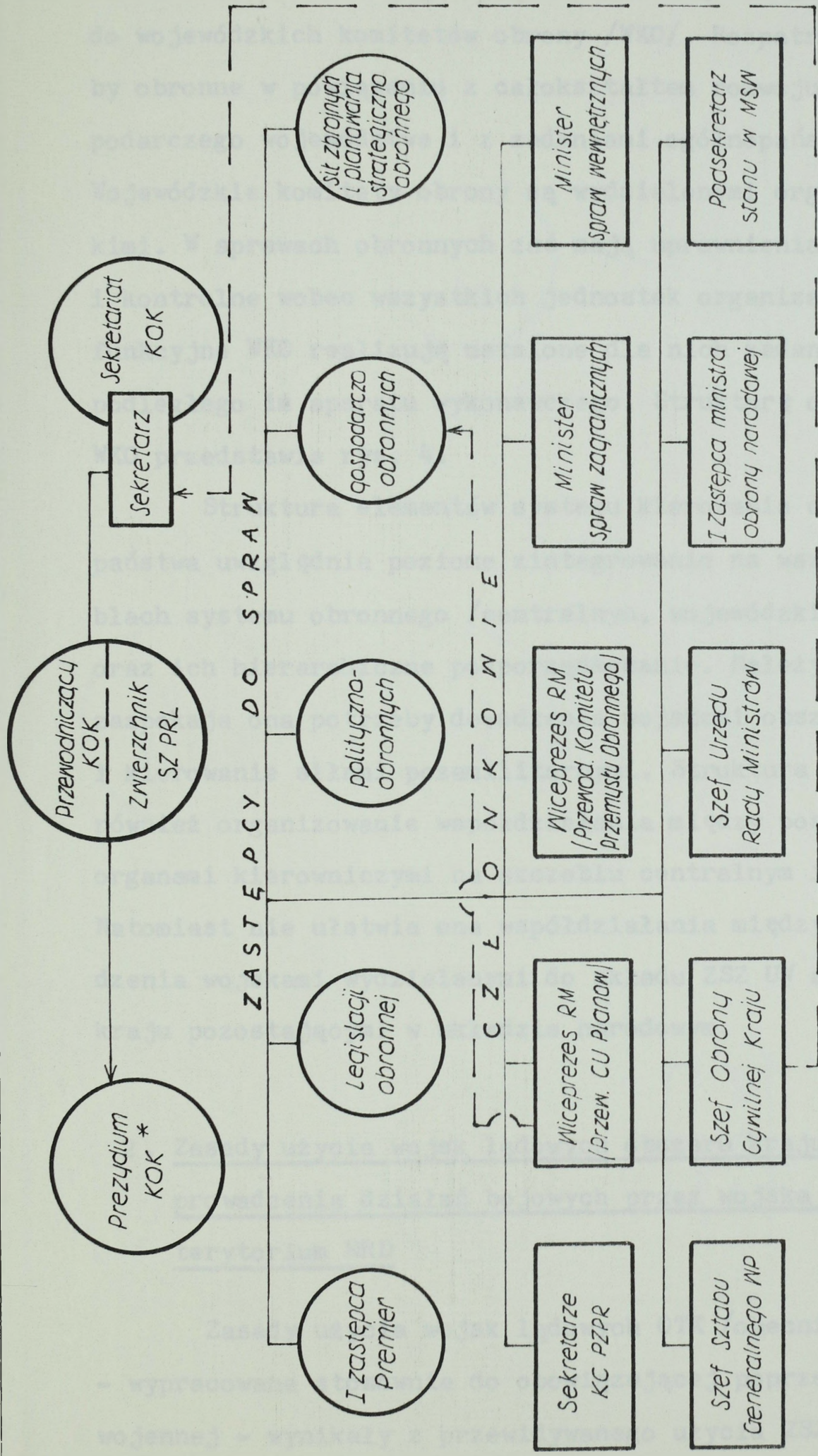
Szeroki i złożony zakres zadań obronnych obejmujący niemal wszystkie dziedziny działalności państwowej wymaga doskonale zorganizowanej koordynacji. Koordynacją tą zajmuje się zespół organów /instytucji/ tworzący w systemie obronnym państwa - swoisty podsystem kierowania działalnością obronną.

W strukturze podsystemu kierowania wyróżniamy hierarchicznie uporządkowane elementy /organy polityczne, władzy i administracji państwowej oraz organizacji społecznych, związków spółdzielczych/ zapewniające funkcjonowanie systemu obronnego zarówno w czasie pokoju, jak i wojny. Integralną częścią jego są organy zarządzania i dowodzenia siłami zbrojnymi.

Organem odpowiedzialnym za obronność i bezpieczeństwo państwa jest Komitet Obrony Kraju, który zadania wykonuje zgodnie z ustaleniami Rady Ministrów. Jednocześnie KOK do pozostałych organów państwowych i społecznych w wymienionej problematyce ma uprawnienia zwierzchnie.

Znaczenie KOK wzrasta w okresie zagrożenia wojennego i wojny. Kieruje on bowiem przedsięwzięciami związanymi z podwyższaniem gotowości obronnej państwa i decyduje m.in. o realizacji zadań obronnych w całym zakresie działalności obronnej. Strukturę organizacyjną KOK ilustruje rys. 3.

Poszczególne osoby będące w składzie KOK wykonują zadania obronne, korzystając z aparatu wykonawczego, który jest im podległy.

x/ W skład Prezydium KOK wchodzi: przewodniczący, pięciu zastępców, minister spraw wewnętrznych, szef Sztabu Gen. WP oraz sekretarz.

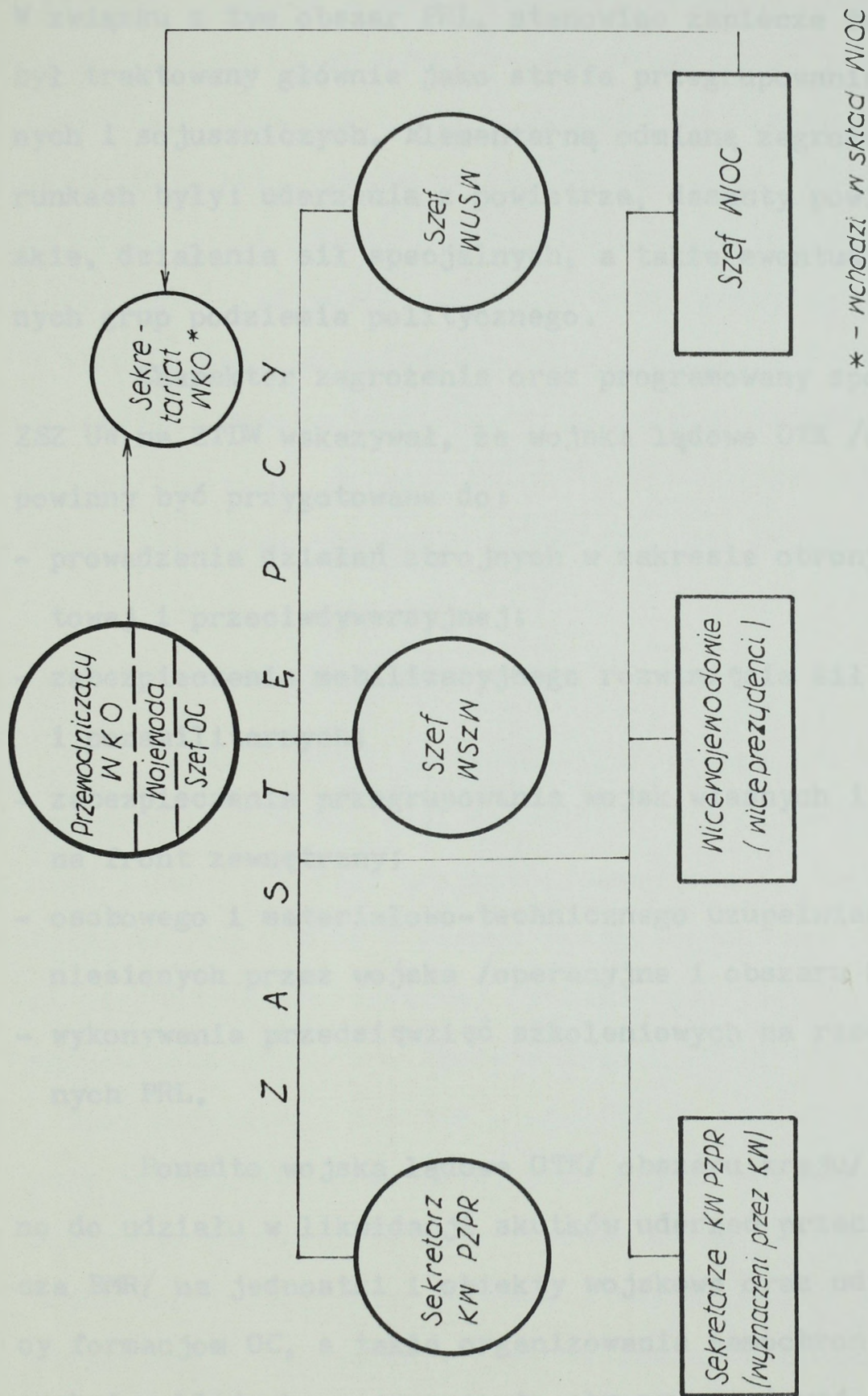
Rys. 3. Struktura organizacyjna Komitetu Obrony Kraju /stan na 31.12.1989r/
Znajduje się w toku reorganizacji

Kierowanie związane z obronnością w województwie należy do wojewódzkich komitetów obrony /WKO/. Rozpatrują one potrzeby obronne w powiązaniu z całokształtem rozwoju społeczno-gospodarczego województwa i z zadaniami ogólnopolskimi. Wojewódzkie komitety obrony są wydzielonymi organami wojewódzkimi. W sprawach obronnych zaś mają uprawnienia kierownicze i kontrolne wobec wszystkich jednostek organizacyjnych. Osoby funkcyjne WKO realizują ustalone dla nich zadania przy pomocy podległego im aparatu wykonawczego. Strukturę organizacyjną WKO przedstawia rys. 4.

Struktura elementów systemu kierowania obronnością państwa uwzględnia poziome zintegrowanie na wszystkich szczeblach systemu obronnego /centralnym, wojewódzkim, podstawowym/ oraz ich hierarchiczne podporządkowanie. Należy podkreślić, że zaspokaja ona potrzeby dowodzenia wojskami obszaru kraju i kierowanie siłami pozamilitarnymi. Struktura ta umożliwia również organizowanie współdziałania między poszczególnymi organami kierowniczymi na szczeblu centralnym i wojewódzkim. Natomiast nie ułatwia ona współdziałania między organami dowodzenia wojskami wydzielanymi do składu ZSZ UW a siłami obszaru kraju pozostającymi w układzie narodowym.

2. Zasady użycia wojsk lądowych obszaru kraju w warunkach prowadzenia działań bojowych przez wojska operacyjne na terytorium NRD

Zasady użycia wojsk lądowych OTK /obecnie obszaru kraju/ - wypracowane stosownie do obowiązującej poprzednio doktryny wojennej - wynikały z przewidywanego użycia ZSZ UW na ZTDW.

Rys. 4. Struktura organizacyjna wojewódzkiego komitetu obrony /stan na 31.12.1989./
Znajduje się w toku reorganizacji

Siły te po przemieszczeniu na terytorium NRD i CSRS miały prowadzić działania zbrojne na tzw. froncie zewnętrznym. W związku z tym obszar PRL, stanowiąc zaplecze tego frontu był traktowany głównie jako strefa przegrupowania wojsk własnych i sojuszniczych. Elementarną odmianą zagrożeń w tych warunkach były: uderzenia z powietrza, desanty powietrzne i morskie, działania sił specjalnych, a także ewentualnie uzbrojonych grup podziemia politycznego.

Charakter zagrożenia oraz programowany sposób użycia ZSZ UW na ZTDW wskazywał, że wojska lądowe OTK /obszaru kraju/ powinny być przygotowane do:

- prowadzenia działań zbrojnych w zakresie obrony przeciwdesantowej i przeciwdwersyjnej;
- zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i pozamilitarnych;
- zabezpieczenia przegrupowania wojsk własnych i sojuszniczych na front zewnętrzny;
- osobowego i materiałowo-technicznego uzupełniania strat poniesionych przez wojska /operacyjne i obszaru kraju/;
- wykonywania przedsięwzięć szkoleniowych na rzecz sił zbrojnych PRL.

Ponadto wojska lądowe OTK/ obszaru kraju/ przygotowywano do udziału w likwidacji skutków uderzeń przeciwnika /zwłaszcza BMR/ na jednostki i obiekty wojskowe oraz udzielania pomocy formacjom OC, a także organizowania samoobrony w garnizonach i zakładach pracy resortu obrony narodowej. Specyficznym zadaniem przewidzianym do realizacji przez te wojska jest zabezpieczenie funkcjonowania stanowisk kierowania organów politycznych, władzy i administracji państwowej.

W związku z obecną doktryną obronną i restrukturyzacją sił zbrojnych większość jednostek wojskowych OTK została rozwiązana. Ponieważ w razie ewentualnej wojny zaistnieje potrzeba realizacji zadań wykonywanych dotąd przez te jednostki /np. zwalczanie desantów i sił dywersyjnych/, zatem powinny je wykonać inne siły. Przymierzalnie będzie to część wojsk operacyjnych, pozostałych na terytorium kraju lub tej jego części, która będzie stanowiła zaplecze wojsk prowadzących walkę w strefie działań bojowych. Mogą więc pojawić się siły - wojska operacyjne realizujące stale lub czasowo zadania walki zbrojnej na zapleczu. Należałoby je traktować jako stałe lub okresowe wojska obszaru kraju /dawniej zwane wojskami OTK/.

2.1. Działania przeciwdesantowe

Spośród wojsk lądowych OTK /obszaru kraju/ do działań przeciwdesantowych, tzn. do walki z siłami desantów powietrznych i morskich były przygotowywane głównie pułki WOWewn. Pułki te /po jednym w każdym okręgu wojskowym/ będące jednostkami piechoty zmotoryzowanej przewidywane były do zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela w POW i SOW na rubieży Odry i Nysy Łużyckiej, a w WOW - również na rubieży Wisły. Ponadto pułk WOWewn. POW przewidywano do użycia w walce z desantem powietrznym współdziałającym z desantem morskim nieprzyjaciela. Ocena możliwości pułku WOWewn. w aspekcie jego struktury organizacyjnej,¹² wyposażenia i wyszkolenia wskazuje, że mógł on

12. Por. Struktura pułku WOWewn. w "Obrona terytorium kraju. Terminy, struktury organizacyjne, warianty rozwiązań", op.cit., s.94.

prorowadzić samodzielną walkę z desantem przeciwnika w sile do batalionu powietrznodesantowego.¹³

W działaniach przeciwdesantowych przewiduje się również udział brygad WOP, lecz tylko w sytuacji wysadzenia desantu powietrznego przeciwnika w strefie nadgranicznej, co wynika zarówno z dyslokacji tych jednostek, jak i z charakteru wykonywanych przez nie zadań.¹⁴ Analizując i oceniając możliwości poszczególnych brygad WOP pod względem ich struktur organizacyjnych, wyposażenia i ugrupowania w ochronie zachodniej granicy państwowej należy stwierdzić, że ich udział w zwalczaniu desantu powietrznego ograniczy się jedynie do prowadzenia rozpoznania, blokowania sił desantu i wzbrania-
nia im swobody działania.

Ponadto do walki z desantami przeciwnika przewiduje się użycie wszelkich sił uzbrojonych /bez względu na ich przeznaczenie i podporządkowanie/ znajdujących się w pobliżu lub w rejonie lądowania. Najczęściej będą to jednostki wojsk inżynieryjnych, komunikacyjnych i ochrony oraz szkoły, ośrodki szkolne, a także jednostki manewrowe Milicji Obywatelskiej.

W przeciwdesantowej obronie wybrzeża morskiego pułk WOWewn. POW przewidywano najczęściej do składu odwodu ogólnowojskowego¹⁵ lub - w razie organizowania obrony wyłącznie siłami okręgu - wydzielano go do drugiego rzutu. W pierwszym

-
13. Przedstawione możliwości pułku WOWewn. były testowane teoretycznie podczas prowadzenia zajęć dydaktycznych ze słuchaczami PSOS, KOT OTK oraz trzeciego kursu studiów dyplomowych. Tematy tych zajęć brzmiały: "Organizacja zwalczania desantów powietrznych /na obszarze OW/", "Zwalczanie desantu powietrznego na obszarze OW" i "Pułk WOWewn. w walce z desantem powietrznym nieprzyjaciela".
 14. Por. "Dane dotyczące organizacji Wojsk Ochrony Pogranicza i zasad ochrony granicy państwowej. Wyd. Sztab WOP, Warszawa 1981.
 15. Por. "Organizacja i prowadzenie operacji przeciwdesantowej w pierwszej operacji obronnej frontu /armii/ początkowego okresu wojny", cz. III. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987, s. 17.

wypadku pułk ten mógł być użyty do zwalczania desantów powietrznych lub sił rajdowych współdziałających z desantem morskim, w drugim zaś do wykonywania kontrataków, wzmocnienia wojsk pierwszego rzutu lub pogłębienia obrony na kierunku głównego uderzenia sił desantu.

Nadmorskie brygady WOP¹⁶ w przeciwdesantowej obronie wybrzeża morskiego głównie /w czasie ćwiczeń/ przewiduje się do działań w składzie pierwszego rzutu operacyjnego, niezależnie od tego czy obrona będzie organizowana tylko siłami POW, czy też z udziałem związków taktycznych - podporządkowanych dowódcy okręgu. Zadaniem brygad jest prowadzenie rozpoznania, zwalczanie desantów taktycznych /rajdowych/, a w wypadku lądowania desantów w większym składzie - niedopuszczenie /lub utrudnienie/ do rozszerzenia i pogłębienia uchwyconych przyczółków, łączenia ich, umacniania się przeciwnika na opanowanym brzegu oraz zapewnienie warunków do wykonywania kontrataków /przeciwuderzenia/ siłami drugorzutowych ZT.

W celu wzmocnienia nadmorskich brygad WOP przewiduje się przydzielanie im pododdziałów z jednostek wojskowych obszaru kraju, zwłaszcza szkolnych. Przewidywano także wzmocnienie tych brygad samodzielnymi dywizjonami artylerii armat mobilizowanych przez POW. Konieczność wzmocnienia brygad wynika ze znacznego rozproszenia sił na odcinkach działalności służbowej o znacznej długości /średnia ich długość wynosi 170 km, a strażnicy - 21 km/.

2.2. Działania przeciwdywersyjne

Udział wojsk lądowych obszaru kraju /OTK/ w obronie przeciwdywersyjnej polega na:

16. Nadmorskie brygady WOP w okresie wojny mają być podporządkowane dowódcy POW.

- przeciwdywersyjnej ochronie i obronie obiektów wojskowych, w tym szczególnie ważnych dla obronności kraju;
- realizowaniu zadań w ramach przeciwdywersyjnych zaczepnych działań bojowych.¹⁷

Do ochrony i obrony obiektów przeznaczone są jednostki ochrony /samodzielne bataliony, kompanie i plutony/ mobilizowane przez jednostki wojskowe podporządkowane ministrowi obrony narodowej i spraw wewnętrznych. Jednostki te w stanie gotowości bojowej "zagrożenie wojenne" przejmują ochronę obiektów wojskowych i szczególnie ważnych dla obronności kraju tzw. kat. I /zgodnie z wojewódzkimi i okręgowymi planami ochrony obiektów/.

Do udziału w przeciwdywersyjnych działaniach zaczepnych były przygotowywane również pułki WOWewn. i obrony terytorialnej. Udział ich miał polegać przede wszystkim na likwidowaniu już rozbitego i rozproszonego desantu /stosującego dywersyjne formy walki/, a także wzmocnieniu sił resortu spraw wewnętrznych w sytuacji gdyby siły te okazały się zbyt słabe i nie potrafiły we własnym zakresie zlikwidować zagrożenia dywersyjnego. W takiej sytuacji pułki WOWewn. przewidywane były do użycia w operacji przeciwdywersyjnej na obszarze obejmującym co najmniej jedno województwo.¹⁸

Szeroki zakres zadań związanych z zapobieganiem dywersji i zwalczaniem sił dywersyjnych mają brygady WOP. Stanowiąc część składową resortu spraw wewnętrznych - odpowiedzialnego za kierowanie i koordynowanie obroną przeciwy-

17. Funkcjonowanie ..., op.cit., s.141.

18. Por.Obrona terytorium kraju. Wyd.ASG WP, Warszawa 1981, s. 111.

syjną kraju - są zobowiązane do realizacji wszystkich przedsięwzięć wchodzących w zakres tej obrony na obszarach odpowiedzialności służbowej.¹⁹ Zadania te w znacznej mierze realizują brygady w czasie pokoju, a w okresie wzrostu zagrożenia i wojny zostaną one poszerzone o przedsięwzięcia zmierzające do maksymalnego "uszczelnienia" granicy państwowej i zbrojnego zwalczania sił dywersyjnych.

2.3. Mobilizacyjne rozwinięcie sił obronnych PRL i uzupełnianie strat

W całości zadań zabezpieczających szczególne znaczenie ma zapewnienie sprawnego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i sił pozamilitarnych. Istotną rolę w zabezpieczeniu tego procesu pełnią wojewódzkie sztaby wojskowe /WSzW/ i wojskowe komendy uzupełnień /WKU". Zasadniczymi zadaniami realizowanymi przez WSzW w tym zakresie są:²⁰

- planowanie i nadzór zabezpieczenia uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych rezerwami osobowymi, środkami transportowymi i maszynami z GN, a także uzupełnianie wojsk w wyniku poniesionych strat w czasie mobilizacji i wojny oraz zabezpieczenie procesu nowych formowań;
- nadzór nad realizacją prac mobilizacyjnych w jednostkach organizacyjnych administracji państwowej i gospodarki narodowej formujących jednostki na potrzeby sił zbrojnych i pozamilitarnych lub świadczących usługi na rzecz mobilizacji wojsk;²¹

19. Por. Funkcjonowanie ..., op.cit., s.166

20. Por. Ramowy zakres działania WSzW, Sztab Gen.WP, Warszawa 1988, s.2.

21. Ze względu na ograniczone możliwości sił zbrojnych w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia znaczną część tych zadań powierzono do realizacji organom administracji państwowej i GN. Dotyczy to m.in. formowania niektórych jedn. wojskowych /transportowych, komunikacji wojsk., służby zdrowia, dowozu MPS, odbudowy lotnisk itp./ i jedn. zmilitaryzowanych, przewidzianych do przydzielenia siłom zbrojnym.

- kierowanie przebiegiem zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stacjonujących lub formowanych na obszarze województwa oraz innych jednostek przewidzianych do uzupełnienia stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami z GN;
- przygotowywanie projektów planów świadczeń osobistych i rzeczowych na potrzeby jednostek wojskowych /w tym podległych ministrowi spraw wewnętrznych/.

Planowanie i realizowanie zadań związanych z zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych wymaga współdziałania wojewódzkich sztabów wojskowych z dowódcami garnizonów, urzędami wojewódzkimi /zwłaszcza wydziałami społeczno-administracyjnymi i komunikacji/, wojewódzkimi urzędami spraw wewnętrznych oraz wojewódzkimi urzędami pocztowymi. Ponadto WSzW współpracują z dyrekcjami /kierownictwami/ przedsiębiorstw PKS, obrotu produktami naftowymi, klubami regionalnymi aeroklubu i innymi instytucjami. Współpraca ta dotyczy ustalania transportu zakładowego i skoncentrowanego, utrzymywania i wykorzystywania rezerw paliw płynnych, a także kwestii przekazania samolotów i jednostek taboru pływającego na potrzeby zabezpieczenia potrzeb mobilizacyjnych.²²

Wojskowe komendy uzupełnień - terenowe delegatury WSzW - realizują przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych oraz formacji obrony cywilnej. Współdziałają one z terenowymi organami administracji państwowej, Milicji Obywatelskiej,

22. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej. Wyd. MON, Warszawa 1982, s. 54-55.

urzędami pocztowo-telekomunikacyjnymi. Dotyczy to powiadamiania o uruchomieniu przedsięwzięć mobilizacyjnych, organizację akcji kurierskich, przewóz żołnierzy rezerwy do miejsc stawienia, zapewnienie ładu i porządku w czasie mobilizacji itp.²³

W celu sukcesywnego zasilania sił zbrojnych na wypadek wojny został utworzony system uzupełniania wojsk w toku prowadzonych działań,²⁴ który obejmuje organa wykonawcze /rejonowe punkty zbiórki i okręgowe punkty przesyłkowe oraz podległe im zmilitaryzowane oddziały transportowe/ oraz rezerwy osobowe.

Rezerwy osobowe w czasie ewentualnej wojny kierowane będą do:

- jednostek zapasowych wojsk lądowych /ogólnowojskowych oraz rodzajów wojsk i służb/;
- jednostek zapasowych rodzajów sił zbrojnych;
- pododdziałów /grup/ uzupełnienia bieżącego;
- grup rezerwowych dowództw związków operacyjnych i taktycznych oraz oddziałów;
- oficerskich grup rezerwowych WSzW /WKU/;
- jednostek szkolnych i ośrodków szkolenia.

Odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemu uzupełniania wojsk w toku prowadzonych działań są dowództwa okręgów wojskowych.

2.4. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk na obszarze kraju

Zadanie zabezpieczenia przegrupowania własnych i sojusznicznych wojsk operacyjnych zarówno przez terytorium PRL, jak i na nim jest zadaniem angażującym największą ilość jed-

23. Tamże, s.58-62.

24. Instrukcja o zabezpieczeniu ..., op.cit., s.227-228.

nostek wojsk lądowych obszaru kraju oraz znaczną część sił pozamilitarnych. Sprawne przegrupowanie tych wojsk ma bowiem decydujące znaczenie dla utworzenia zgrupowań operacyjno-strategicznych na TDW i kontynuowania działań bojowych. Ponieważ przegrupowujące się wojska powinny osiągnąć nakazane rejony w określonym czasie i w pełnej gotowości bojowej do działań, a całość tego przedsięwzięcia obejmuje wiele rodzajów zabezpieczeń, tak więc do jego realizacji wydzielono większość wojsk lądowych obszaru kraju, wspieranych przez siły pozamilitarne. Siły te są przygotowywane do: kierowania ruchem wojsk własnych i jego koordynowania z ruchem wojsk sojusznicych, utrzymywania w stanie przejezdności dróg samochodowych i linii kolejowych, zapewnienia bezpieczeństwa przegrupowującym się wojskom oraz udzielania im niezbędnej pomocy materiałowej, medycznej i technicznej.

Na potrzeby kierowania i koordynowania ruchem wojsk utworzono system kierowania ruchem wojsk /KRW/, którego organizatorem jest Sztab Generalny WP. System ten tworzą: grupa operacyjna Sztabu Generalnego WP do spraw KRW, centralne grupy KRW, okręgowe grupy KRW, komendy stref i komendy rejonów KRW oraz posterunki regulacji ruchu. Wymienione ogniwa tego systemu, oprócz zadań związanych z kierowaniem ruchem wojsk, spełniają również wiele czynności usługowo-informacyjnych, jak np.: udostępnianie własnych środków łączności dowódcom kolumn, pośredniczenie w przekazywaniu rozkazów, zarządzeń i meldunków, informowanie o sytuacji na drogach marszu itp.²⁵

25. Biuletyn Informacyjny nr 1/133/. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1980, s.7-18.

Do realizacji szerokiego zakresu zadań zabezpieczających przegrupowanie wojsk angażowane są liczne jednostki wojskowe różnych rodzajów wojsk i służb. Szczególnie istotną rolę spełniają w tym względzie jednostki wojsk inżynieryjnych i komunikacji wojskowej, zapewniające urządzenie przepraw, utrzymywanie w stanie przejezdnym dróg samochodowych i linii kolejowych.

Zasadnicze zadania w zabezpieczeniu przepraw wykonywały pułki pontonowe obszaru kraju oraz pułki mostowe. W zależności od szerokości przeszkody wodnej, każdy z pułków pontonowych może urządzać od jednej do trzech przepraw mostowych w czasie do 21 godzin.²⁶ Długi czas budowy przepraw mostowych wynika z małej liczby środków transportowych w tych jednostkach /każdym batalionie pontonowym pułku tylko jedna kompania dysponuje transportem do przewozu parku PP-64/.

Pułki mostów /drogowych i kolejowych/ przeznaczone były do budowy, odbudowy lub tzw. obsługi mostów na szerokich przeszkodach wodnych. Jednostki te mogły budować mosty drogowe lub kolejowe na Wiśle lub Odrze w ciągu kilku lub kilkunastu dni. Trzeba nadmienić, że mimo tak długiego czasu budowy, angażowanie ich było wskazane ze względu na konieczność zastępowania mostów pontonowych mostami stałymi, użytkowanymi również na potrzeby gospodarki narodowej. Ponadto konieczność ta była podyktowana ograniczonymi możliwościami jednostek zmilitaryzowanych resortu transportu, żeglugi i łączności w zakresie budowy i odbudowy mostów /możliwości te są o połowę mniejsze niż jednostek wojskowych/.

26. Por. "Organizacja, przeznaczenie i możliwości taktyczno-techniczne oraz kalkulacje przegrupowania pododdziałów wojsk inżynieryjnych". Wyd. Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych MON, Warszawa 1985, s.6.

W utrzymaniu przejezdności dróg samochodowych i linii kolejowych uczestniczyły pułki kolejowe i pułk drogowo-eksploatacyjny obszaru kraju. Działanie ich można uznać za interwencyjne na tych ciągach komunikacyjnych, na których działalność sił resortu transportu, żeglugi i łączności mogła być niewystarczająca.

Pomoc w ogólnym systemie zabezpieczenia komunikacyjnego przegrupowania wojsk /na obszarze kraju/ miały spełniać brygada i bataliony transportowe, a także bataliony przeładunkowe i kompanie rurociągów przeprawowych. Miały one być używane głównie w wypadku wojny, w tymczasowych rejonach przeładunkowych /z wyjątkiem brygady transportowej/.

Jednym z zasadniczych zadań sił resortu spraw wewnętrznych jest zapewnienie swobodnego i bezpiecznego marszu przegrupującym się kolumnom wojsk. W przedsięwzięciu tym uczestniczą także jednostki wojskowe obszaru kraju, ochraniające siłami jednostek ochrony szczególnie ważne obiekty komunikacyjne. Ponadto w razie zaistniałej konieczności /np. w rejonie dużego zagrożenia dywersyjnego/ do doraźnej ochrony odcinków linii kolejowych lub dróg samochodowych mogły być użyte inne jednostki wojsk lądowych obszaru kraju, jak pułki WOWewn., kolejowe i drogowo-eksploatacyjne.

Do udzielania pomocy materiałowej, medycznej i technicznej przegrupującym się wojskom przewidziane są jednostki służb kwatermistrzowskich, medycznych i technicznych. Tworzą one wraz z jednostkami zmilitaryzowanymi sieć punktów pomocy technicznej, zaopatrzenia technicznego i materiałowego. Ponadto w skład tego systemu wchodzi szpitale wojskowe i cywilne wydzielające odpowiednią liczbę miejsc /łóżek/.

2.5. Ochrona i obrona obiektów

Ze względu na przewidywane zagrożenie obszaru kraju działalnością sił dywersyjnych i desantami w początkowym okresie wojny - główny wysiłek należy skupić na ochronie i obro-
nie obiektów wojskowych, a także gospodarki narodowej.

Jednostkami wojsk lądowych obszaru kraju przeznaczonymi do ochrony i obrony zarówno obiektów wojskowych, jak i kat. I²⁷ są jednostki ochrony /samodzielne bataliony, kompanie i plutony/. Tworzone są one przez jednostki wojskowe podległe ministrom obrony narodowej i spraw wewnętrznych, a przeznaczone do ochrony fizycznej obiektów.

W ramach organizowania ochrony i obrony przewiduje się tworzenie rejonów ochrony obejmujących kilka położonych w pobliżu obiektów wojskowych i innych obiektów zaliczanych do kat. I. W rejonach tych funkcje ochronno-obronne spełniają bataliony /rządziej kompanie ochrony/. Pojedyncze obiekty ochraniają siłami kompanii lub plutonów ochrony.

Specyficznym zadaniem jednostek wojsk lądowych obszaru kraju jest ochrona stanowisk kierowania określonych organów politycznych, władzy i administracji państwowej.²⁸

27. Uchwała nr 09/84 Komitetu Obrony Kraju z dnia 28 czerwca 1984 r. w sprawie szczególnej ochrony obiektów gospodarki narodowej w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa i wojny. Dziennik Urzędowy KOK nr 2 poz.14.

Obiektami gospodarki narodowej kat.I są zakłady zbrojeniowe, urządzenia komunikacyjne, łączności i energetyczne - mające szczególne znaczenie dla obronności kraju.

28. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 02/MON z dnia 16.01.1988 r. w sprawie przygotowania stanowisk kierowania dla określonych organów politycznych, władzy i administracji państwowej. Dziennik Urzędowy KOK nr 12 z dnia 21 października 1988 r. poz.95.

Zadanie to wykonują jednostki wchodzące w skład Zgrupowania Jednostek Zabezpieczenia Stanowisk Kierowania MON oraz Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSW. Odpowiadają one za funkcjonowanie powierzonych im stanowisk kierowania.

W skład ZJZSK MON wchodziły brygady WOWewn., brygada łączności WOWewn., pułk łączności WOWewn. oraz pułki inżynierijno-ratownicze. Obecnie w wyniku przeformowania brygad WOWewn. na pułki ochrony i pułk strzelców podhalańskich, a także rozwiązania pułku łączności i jednego pułku inżynierijno-ratowniczego, skład ten uległ zmianie. Natomiast trzon Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych MSW tworzą brygady.

2.6. Obrona przed bronią masowego rażenia

Wojska lądowe obszaru kraju realizują także przedsięwzięcia dotyczące własnej obrony przed bronią masowego rażenia, a ponadto są przygotowywane do udzielania w tym zakresie pomocy jednostkom wojsk operacyjnych przebywającym czasowo na terytorium PRL. Zadania te są realizowane w ramach tzw. lądowej obrony obszaru kraju, wśród których najważniejszymi są:

- wykrywanie wybuchów jądrowych i skażeń /zakażeń/;
- powiadamianie jednostek i załóg obiektów wojskowych o zagrożeniu skażeniami i zakażeniami;
- likwidowanie skutków uderzeń BMR nieprzyjaciela na wojska i obiekty wojskowe.

Zadania te realizowane są siłami wojsk obrony przeciwchemicznej obszaru kraju, jednostek ogólnowojskowych oraz rodzajów wojsk i służb przy współdziałaniu sił pozamilitarnych.

W wykrywaniu wybuchów jądrowych i skażeń udział biorą:

- ośrodki analizy skażeń /centralne, okręgowe, rodzajów sił zbrojnych/;
- klucze śmigłowców rozpoznania skażeń podporządkowane okręgom wojskowym;
- posterunki i patrole organizowane siłami wszystkich jednostek wojskowych stacjonujących na obszarze kraju;
- posterunki obserwacji skażeń i patrole rozpoznania skażeń organizowane siłami wojsk obrony przeciwchemicznej wszystkich rodzajów wojsk i służb obszaru kraju;
- laboratoria pomiarów skażeń żywności i materiałów użytkowych.

Powyższe elementy tworzą wojskowy system wykrywania skażeń /na obszarze kraju/, który współpracuje z systemem wykrywania skażeń obrony cywilnej.

Powiadamianie wojsk o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami realizowane jest przez organy wojskowego systemu ostrzegania i alarmowania. W skład jego wchodzi komórki analizy sytuacji powietrznej i ostrzegania korpusów obrony powietrznej kraju, garnizonowe ośrodki alarmowania i służby dyżurne jednostek wojskowych. Ponadto, zarówno wojska obszaru kraju, jak i operacyjne - będą korzystały z informacji przekazywanych ze źródeł obrony cywilnej.

Do likwidowania skutków uderzeń nieprzyjaciela na jednostki i obiekty wojskowe przygotowywane były brygady i pułki obrony terytorialnej /pułki ratownictwa technicznego - obecnie rozformowane/, pułki inżynierijno-ratownicze /tylko na potrzeby ratownictwa stanowisk kierowania/ oraz oddziały ratunkowo-ewakuacyjne wydzielane z innych jednostek obszaru

kraju. Przewidywano też korzystanie z pomocy formacji obrony cywilnej.

Przedsięwzięcia związane z obroną przed bronią masowego rażenia realizuje także tzw. samoobrona zakładów pracy, garnizonów wojskowych i innych jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej²⁹. Osobami funkcyjnymi decydującymi o zakresie działań samoobrony są dowódcy okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych, zwłaszcza dotyczących podległych im obiektów i garnizonów. Bezpośrednimi organizatorami samoobrony są dowódcy garnizonów i kierownicy zakładów pracy oraz dowódcy /komendanci, szefowie, kierownicy/ innych jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej. Funkcję koordynacyjną w zakresie samoobrony garnizonów znajdujących się na terenie województwa spełniają wojewódzkie sztaby wojskowe.

Do realizacji przedsięwzięć wchodzących w zakres samoobrony garnizonów i zakładów pracy MON tworzone są zakładowe służby, garnizonowe oddziały i osiedlowe grupy samoobrony. W innych jednostkach organizacyjnych resortu zadania te realizują przygotowane do tego pododdziały i służby specjalistyczne.

2.7. Wpływ nowej doktryny obronnej na zadania wykonywane przez wojska lądowe obszaru kraju

Nowa doktryna obronna i wiążąca się z nią restrukturyzacja sił zbrojnych sprawi, że w niektórych rejonach Polski nie będzie wojsk lądowych obszaru kraju, które w razie zaistniałej potrzeby mogłyby prowadzić skuteczną walkę zbrojną z desantami i siłami dywersyjnymi nieprzyjaciela bądź uzbrojonymi grupami podziemia politycznego. Trzeba jednak się liczyć z ko-

29. Por. Zasady przygotowania samoobrony w dużym garnizonie. Wyd. MON, Warszawa 1938.

niecznością prowadzenia takiej walki, nie można bowiem zakładać stabilności ewentualnych działań obronnych nad Odrą i Nysą Łużycką. Należy raczej oczekiwać, że działania te będą miały charakter manewrowy. Linia styczności wojsk ulegnie przesunięciu, a wraz z nią zmieni się położenie wojsk operacyjnych, które uczestnicząc w przeciwnatarciu mogą wyjść z obszaru kraju.

Reorganizację sił zbrojnych PRL w zakresie wojsk OTK obrazuje załącznik 1. Jak wynika z jego analizy, wojska operacyjne, które ewentualnie pozostałyby na obszarze kraju należałoby szkolić dodatkowo w zwalczaniu desantów /działających zwłaszcza w rozproszeniu/ oraz sił dywersyjnych nieprzyjaciela. A zatem celowe jest szkolenie ich również w przeciwdywersyjnych rodzajach, formach i sposobach walki.

Restrukturyzacja wojsk OTK powoduje także ograniczenie możliwości ich wykorzystania w działaniach zabezpieczających. Rozwiązanie jednostek obrony terytorialnej /brygad i pułków/ i pułków ratownictwa technicznego sprawia, że na obszarze kraju nie będzie jednostek wojskowych wyspecjalizowanych w prowadzeniu działań ratunkowych. Jednoczesne rozwiązanie pułków WOWewn. i jednostek zapasowych ograniczy również możliwości tworzenia oddziałów ratunkowo-ewakuacyjnych. Zwiększy się więc zapotrzebowanie na udział formacji obrony cywilnej w prowadzeniu działań ratunkowych w porażonych BMR nieprzyjaciela jednostkach i obiektach wojskowych.

Zmniejszenie liczby pułków pontonowych na obszarze kraju, przy jednoczesnym przekształceniu ich w ośrodki przechowywania sprzętu, ograniczy możliwości wojsk inżynierskich w zakresie budowy przepraw zapasowych przez szerokie przeszkody

wodne. Podobnie przedstawia się również sytuacja w wojskach komunikacyjnych obszaru kraju. Przekształcenie pułków kolejowych i mostowych w wojskowe przedsiębiorstwa budowlane o różnym profilu, przy których formowane będą oddziały obrony cywilnej, znacznie wydłuży czas ich mobilizacyjnego rozwinięcia. Należy również liczyć się z niedostatecznym wyszkoleniem ogólnowojskowym poborowych wcielanych do odtwarzanych na czas wojny jednostek wojsk komunikacyjnych obszaru kraju. W związku z powyższym może zaistnieć konieczność - w razie dużych zniszczeń sieci komunikacyjnej Polski - angażowania jednostek komunikacji wojskowej frontu /armii/ do osłony technicznej linii kolejowych i dróg samochodowych.

3. Zasady użycia sił pozamilitarnych w warunkach prowadzenia działań bojowych w środkowej lub zachodniej części ZTDW

Dwuaspektowy charakter zadań militarnych obrony obszaru kraju /walka zbrojna z siłami nieprzyjaciela oraz przedsięwzięcia o charakterze zabezpieczającym/ sprawia, że w ich realizacji uczestniczą zarówno wojska, jak i siły pozamilitarne, tj. jednostki zmilitaryzowane i formacje obrony cywilnej.

3.1. Zasady użycia sił zmilitaryzowanych

Jednostki zmilitaryzowane przeznaczone są głównie do wykonywania przedsięwzięć o charakterze zabezpieczającym - w ramach militarnej obrony obszaru kraju, a także w celu zwiększenia możliwości realizacji zadań w pozostałych podsystemach systemu obronnego. Zasadą jest tworzenie ich /na okres wojny/ zarówno w resorcie obrony narodowej, jak i resortach cywilnych /organach administracji państwowej/.

W resorcie obrony narodowej jednostkami takimi będą zmilitaryzowane szpitale garnizonowe, warsztaty rejonowe i garnizonowe, garnizonowe punkty zaopatrywania, rejonowe zakłady usługowe i pralnie garnizonowe. Natomiast w resortach cywilnych będą to jednostki zmilitaryzowane do wykonywania zadań obronnych realizowanych przez dany resort, jak i na rzecz sił zbrojnych.

Jednostki zmilitaryzowane przydzielane siłom zbrojnym są przeznaczone do realizacji następujących zadań:

- zabezpieczenia komunikacyjnego działań wojsk;
- dowozu paliw do określonego obszaru operacyjnego;
- wykonywania remontu uzbrojenia i sprzętu technicznego;
- odbudowy lotnisk wojskowych;
- organizacji przepraw promowych przez przeszkody wodne;
- inżynierskiej rozbudowy terenu;
- ochrony i regulacji ruchu w rejonach /punktach/ przeładunkowych.

W skład grupy jednostek przewidzianych do realizacji zadań zabezpieczenia komunikacyjnego działań wojsk wchodzi: kolejowa dykcja specjalna i oddziały specjalne oraz pociągi odbudowy mostów, odbudowy nawierzchni, zmechanizowanego układania nawierzchni, odbudowy urządzeń zabezpieczenia ruchu i łączności, naprawy lokomotyw i wagonów, a także kolumny lokomotyw i oddział transportu wodnego. Kolejowa dykcja specjalna i jej oddziały specjalne oraz pociągi przeznaczone są do organizowania i kierowania ruchem kolejowym. Ponadto do zapewnienia środków transportowych, osłony technicznej sieci kolejowej i obiektów związanych z nią w strefie tyłów frontu.

Dlatego też dyrekcja ta podlega szefowi służby komunikacji wojskowej frontu.³⁰ Podlega mu również oddział transportu wodnego przewidziany do przewozu środków materiałowych śródlądowymi drogami wodnymi. Natomiast morskie oddziały przeładunkowe środków materiałowych w portach morskich podporządkowane są dowódcy POW oraz marynarki wojennej.

W skład jednostek zmilitaryzowanych realizujących zadania dowozu paliw do danego obszaru operacyjnego i ich przeładunku w określonych punktach zapasowych morskich rejonów przeładunkowych wchodzi: grupy zbiornikowców i oddziały cystern samochodowych oraz morskie oddziały przeładunku paliw luzem. Głównym zadaniem tych jednostek będzie dowóz paliw drogą morską i lądową do walczących wojsk oraz ich przeładunek. Jednostki te podporządkowuje się szefowi służby mps głównego kwatermistrzostwa WP oraz dowódcy marynarki wojennej.

W skład jednostek zmilitaryzowanych przewidzianych do remontu uzbrojenia i sprzętu technicznego wchodzi oddziały specjalistów. Przeznaczone są one do wsparcia wojskowych jednostek remontowych zajmujących się remontem uzbrojenia i sprzętu technicznego określonego kierunku operacyjnego. Podporządkowuje się je szefom służb technicznych frontu.³¹

W skład jednostek zmilitaryzowanych przewidzianych do odbudowy lotnisk wojskowych wchodzi oddziały odbudowy lotnisk. Są one przewidziane do realizowania tego zadania samodzielnie lub jako wsparcie specjalistycznych jednostek wojskowych na obszarze kraju. Będą podporządkowane dowódcy wojsk obrony po-

30. Zabezpieczenie komunikacyjne działań bojowych wojsk na szczeblu operacyjnym. Wyd. MON, Warszawa 1987, s.19-25.

31. Por. Wytyczne zastępcy przewodniczącego KOK do spraw gospodarczo-obronnych z dnia 22 sierpnia 1987 r. Dziennik Urzędowy KOK nr 10 poz.81.

wietrznej /dawniej dowódcy wojsk lotniczych/.

W skład grupy jednostek zmilitaryzowanych przeznaczonych do budowy przepraw na przeszkodach wodnych wchodzi oddziały przepraw promowych. Przeznaczone są one do budowy przepraw na Wiśle i Odrze. Będą podporządkowane szefowi służby komunikacji wojskowej głównego kwatermistrzostwa WP /obszaru kraju/.

Do grupy jednostek zmilitaryzowanych przeznaczonych do inżynierskiej rozbudowy terenu należą oddziały tej rozbudowy /OIRT/. Oddziały te formują wszyscy wojewodowie, a następnie przekazują dowódcom okręgów wojskowych cz. "W".³²

Ostatnią grupę jednostek stanowią grupy ochrony i regulacji ruchu - formowane przez wojewodów niektórych województw nadmorskich. Przeznaczone są one do ochrony składowisk i punktów przeładunkowych oraz zabezpieczenia bezkolizyjnego ruchu pojazdów /kolumn/ w zapasowych morskich rejonach przeładunkowych. Grupy te mają być podporządkowane w zakresie operacyjnym dowódcy POW, a bezpośrednim dysponentem ich będzie służba komunikacji wojskowej. Przewiduje się ponadto sformowanie zmilitaryzowanych oddziałów transportowych przeznaczonych do dowozu uzupełnienia z rejonów formowania do związków operacyjnych. Mają one podlegać komendantom okręgowych punktów przesyłkowych.

Wzrastające możliwości nieprzyjaciela w zakresie niszczenia sieci komunikacyjnej, w tym użytkowanej przez wojska, sprawia że w niektórych wypadkach zaistnieje konieczność przydzielania siłom zbrojnym innych jednostek zmilitaryzowanych niż wyżej wymienione. Decyzje w tej kwestii może podjąć prze-

32. Początkowo, tj. do 1987 r. oddziały inżynierskiej rozbudowy terenu przewidywano formować tylko w województwach nadmorskich, a obecnie, tj. od 1987 r. we wszystkich województwach. Dziennik Urzędowy KOK nr 16 poz.114.

wodniczący KOK na wniosek ministra obrony narodowej. W sytuacjach nie cierpiących zwłoki i niemożności uzyskania decyzji przewodniczącego KOK - przydzielenie jednostek zmilitaryzowanych siłom zbrojnym może zarządzić minister obrony narodowej lub organ przez niego upoważniony.³³ Mogą to być jednostki zmilitaryzowane podległe zarówno ministrowi transportu, żeglugi i łączności /np. pociągi odbudowy sieci trakcyjnej, oddziały budowy dróg, mostów, odwodowe kolumny transportowe/, jak i gospodarki przestrzennej i budownictwa /oddziały odbudowy mostów/ oraz ochrony środowiska i zasobów naturalnych /oddziały przepraw mostowych/.

Istotne znaczenie w realizacji zadań obronnych spełniają jednostki resortu spraw wewnętrznych. Zadania ich wynikają z rangi i miejsca, jakie w systemie obronnym PRL zajmuje ochrona bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, a także z obowiązków określonych w ustawie o urzędzie ministra spraw wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów.³⁴

Część tych zadań realizowana jest w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz w czasie wojny, pozostałe natomiast stale, tj. w czasie pokoju, wzrostu zagrożenia i wojny. Do stale realizowanych zadań należą:³⁵

- prowadzenie działalności wywiadowczej, kontrwywiadowczej i antyterrorystycznej;
- ochrona granic państwowych i porządku publicznego;

33. Uchwała nr 02/89 KOK /§17, pkt 2 i 3/.
Dziennik Urzędowy KOK nr 16 poz. 114.

34. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów /Dziennik Ustaw nr 38 poz. 172/.

35. Por. Funkcjonowanie ..., op.cit., s. 162.

- przeciwdywersyjna obrona kraju;
- organizowanie ochrony przeciwpożarowej kraju.

W okresie wzrostu zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny resort spraw wewnętrznych będzie realizował dodatkowo takie zadania, jak:

- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w czasie mobilizacji i przegrupowywania wojsk własnych i sojusznicznych przez obszar kraju;
- zapewnienie warunków funkcjonowania naczelnych i wojewódzkich organów politycznych, władzy i administracji państwowej na stanowiskach kierowania;
- zapewnienie porządku podczas realizacji przedsięwzięć z zakresu obrony cywilnej, głównie w toku rozśrodkowania i ewakuacji oraz prowadzenia akcji ratunkowych.

W realizacji powyższych zadań, obok wojsk MSW /Wojska Ochrony Pogranicza i Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSW/ uczestniczą siły pozamilitarne resortu, które na okres wojny podlegają militaryzacji. Należą do nich:

- Służba Bezpieczeństwa - prowadząca głównie działalność wywiadowczą, kontrwywiadowczą i przeciwdywersyjną;
- Milicja Obywatelska - przeznaczona głównie do utrzymania ładu i porządku publicznego, zwalczania przestępczości kryminalnej i gospodarczej oraz wykrywania i zwalczania sił dywersyjnych;
- jednostki organizacyjne zawodowych straży pożarnych.

Udział sił resortu spraw wewnętrznych do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w czasie mobilizacji i przegrupowywania wojsk przez obszar kraju polega na kontrwywiadowczej ochro-

nie przegrupowania i prowadzenia przeciwdywersyjnego rozpoznania terenów przyległych do dróg i linii kolejowych wykorzystywanych przez wojska. Zadania te będzie wykonywać Służba Bezpieczeństwa i służba MO WUSW oraz podległe jej siły /RUSW, posterunki MO, jednostki manewrowe MO/ - każda w swoim zakresie.

Do przeciwdywersyjnej ochrony dróg marszu, a także do zapewnienia na nich ładu i porządku mogą być także angażowane jednostki manewrowe MO centralnego podporządkowania.

Do osłony przeciwpożarowej przegrupowania przewiduje się również użycie terenowych straży pożarnych zarówno centralnego, jak i wojewódzkiego podporządkowania. Zadaniem ich będzie lokalizowanie i likwidacja pożarów wzdłuż dróg marszu /przewozu/ wojsk oraz przeciwpożarowa osłona kolumn wojskowych.

Realizacja tych zadań będzie wymagała zorganizowania współdziałania wymienionych sił resortu spraw wewnętrznych z organami i siłami wojskowymi. Dotyczy to zwłaszcza współdziałania jednostek SB i MO oraz Straży Pożarnych z WSzW, WSW i organami kierowania ruchem wojsk.

3.2. Zasady użycia sił obrony cywilnej

Zasadą użycia formacji obrony cywilnej jest prowadzenie działań ratunkowych na rzecz porażonej ludności. Mogą one również brać udział w realizacji zadań ratowniczych na rzecz jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych.³⁶ Zakres udziału formacji OC w realizacji tych zadań ustalają szefowie obrony cywil-

³⁶ . Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1983 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania szefa Obrony Cywilnej Kraju oraz szefów OC województw, miast, dzielnic, gmin oraz miast i gmin /§ 1 pkt. 1, lit.d/.

nej województw i miast stopnia wojewódzkiego, uwzględniając postulaty zgłoszone przez dowódców okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych oraz szefów wojewódzkich sztabów wojskowych.

Zgodnie z wytycznymi szefa Obrony Cywilnej Kraju³⁷ formacje OC mogą brać udział w:

- alarmowaniu jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych /znajdujących się stale lub przejściowo na obszarze województw/ o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami;
- wymianie informacji o skutkach oddziaływania nieprzyjaciela;
- zabezpieczeniu przegrupowania wojsk /np. przez udział w ochronie obiektów komunikacyjnych, doraźnych naprawach odcinków dróg, udzielanie pomocy w odkażaniu i dezaktywacji skażonego sprzętu oraz odcinków dróg, udzielanie pierwszej pomocy medycznej poszkodowanym żołnierzom itp./;
- prowadzeniu akcji ratunkowych po uderzeniach nieprzyjaciela na rzecz porażonych jednostek /obiektów/ wojskowych i zmilitaryzowanych, doraźnej ochronie czasowo opuszczonych obiektów wojskowych /na wniosek dowódców garnizonów i jednostek wojskowych/;
- udzielaniu pomocy jednostkom WOPK /uczestnicząc w akcjach ratunkowych, przywracając do stanu używalności lądowiska, pasy startowe, stanowiska ogniowe, ukrycia ziemne/;
- przygotowaniu systemu obrony wybrzeża morskiego /m.in. przez prowadzenie obserwacji i patrolowanie odcinków oraz rejonów wybrzeża, a także udzielanie pomocy w inżynieryjnej rozbudowie obrony wybrzeża/.

37, Wytyczne szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 24 czerwca 1985r. w sprawie zasad udziału formacji OC w realizacji zadań ratowniczych i innych zadań na rzecz jednostek wojskowych i jednostek zmilitaryzowanych. Dziennik Urzędowy KOK nr 4 poz.38.

Zasadą również jest udzielanie pomocy jednostkom wojskowym i zmilitaryzowanym przez formacje OC polegającej głównie na wykonywaniu prac nie wymagających kwalifikacji specjalistycznych. Prace te mogą być wykonywane jedynie za pomocą prostych narzędzi i sprzętu znajdującego się w wyposażeniu tych formacji.

Do wykonywania zadań na rzecz jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych mogą być kierowane:

- zakładowe i terenowe oddziały oraz samodzielne pododdziały służb obrony cywilnej;
- zgrupowania /oddziały/ ratownicze;
- zespoły tworzące elementy systemu powszechnego ostrzegania i alarmowania oraz systemu wykrywania skażeń OC;
- sprzęt wojskowy i specjalistyczny OC, a przede wszystkim sprzęt używany do rozpoznania skażeń i ratownictwa technicznego, a także medyczno-sanitarny, pożarniczo-gaśniczy oraz odkażania i dezaktywacji;
- stacjonarne urządzenia specjalne do likwidacji skażeń.

W czasie realizacji zadań przez formacje OC na rzecz jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych - szefowie OC województw współdziałają za pośrednictwem szefów wojewódzkich sztabów wojskowych z właściwymi organami dowództw okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych.

3.3. Wpływ nowej doktryny obronnej na zadania wykonywane przez siły pozamilitarne

Nowa doktryna obronna i wiążąca się z nią restrukturyzacja sił obronnych PRL wpłynęła znacząco na zadania wykonywane

przez siły pozamilitarne. Siły te będą bowiem realizowały swoje dotychczasowe zadania poszerzone o przedsięwzięcia zabezpieczające, które dotychczas były przewidziane do wykonywania w czasie wojny przez rozwiązane obecnie jednostki wojsk lądowych OTK. Dodatkowo dojdą jeszcze inne przedsięwzięcia związane z ewentualnym przygotowywaniem obrony na terenie Polski w razie przemieszczania się frontu w kierunku wschodnim. W tej sytuacji zaistnieje potrzeba udzielania pomocy wojskom operacyjnym w inżynierskiej rozbudowie terenu, a ponadto konieczność ewakuacji części ludności cywilnej i majątku narodowego z przewidywanych terenów walk. Są to przedsięwzięcia, których rozwiązania poszukuje się dopiero od 1985 roku, a które będą wymagały zaangażowania znacznych sił i środków.

W wyniku przeprowadzanej reorganizacji nie przewiduje się /przynajmniej na razie/ zmniejszenia jednostek zmilitaryzowanych. Istnieją raczej tendencje do zwiększania ich liczby i rodzaju, co trzeba uznać za pozytywne. Celowe byłoby zatem przekazanie jednostkom zmilitaryzowanym zadań planowanych do wykonywania przez rozwiązane obecnie jednostki wojsk inżynierskich i komunikacyjnych obszaru kraju oraz w wypadku niemożliwości odtwarzania tych jednostek na czas wojny. Nie jest bowiem wskazane, aby część przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem przegrupowania /zwłaszcza w zakresie budowy i odbudowy przepraw przez szerokie przeszkody wodne/ przejęły formacje obrony cywilnej tworzone przy wojskowych zakładach budownictwa drogowego i kolejowego. Polska ratyfikowała bowiem przepisy zawarte w Konwencjach Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. i w najbliższym czasie zamierza ratyfikować dwa tzw. Protokoły Dodatkowe do tych konwencji, z których wynika że PRL w wypadku konfliktu zbrojnego skorzysta z międzynarodowego prawa humanitarne-

przysługującego formacjom OC. Jednak w praktyce będzie to bardzo trudne w sytuacji wykonywania przez te formacje jakichkolwiek czynności pomocniczych na rzecz walczących wojsk.

W ramach przeprowadzanej reorganizacji sił obronnych kraju przewiduje się dokonanie zmian organizacyjnych w formacjach obrony cywilnej. Dotychczasowe struktury formacji OC, a zwłaszcza zgrupowań jednostek ratowniczych, nie sprawdziły się. Wynika to przede wszystkim z trudności w kierowaniu dużymi formacjami lub rozproszonymi pododdziałami, małej ich operatywności i manewrowości, słabego zabezpieczenia kwatermistrzowskiego oraz niedostatecznego wyposażenia w sprzęt specjalistyczny. Dlatego też przewidywana jest ich reorganizacja, polegająca m.in. na utworzeniu uniwersalnych, pod względem możliwości działania formacji OC, znacznym zmniejszeniu liczby i stanów osobowych ich oddziałów i pododdziałów, przy jednoczesnym lepszym wyposażeniu i wyszkoleniu. W szerszym zakresie będzie się również przygotowywać formacje te do likwidacji skutków zagrożeń spowodowanych siłami przyrody lub awariami obiektów technicznych.

Przewiduje się także zmiany rejonów wyjściowych formacji OC, które dotąd znajdowały się na obszarach pozamiejskich. Rejony te będą znajdowały się w zakładach pracy i jednostkach administracji państwowej stopnia podstawowego. Zmiana ta będzie korzystna. Wynika ona z dużego nasycenia obszaru kraju wojskami operacyjnymi prowadzącymi na nim operację obronną.

W n i o s k i :

1. Historycznie ukształtowany system obronny państwa obejmuje przygotowania:
 - a/ wojsk operacyjnych - do operacji w strefie działań bojowych /na tzw. froncie zewnętrznym/;

b/ sił obszaru kraju /OTK/ - do przeciwstawienia się zbrojnemu i niezbrojnemu oddziaływaniu nieprzyjaciela na kraj stanowiący zaplecze wojsk walczących /będące w istocie tzw. frontem wewnętrznym/.

Nowa doktryna wojenna o wyeksponowanych cechach obronnych nie wnosi do tego podziału żadnych istotnych zmian. W razie użycia wojsk operacyjnych PRL jako wzmocnienia pierwszego rzutu strategicznego do wykonania przeciwuderzenia lub udziału w przeciwnatarciu na terytorium NRD - cały obszar Polski będzie stanowił zaplecze tych sił. Jeśli wojska operacyjne zostaną użyte do organizowania i prowadzenia operacji obronnej z przednim skrajem na Odrze lub Odrze i Nysie Łużyckiej - to obszar Polski jako zaplecze zmniejszy się co najmniej o pas szerokości do 350km /głębokość obrony frontu/. Na obszarze PRL wystąpi wówczas duże nasycenie wojsk operacyjnych, które będą mogły realizować zadania przewidziane dotychczas dla sił OTK. Dotyczy to zarówno zadań walki zbrojnej z siłami desantów powietrznych, dywersyjnymi, w tym zbrojnymi grupami rodzimego podziemia politycznego, jak i zadań zabezpieczających. Zatem wydawać by się mogło, że nie ma potrzeby utrzymywania tak znacznych sił, w tym zwłaszcza wojsk lądowych, obszaru kraju /OTK/. Jednak wniosek taki byłby niedogłębnie przemyślany. Działania obronne w zachodniej części Polski należy bowiem uważać jako krótkotrwały epizod w ewentualnej przyszłej wojnie na ZTDW. Działania zbrojne będzie zapewne charakteryzować duża dynamika i strefa działań bojowych przesunie się na teren sąsiedniego państwa, a wraz z nią opuszczą Polskę własne i sojusznicze wojska operacyjne. Sytuacja militarna zmusi wówczas do od-

tworzania sił obszaru kraju zdolnych do prowadzenia na zapleczu walki zbrojnej lub do pozostawienia części wojsk operacyjnych w celu zabezpieczenia tyłów frontu.

Kierowanie działalnością obronną państwa będzie skomplikowane jedynie w czasie ewentualnego prowadzenia działań obronnych na terenie Polski. W tym okresie mogą wystąpić różnice interesów narodowych z układowymi /koalicyjnymi/, które wprawdzie nie są antagonistyczne, ale też nie muszą być w pełni zgodne. Sytuacja taka doprowadzi do nakładania się kompetencji, a zwłaszcza wynikną problemy dotyczące dowodzenia, osłony powietrznej i różnego rodzaju zabezpieczenia oraz korzystania z miejscowych zasobów. W razie wyjścia frontu na zachód od Polski, sytuacje takie nie zaistnieją.

2. Nowa doktryna obronna nie zmieni także zasad użycia wojsk obszaru kraju pod warunkiem prowadzenia zmagañ wojennych na zachód od granicy państwowej. Wojsk tych było już zbyt mało przed restrukturyzacją sił zbrojnych PRL i oceniano że niezbędne jest wzmocnienie ich przez wojska operacyjne oraz siły resortu spraw wewnętrznych. Potrzeba taka istniała przede wszystkim w wypadku desantowania przez nieprzyjaciela znacznych sił desantowych i dywersyjnych na obszar kraju. Obecnie, po rozwiązaniu pułków WOWewn. sytuacja w tym względzie jest jeszcze bardziej skomplikowana. Zadania tych pułków mogłyby przejąć jednostki wojsk operacyjnych, które jednak należałoby przygotować do zwalczania sił dywersyjnych. Mogą to być przede wszystkim jednostki Warszawskiego Okręgu Wojskowego, gdyż wojska operacyjne dwóch pozostałych okręgów ze względu na zadania i uzbrojenie najprawdopodobniej

będą prowadziły działania na ZTDW w składzie ZSZ państw - stron Układu Warszawskiego. Problem ten wymaga dalszych szczegółowszych badań.

Podobnie zmniejszyły się możliwości prowadzenia działań zabezpieczających przez wojska obszaru kraju, ponieważ ich liczbę znacznie zredukowano. Na przykład rozwiązano wszystkie jednostki obrony terytorialnej, zrezygnowano z rozwijania /na wypadek wojny / pułków ratownictwa technicznego. Przeformowano również jednostki komunikacji wojskowej na wojskowe zakłady budownictwa drogowego i kolejowego z jednoczesnym utworzeniem przy nich oddziałów OC typu budowlanego, zmniejszono liczbę pułków pontonowych /z sześciu do czterech/, przekształcając je jednocześnie na ośrodki przechowywania sprzętu, a także zrealizowano wiele innych przedsięwzięć oszczędnościowych. Zadania realizowane dotychczas przez te jednostki przydzielono siłom pozamilitarnym. Powinny je jednak realizować jednostki zmilitaryzowane, zwłaszcza w razie nie odtwarzania na okres wojny jednostek wojskowych, a nie formacje obrony cywilnej.

3. Zasady użycia sił pozamilitarnych - w warunkach wyjścia frontu na zachód od Polski - nie ulegną zmianie. Zwiększy się natomiast zakres ich obowiązków ze względu na konieczność przejęcia przez nie zadań zabezpieczających, a wykonywanych dotąd przez wojska OTK. Dotyczy to szczególnie zabezpieczenia inżynieryjnego i komunikacyjnego, a także ratownictwa w jednostkach i obiektach wojskowych na zapleczu. Utworzone będą nowe jednostki pozamilitarne przystosowane do udzielania pomocy wojskom w zakresie inżynieryjnej rozbudowy terenu

i budowy przepraw przez szerokie przeszkody wodne. Powinna również wzrosnąć liczba i rodzaj jednostek zmilitaryzowanych przydzielanych siłom zbrojnym, a także ulec zwiększeniu możliwości formacji obrony cywilnej. W przeciwnym bowiem razie, siły pozamilitarne nie będą w stanie wykonać przydzielonych im zadań, zwłaszcza wtedy, gdyby trwała długo obrona strategiczna w zachodniej części Polski /szczegóły na ten temat zawarto w rozdziale trzecim niniejszej pracy/.

operacyjnych, lecz także sił lądowych obszaru kraju oraz terytorialnych ogólnie obronnych. 23. Trójca jest to siła w operacji obronnej należy zwrócić uwagę na to, że niektóre jednostki wojsk lądowych obszaru kraju w czasie wojny, mogą być /niekiedy/ będą realizowały zadania o charakterze zabezpieczającym. Ponadto siły te nie będą w stanie wykonać zadań w obronie /niekiedy/ pozostałe natomiast w zakresie obrony.

Wskazując również na możliwość przesunięcia sił z przedniej strefy działań w głąb ugrupowania obronnego, nie w te rejony, gdzie korzyści z ich stania będą optymalne.

Orientacyjną ocenę przydatności sił lądowych obszaru kraju do działań bojowych w ramach prowadzenia operacji obronnej na obszarze Polski przedstawia załącznik 2. Wykres przedstawiający przebieg poszczególnych rubież obronnych rys. 5.

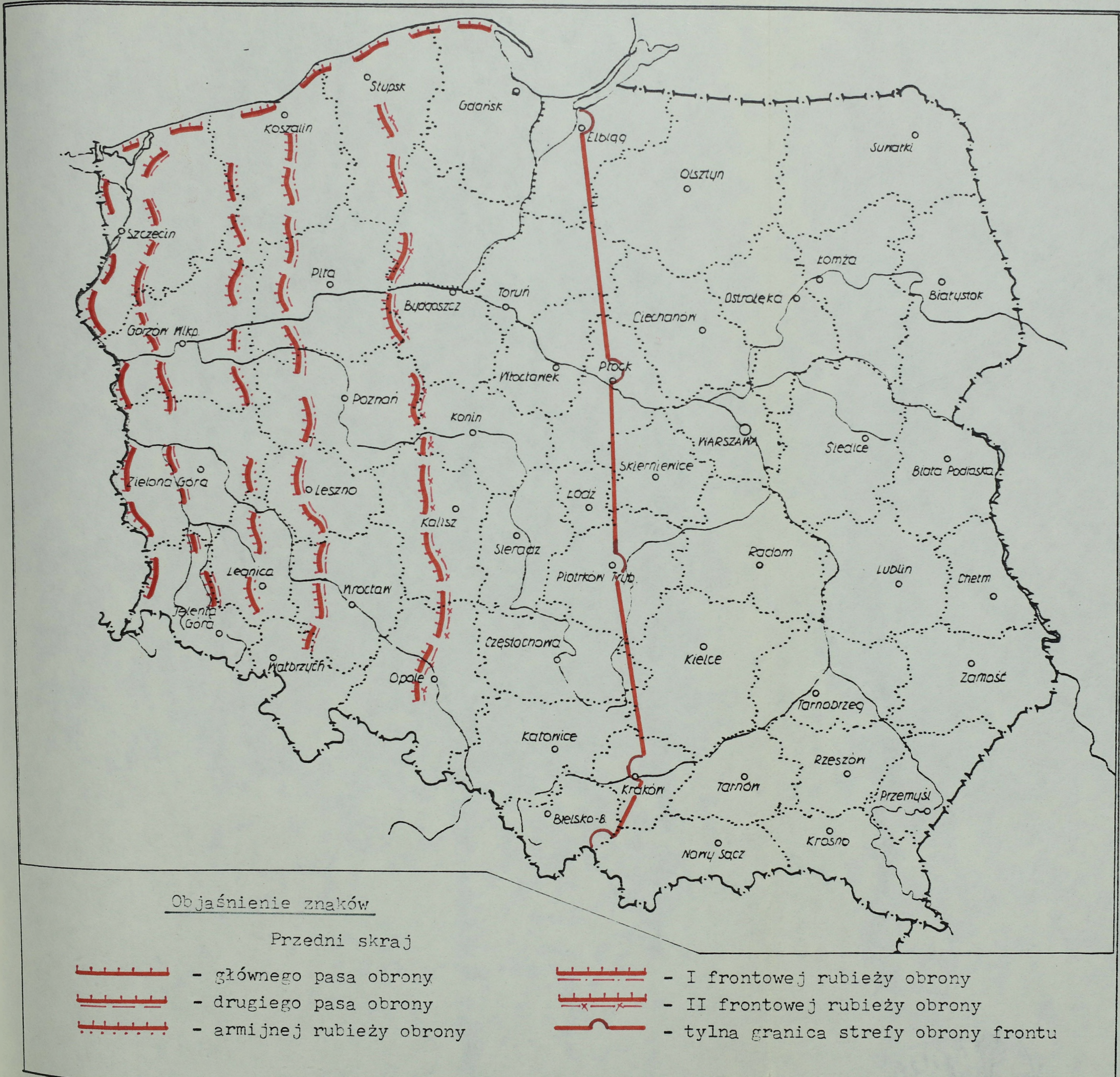
23. Siły lądowe obszaru kraju są to jednostki wojskowe resortu obrony narodowej /nie przewidziane do wydzielenia w skład 232 UM/, resortu spraw wewnętrznych /Biuro Wojska Obrony Pogranicza i Nadwiślańskie Jednostki MSW/, jednostki Milicji Obywatelskiej /Artyleria Sprawy Wewnętrznej, Koalicja i pododdziały oraz pułki i bataliony maszynowe/, jednostki rezerwy wojskowej /szkolenie i wydział resortu obrony narodowej/ oraz jednostki rezerwy /szkolenie i wydział resortu obrony narodowej/ przydzielone do obrony terytorialnej. Terytorialnie obronę obszarów województwa i województwa cywilnego z podległymi im instytucjami wykonują.

ROZDZIAŁ II

MOŻLIWOŚCI UŻYCIA WOJSK LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU DO PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH W OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM PRL

W przygotowaniu i prowadzeniu operacji obronnej na obszarze PRL pożądane jest uwzględnić nie tylko udział wojsk operacyjnych, lecz także sił lądowych obszaru kraju oraz terytorialnych ogniw obronnych.³⁸ Przyjmując użycie tych sił w operacji obronnej należy zwrócić uwagę na to, że niektóre jednostki wojsk lądowych obszaru kraju wezmą udział w walce, inne zaś /większość/ będą realizowały zadania o charakterze zabezpieczającym. Ponadto część tych jednostek może być użyta w przedniej strefie obrony /w granicach głównego pasa obrony lub ubezpieczeń/, pozostałe natomiast w głębi ugrupowania obronnego. Istnieją również możliwości przemieszczania przedmiotowych sił z przedniej strefy działań w głąb ugrupowania obronnego, tzn. w te rejony, gdzie korzyści z ich użycia będą optymalne. Orientacyjną ocenę przydatności sił lądowych obszaru kraju do działań bojowych w warunkach prowadzenia operacji obronnej na obszarze Polski przedstawia załącznik 2. Natomiast prawdopodobny przebieg poszczególnych rubieży obronnych obrazuje rys. 5.

38. Siły lądowe obszaru kraju są to jednostki wojskowe resortu obrony narodowej /nie przewidywane do wydzielenia w skład ZSZ UW/, resortu spraw wewnętrznych /głównie Wojska Ochrony Pogranicza i Nadwiślańskie Jednostki MSW/, jednostki Milicji Obywatelskiej /urzędy spraw wewnętrznych, komisariaty i posterunki oraz pułki i bataliony manewrowe/, jednostki zmilitaryzowane /głównie resortu obrony narodowej i resortów cywilnych - przydzielane siłom zbrojnym/, a także formacje obrony cywilnej. Terytorialnymi ogniwami obronnymi są natomiast wojewódzkie komitety obrony i szefowie obrony cywilnej z podległymi im instytucjami wykonawczymi.

Rys. 5. Przebieg rubieży obronnych na obszarze Polski

Sposób użycia sił lądowych obszaru kraju w strefie obrony powinny planować dowództwa związków operacyjnych przy uwzględnieniu wszystkich aspektów, m.in. takich, jak miejsce ich dyslokacji, czas mobilizacyjnego rozwinięcia, a także przewidywany rozwój sytuacji militarnej w tej części ZTDW.

1. Możliwości użycia wojsk lądowych obszaru kraju w przedniej strefie działań bojowych

1.1. Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza

W przedniej strefie działań bojowych³⁹ mogą być wykorzystane przede wszystkim brygady Wojsk Ochrony Pogranicza. Możliwość użycia tych brygad w wypadku przygotowywania operacji obronnej - z przednim skrajem wzdłuż wybrzeża morskiego i zachodniej oraz ewentualnie częściowo południowej granicy państwa - wynika z pokojowej dyslokacji tych jednostek i zadań, jakie obecnie realizują one w tych rejonach.

Aktualnie znajduje się tam pięć, spośród jedenastu brygad WOP,⁴⁰ a mianowicie: Kaszubska /Gdańsk/, Bałtycka /Koszalin/, Pomorska /Szczecin/, Lubuska /Krosno/, Łużycka /Lubań/ brygady WOP. Struktury organizacyjne ich są zróżnicowane i uzależnione od długości ochranianego odcinka granicznego, właściwości terenowych pogranicza, sytuacji społeczno-politycznej na ochranianym obszarze oraz form działania i stosowanych środków tech-

39. Przednią strefą działań bojowych w niniejszej pracy określa się obszar o głębokości odpowiadającej głównemu pasowi obrony /20-25 km/, tzn. głębokość obrony dywizji pierwszorazowych wraz z pozycjami ubezpieczeń.

40. W wyniku reorganizacji liczba brygad w tym rejonie może być zmniejszona o dwie lub trzy jednostki.

nicznych w ochronie granicy państwowej. Na przykład Bałtycka BWOP ochraniająca morską granicę państwową o długości około 176 km /woj. koszalińskie i słupskie/ składa się m.in. z jednego batalionu odwodowego, jednego ośrodka szkolenia, pięciu grup operacyjnych, dziewięciu strażnic nadmorskich, czterech tzw. granicznych punktów kontrolnych. Natomiast Pomorska BWOP ochraniająca granicę morską i lądową o długości około 260 km /woj. szczecińskie/ składa się z trzech batalionów granicznych, jednego batalionu portowego, jednego ośrodka szkolenia, dwóch grup operacyjnych, pięciu strażnic nadmorskich, czterech strażnic portowych, dwunastu strażnic lądowych, jednej strażnicy odwodowej i siedmiu granicznych punktów kontrolnych. Lubuska BWOP ochraniająca wyłącznie lądową granicę państwową o długości około 205 km /woj. zielonogórskie i gorzowskie/ składa się z dwóch batalionów granicznych, jednej grupy operacyjnej, dwunastu strażnic i pięciu granicznych punktów kontrolnych. Ponadto przy dowództwie każdej z brygad znajduje się kompania - a przy dowództwach batalionów granicznych - pluton odwodowy.

Pododdziały odwodowe przeznaczone są do realizacji do-
rażnych zadań dotyczących ochrony granicy państwowej oraz
utrzymywania bezpieczeństwa publicznego w pasie granicznym.
Zadania te będą polegały m.in. na: prowadzeniu działań inter-
wencyjno-pościgowych za sprawcami przestępstw granicznych,
wzmacnianiu w razie konieczności ochrony granicy państwowej
lub jej odcinków na zagrożonych kierunkach, wspieraniu organów
MO w działaniach porządkowych podczas poważnego zagrożenia po-
rządku i bezpieczeństwa publicznego.

Uzbrojenie brygady stanowi głównie broń strzelecka /ka-
rabinki, ręczne i ciężkie karabiny maszynowe/, moździerze 82 mm

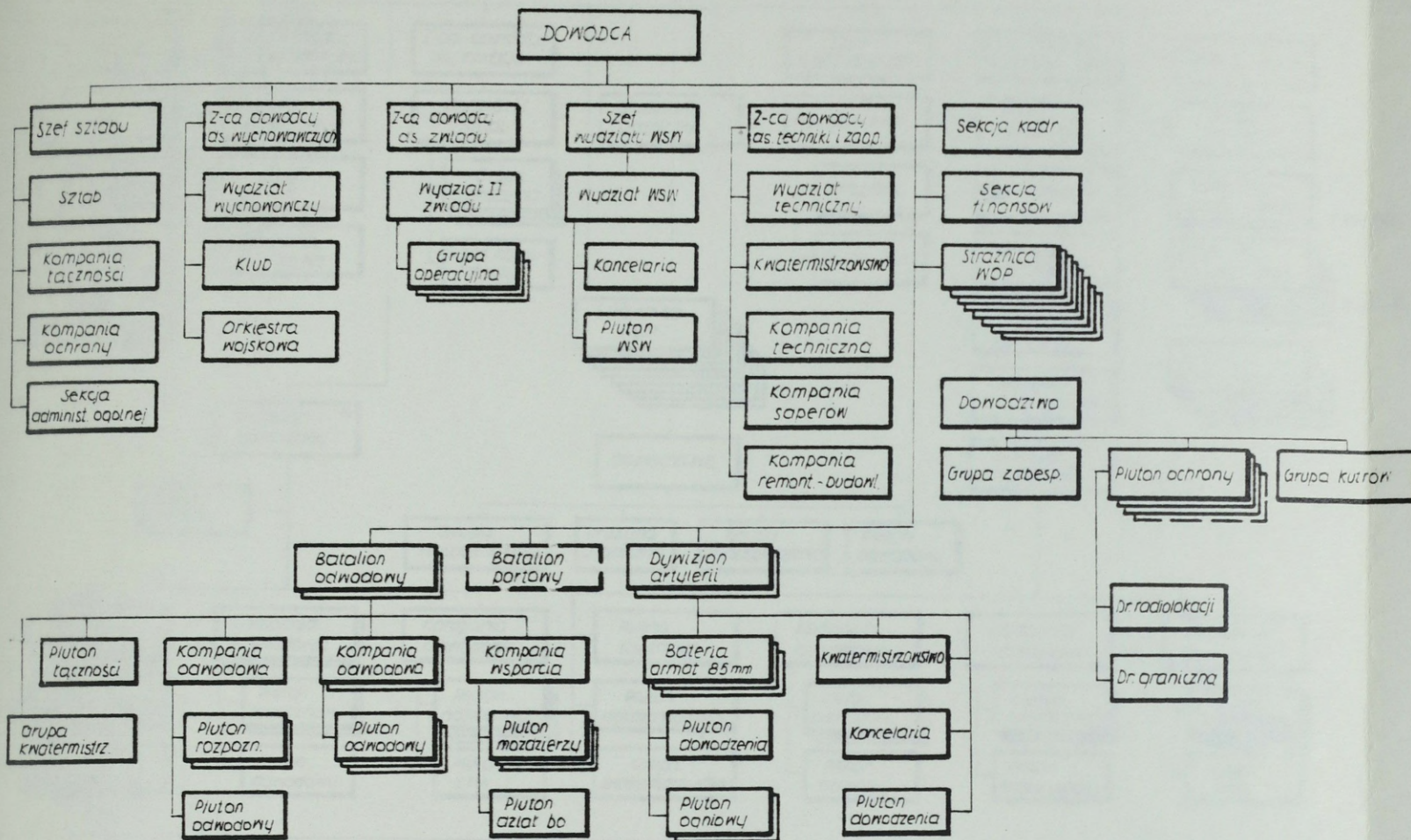
/3-9 sztuk/. Bałtycka BWOP dysponuje dodatkowo armatami 85 mm /dwa dywizjony po 18 sztuk/ i działami bezodrzutowymi 82 mm /3 sztuki/. Brygady te są wyposażone również w środki transportowe, w tym zwłaszcza w samochody osobowe, ciężarowo-terenowe, ciężarowo-szosowe i motocykle.

Dowodzenie pododdziałami brygad jest również zróżnicowane. W niektórych z nich bowiem strażnice bezpośrednio podlegają dowódcy brygady, w innych zaś dowódcom batalionów granicznych, a jeszcze w innych część strażnic podlega dowódcy brygady, a część dowódcy batalionu granicznego. Przykładową strukturę organizacyjną dwóch różnych brygad WOP /lądowej i nadmorskiej/ przedstawia rys. 6.

Uwzględniając podane wyżej uwarunkowania dotyczące zadań, struktur organizacyjnych oraz uzbrojenia i wyposażenia brygad WOP można wnioskować, że jednostki te należałoby użyć do działań na rzecz wojsk operacyjnych zarówno podczas przygotowywania, jak i prowadzenia operacji obronnej. Założenie to badano w czasie prowadzonych ćwiczeń i stwierdzono, że użycie tych brygad w przedmiotowej operacji może być wielowariantowe.

W czasie mobilizacyjnego rozwijania wojsk operacyjnych brygady WOP mogą realizować zadania okresu pokojowego oraz wykonywać dodatkowe, właściwe okresowi wzrostu zagrożenia i wojny, związane z:

- uniemożliwieniem przerzutu sił specjalnych nieprzyjaciela drogą lądową i morską;
- wykrywaniem i rozpoznawaniem działalności dywersyjnej nieprzyjaciela, w tym również uzbrojonych grup podziemia politycznego;
- prowadzeniem bojowych działań przeciwdywersyjnych we współdziałaniu z jednostkami manewrowymi MO;

Stan osobowy

oficerów	326
chorążych i podoficerów	625
szeregowych	3001
<hr/>	
razem	3952

Uzbrojenie

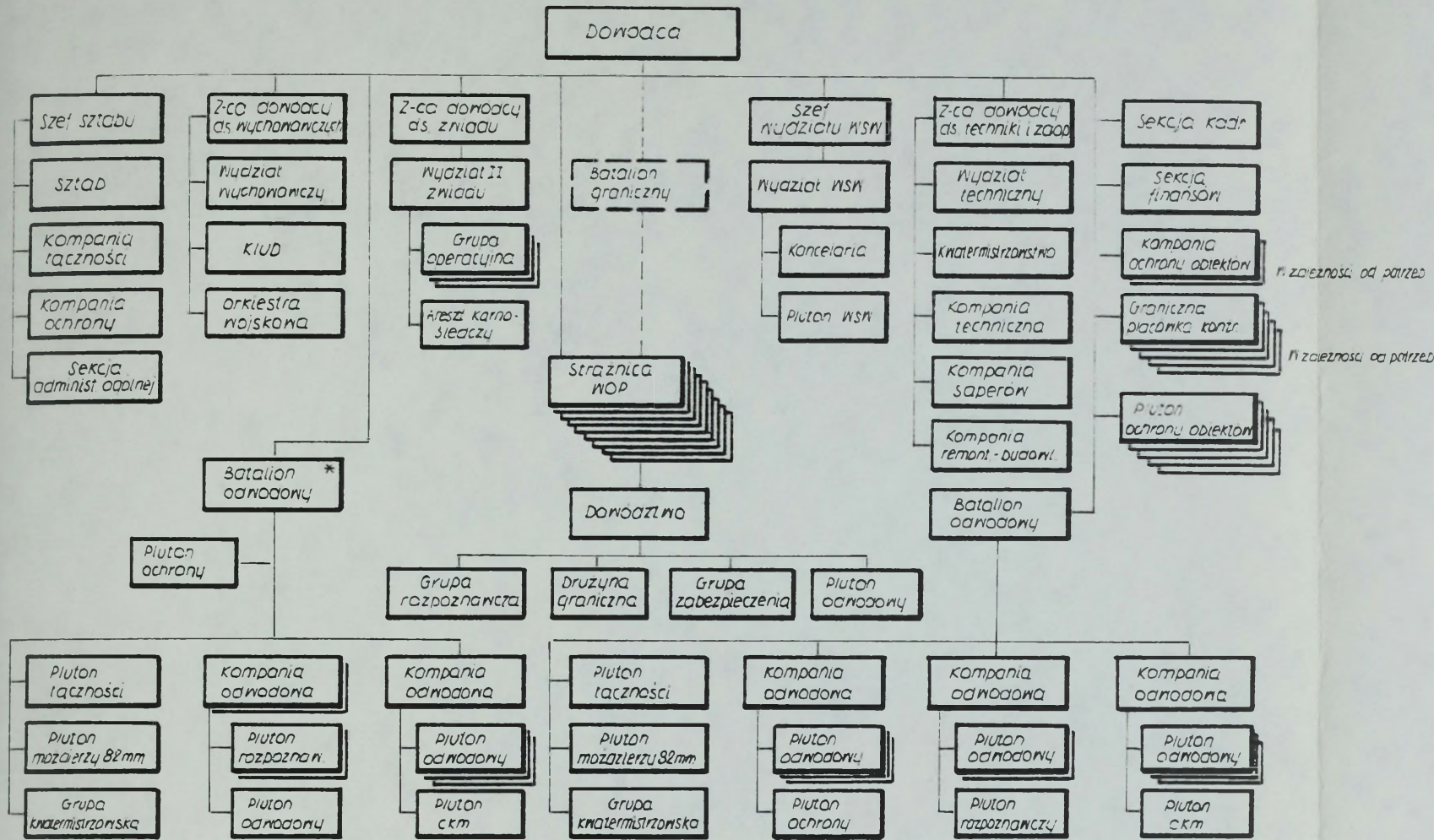
pistolety	572
karabinki	3244
ckm	64
rkm	154
moździerze 82 mm	9
działa 82 mm	3
armaty ppanc 85 mm	36

Środki transportu

samochody:	
osobowe	20
osobowo-teren.	50
ciężarowo-teren.	30
ciężarowo-szos.	123
wypadowe	12
specjalne	51
motocykle	79

Rys. 6. Struktura organizacyjna brygady Wojsk Ochrony Pogranicza

A. Nadmorska brygada WOP

Stan osobowy

oficerów	201
chorążych i podoficerów	456
szeregowych	1837

razem	2494

Uzbrojenie

pistolety	475
karabinki	1933
ckm	39
rkm	77
moździerze 82 mm	6/3 ^{xx}

Środki transportu

samochody:	
osobowe	12
osobowo-teren.	52
ciężarowo-teren.	4
ciężarowo-szos.	77
wypadowe	7
specjalne	30
motocykle	107

x - przewidywane do rozwiązania
 xx - po rozwiązaniu batalionów odwodowych

- ochroną obiektów wojskowych i gospodarki narodowej /kategorii I/, a także organizowaniem osłony przeciwdywersyjnej dróg przegrupowania wojsk własnych i sojusznicznych w strefie nadgranicznej;
- kierowaniem ewakuacją ludności cywilnej oraz utrzymywaniem porządku i dyscypliny wśród pozostającej na miejscu ludności;
- współpracą z organami wywiadowczymi i kontrwywiadowczymi wojsk operacyjnych;
- przygotowywaniem punktów oporu w rejonie strażnic /posterunków obserwacji wzrokowo-technicznej/.

Realizacja powyższych zadań może zapewnić pełniejszą osłonę koncentracji wojsk operacyjnych, zwłaszcza pod względem kontrwywiadowczym i przeciwdywersyjnym, co niewątpliwie ułatwi przejście wojsk operacyjnych do obrony w strefie nadgranicznej. Ponadto, niektóre brygady lub ich pododdziały mogą organizować strefę ubezpieczeń /pozycję przednią/ tam, gdzie przedni skraj obrony będzie oddalony na wschód od granicy państwowej. Odnosi się to do Pomorskiej BWOP na odcinku od Świnoujścia do Kołbaskowa /gdyby przedni skraj obrony przebiegał wzdłuż zachodniego brzegu Zalewu Szczecińskiego/ oraz częściowo - Lubuskiej i Łużyckiej BWOP nad Nysą Łużycką /gdzie przedni skraj obrony może przebiegać wzdłuż Odry lub rzek Kwisa ewentualnie Bóbr/.

W okresie koncentracji wojsk operacyjnych w rejonach wyjściowych do operacji obronnej na obszarze PRL lub do operacji zaczepnej /w ramach przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia na terytorium NRD/ jednostki WOP mogłyby prowadzić działania osłonowe w przygotowanych punktach oporu w celu zapobiegania przenikania na obszar kraju oddziałów rozpoznawczych, a także utrzymywałyby ważne rejony w terenie do czasu podejścia jednostek osłonowych z wojsk operacyjnych. Ograniczone możliwości bojowe

brygad WOP /brak ciężkiego uzbrojenia/ uniemożliwiają prowadzenie przez nie samodzielnych działań osłonowych. Ponadto ograniczone możliwości manewrowe przedmiotowych jednostek w znacznym stopniu utrudniają efektywne prowadzenie przez nie działań opóźniających, zwłaszcza na większej przestrzeni i w otwartym terenie.

W okresie koncentracji wojsk operacyjnych może wystąpić prawdopodobieństwo desantowania przez nieprzyjaciela desantów powietrznych, zwłaszcza na rubieży dolnej Odry. W zwalczaniu ich mogą wziąć udział jednostki WOP siłami strażnic i pododdziałów ochrony znajdujących się w rejonie desantowania oraz pododdziałami odwodowymi brygady. Wymienione pododdziały mogą utrudniać lądowanie sił desantu, powstrzymywać ich rozprzestrzenianie, utrzymywać ważne rejony i obiekty /np. mosty na rzece/ do czasu podejścia sił zgrupowań /odwodów/ przeciwdesantowych. Podjęcie przez brygadę działań zaczepnych przeciwko desantom powietrznym ze względu na znaczną dysproporcję sił,⁴¹ nie będzie możliwe.

Dowództwa związków operacyjnych - ze względu na ograniczone możliwości brygad WOP w prowadzeniu samodzielnych działań osłonowych - powinny wydzielić z poszczególnych związków taktycznych do wzmocnionego pułku w celu obsadzenia rejonów położonych na prawdopodobnych kierunkach głównych uderzeń nieprzyjaciela. Występuje też konieczność wcześniejszego tworzenia odwodów przeciwdesantowych i przemieszczanie ich w pobliże przewidywanych rejonów desantowania.

41. W rejonie desantowania BPD nieprzyjaciela mogą się znaleźć od jednej do dwóch strażnic oraz jedna, rzadziej dwie kompanie ochrony, a po upływie czasu niezbędnego na przegrupowanie do rejonu desantowania - pododdziały odwodowe batalionów granicznych i brygad w sile do dwóch kompanii.

Po obsadzeniu pasów obrony przez wojska operacyjne istnieją możliwości użycia brygad WOP w ich ugrupowaniu, a mianowicie:

- 1/ poszczególnymi pododdziałami /strażnicami, pododdziałami odwodowymi oraz pododdziałami ochrony/ w przygotowanych punktach oporu na pozycji przedniej lub pierwszej pozycji obrony;
- 2/ całością sił, w przydzielonych rejonach na pierwszej pozycji obrony /w granicach pierwszego pasa obrony/;
- 3/ całością sił w głębi ugrupowania obronnego /za pierwszym pasem obrony/.

Na podstawie wniosków z prowadzonych ćwiczeń epizodycznych wykazano, że każdy z wymienionych wyżej wariantów i ich połączenia mają swoje zalety i wady. Za pierwszym wariantem przemawiają: pokojowa dyslokacja jednostek WOP, doskonała znajomość terenu, możliwość wcześniejszego przygotowania punktów oporu oraz dobrze zorganizowana działalność rozpoznawcza /operacyjna/ na obszarze pogranicza. Natomiast cechą ujemną jego jest konieczność podporządkowania poszczególnych strażnic dowódcom batalionów /a nawet dowódcem kompanii/ wojsk operacyjnych, co byłoby skomplikowane ze względu na odmienne uzbrojenie i wyposażenie, inne systemy zaopatrywania materiałowego oraz zabezpieczenia technicznego. Ponadto niewielkie możliwości ogniowe brygady w zakresie zwalczania środków pancernych i opancerzonych oraz obiektów powietrznych, a także niewystarczające przygotowania żołnierzy WOP z zakresu taktyki ogólnej sprawiłyby, że punkty oporu obsadzone siłami WOP byłyby najsłabszymi ogniwami w systemie obronnym. Zatem występowanie ich w pierwszej pozycji obrony głównego pasa nie jest wskazane. Ponadto brygada przestałaby występować jako zwarta jednostka bojowa.

Przedstawione wyżej zalety i wady wariantu pierwszego wskazują, że może on być zastosowany w krótkotrwałych działaniach jednostek WOP w pasie przesłaniania /strefie ubezpieczeń/. Po zakończeniu tych działań, poszczególne pododdziały powinny być wycofane w głąb ugrupowania obronnego dla odtworzenia zdolności bojowej i utworzenia z nich brygady. Ponadto wariant ten można zastosować również w wypadku przyjęcia koncepcji zniszczenia nieprzyjaciela kontratakami i przeciwuderzeniami w głębi własnego ugrupowania obronnego. Możliwe jest to zwłaszcza w obronie przeciwdesantowej wybrzeża morskiego.

Użycie brygad WOP całością sił w przydzielonych im pasach obrony /wariant drugi/ może być zastosowany jedynie na drugorzędnych oraz trudnodostępnych kierunkach wynikających z niewielkich możliwości zwalczania wozów bojowych. Najlepsze warunki takiego użycia brygad występują na wybrzeżu morskim i w Sudetach.

Zaletą tego wariantu /w porównaniu z pierwszym/ jest:

- brak w pierwszej pozycji obrony punktów oporu obsadzonych przez pododdziały WOP /najsłabszych ogniw systemu obrony/;
- zwolnienie dowódców pierwszorzutowych oddziałów od uciążliwego współdziałania z poszczególnymi strażnicami i włączanie ich w swój system dowodzenia /co przy odmiennych środkach łączności może okazać się zawodne/.

Podobnie dla dowódców brygad wariant ten wydaje się korzystniejszy. Umożliwia on bowiem dowodzenie całością sił brygad, zwiększa ich szanse w walce z nieprzyjacielem /obrona w terenie trudnodostępnym dla wozów bojowych/ oraz upraszcza system zabezpieczenia tyłowego i technicznego tych jednostek.

Natomiast cechą ujemną drugiego wariantu jest przemieszczenie większości pododdziałów brygad w inny teren /często o odmiennym charakterze/ oraz pozbawienie ich zorganizowanego w czasie pokoju rozpoznania agenturalnego. Wadę tę jednak można złagodzić, szkoląc brygady w terenie przewidzianym do ich działań w wypadku ewentualnej wojny.

Podobne wykorzystanie jednostek ochrony granic państwowych /dotyczy Korpusu Ochrony Pogranicza/ zastosowano w 1939 r., kiedy to w planie obronnym przewidywano przemieszczenie wzmocnionych batalionów KOP ze wschodniej granicy na HEL, w rejon Augustowa i na Podhale. Przed wybuchem drugiej wojny światowej na Podhalu /w ramach armii "Kraków" i "Karpaty"/ utworzono trzy brygady górskie, w skład których jako trzon włączono pułki i bataliony KOP. Brygady te organizowały obronę na samodzielnych odcinkach /pododcinkach/ wspólnie z batalionami Obrony Narodowej. Działanie jednostek KOP w obronie ruchowej prowadzonej w terenie górskim nie było mniej skuteczne od działań innych jednostek. Trzeba zaznaczyć, że KOP otrzymywał kontyngent rekrutów, przeszkolonych w stopniu podstawowym w formacjach broni wojsk lądowych. Dzięki temu znajdowali się w nim żołnierze przygotowani do działań taktycznych. Ważnym elementem ułatwiającym wykorzystanie jednostek KOP do działań regularnych była ich struktura organizacyjna. W skład KOP wchodziło około 30 batalionów piechoty, około 20 szwadronów kawalerii, kompanie saperów oraz pododdziały łączności i żandarmerii. Występowały też /jako jednostki wyższego rzędu/ pułki i brygady o różnej liczbie pododdziałów.⁴²

42. Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej, t.1.
Kampania wrześniowa 1939, Londyn 1951, cz.I, s.352.

Dowodzenie całością brygady w działaniach obronnych będzie utrudnione, zwłaszcza tam, gdzie nie występują pośrednie ogniwa dowodzenia, jakimi są bataliony graniczne /np. Sudecka BWOP/. Dlatego też wydaje się celowe utworzenie takich batalionów, zwłaszcza w brygadach przewidzianych do działań obronnych.

Udział jednostek WOP w operacji obronnej zgodnie z interpretacją pierwszego lub drugiego wariantu wiąże się z koniecznością podjęcia wielu przedsięwzięć szkoleniowych i organizacyjnych mających na celu zwiększenie ich możliwości bojowych. Ponadto z jednej strony staje się niezbędne nawiązanie ściślejszego współdziałania między dowództwami OW i związkami taktycznymi wojsk operacyjnych dyslokowanych w pobliżu granicy, z drugiej zaś - z dowództwami brygad WOP. Podobnie na szczeblu centralnym niezbędna jest koordynacja przedsięwzięć organizacyjnych i szkoleniowych między Sztabem Generalnym WP i Głównym Zarządem Szkolenia Bojowego a dowództwem WOP. Taka koordynacja będzie jednak możliwa dopiero po dokonaniu wiążących uregulowań międzyresortowych /MON - MSW/. Obecne ustalenia dotyczą głównie podporządkowania dowódcy POW w czasie wojny jedynie nadmorskich jednostek WOP.

Wobec powyższego, najkorzystniejszy jest trzeci z wymienionych wariantów, a mianowicie polegający na wycofaniu brygad WOP z terenów przygranicznych /po zajęciu przez wojska operacyjne pasów obrony/ i użyciu ich całością w głębi ugrupowania obronnego.

1.2. Jednostki ochrony

W granicach pierwszego pasa obrony znajdują się również jednostki ochrony /bataliony, kompanie i plutony/ mobilizowane przez WOP i jednostki wojskowe resortu obrony narodowej. Jednostki te przeznaczone są do ochrony mostów na Odrze i Nysie Łużyckiej oraz obiektów wojskowych i gospodarki narodowej kat.I, położonych na tym obszarze. Przyjęcie pod ochronę wymienionych obiektów powinno nastąpić w okresie narastającego zagrożenia, tzn. w stanie gotowości bojowej "zagrożenie wojenne". Jednostki ochrony, do czasu zajęcia pasów obrony przez wojska operacyjne, powinny działać zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami, zapobiegając dokonywaniu aktów dywersji na ochraniające obiekty. Po przyjęciu ugrupowania obronnego przez wojska operacyjne - co wystąpi prawdopodobnie dopiero w sytuacji zagrożenia obszaru kraju przez siły lądowe nieprzyjaciela - zasady ochrony przemiotowych obiektów powinny być inne. Dotyczy to szczególnie pododdziałów ochraniających mosty na Odrze i Nysie Łużyckiej, które znajdują się w granicach pierwszej pozycji obronnej, a nawet przed nią. Biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie tych obiektów i konieczność ich trwałego utrzymania nie można tego zadania pozostawić jednostkom ochrony. Dlatego też obronę tych obiektów przed nacierającymi siłami nieprzyjaciela powinny przejąć wojska operacyjne, zaś "wolne" jednostki ochrony można by użyć /jako wzmocnienie/ do obrony miast, organizowania punktów oporu w terenie trudnodostępnym lub do działań ochronno-obronnych w strefach rozmieszczenia tyłów. Ponadto można byłoby je wykorzystać do wzmocnienia ochrony innych obiektów, co ułatwiłoby tworzenie punktów /węzłów/ oporu na bazie zakładów przemysłowych.

x

x

x

Rekapituluując należy stwierdzić, że jednostki WOP i jednostki ochrony można użyć w przedniej strefie obrony w okresie:

a/ wzrostu zagrożenia i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych do:

- uniemożliwienia lub utrudnienia przerzutu sił dywersyjnych nieprzyjaciela drogą morską i lądową;
- zapobiegania aktom dywersji na szczególnie ważne obiekty, w tym zwłaszcza wojskowe i komunikacyjne;
- utrzymywania ważnych rejonów do czasu nadejścia wojsk operacyjnych;

b/ działań wojennych do:

- utrzymywania rejonów obrony /punktów oporu/ rozmieszczonych na drugorzędnych kierunkach i zorganizowanych w oparciu o miejscowości, zakłady przemysłowe, lasy lub inne trudne do zdobycia przeszkody terenowe.

Jako główną zasadę należy przyjąć, że wymienione wyżej jednostki mogą być użyte wyłącznie do działań obronnych wspólnie z jednostkami wojsk operacyjnych. Przewidywane dla tych jednostek zadania powinny być dostosowane do ich możliwości i przygotowania. Należy unikać przydzielania im zadań opóźnienia natarcia nieprzyjaciela, zwłaszcza na większej przestrzeni i w odkrytym terenie. Po przyjęciu ugrupowania obronnego przez wojska operacyjne wskazane byłoby wycofać brygady WOP i część pododdziałów ochrony z zachodniej granicy państwa w głąb ugrupowania obronnego. Brygady WOP ochraniające granicę morską oraz

część granicy południowej /Łużycka i Sudecka oraz ewentualnie Górnośląska Brygada WOP/ mogłyby pozostać w miejscach dyslokacji czasu pokojowego i organizować rejony obrony na przednim skraju.

2. Możliwości użycia wojsk lądowych obszaru kraju i formacji uzbrojonych w głębi ugrupowania obronnego

Do prowadzenia działań bojowych w głębi ugrupowania wojsk przechodzących do operacji obronnej mogą być użyteczne jednostki WOP, które zostałyby ewentualnie wycofane z pierwszego pasa obrony oraz jednostki ochrony, a także wydzielone pododdziały ze szkół oficerskich i ośrodków szkolnych. Ponadto w głębi ugrupowania wojsk operacyjnych mogą działać zwarte jednostki MO /pułki oraz bataliony manewrowe/.⁴³

2.1. Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza

W wypadku ewentualnego wycofania brygad WOP z zachodniej granicy państwowej i wybrzeża morskiego celowe jest przewidywanie użycia ich w głębi ugrupowania obronnego. Spośród wcześniej omówionych wariantów użycia brygad, ten sposób wydaje się najkorzystniejszy. Sztab frontu /armii/, przygotowując operację obronną może przewidywać użycie brygad WOP do:

- ochrony ważnych z operacyjnego punktu widzenia rejonów i obiektów;
- zwalczania taktycznych desantów powietrznych nieprzyjaciela oraz jego sił dywersyjnych /w tym również uzbrojonych grup podziemia politycznego/;

43. Jednostki Milicji Obywatelskiej zaliczane są do formacji uzbrojonych jednostek zmilitaryzowanych. Do tej samej grupy zalicza się też: służby więzienne i ochrony kolei oraz straż przemysłowe, bankowe i inne.

- zabezpieczenia skrzydeł wojsk operacyjnych działających na drugorzędnych kierunkach;
- zabezpieczenia rejonów koncentracji uzupełnień przeznaczonych dla wojsk operacyjnych oraz rejonów odtwarzania zdolności bojowej obezwładnionych związków taktycznych;
- obsadzania i utrzymywania pozycji ryglowych, a także organizowania rubieży obronnych /w dogodnych warunkach terenowych/ w celu opóźnienia tempa natarcia nieprzyjaciela.⁴⁴

Realizacja powyższych zadań jest w możliwościach jednostek Wojsk Ochrony Pogranicza. Jedynie ostatnie zadanie, w wypadku samodzielnych działań brygady, może być utrudnione, ponieważ nie dysponują one wystarczającą ilością sprzętu inżynierjno-saperskiego.

Wycofane z przedniego skraju obrony brygady WOP należałoby podporządkować /na czas prowadzenia operacji obronnej/ dowódcom armii. Rejon koncentracji brygad powinien być tak rozmieszczony, aby umożliwiał im skuteczne rozwinięcie do zwalczania desantów powietrznych i sił dywersyjnych.

2.2. Jednostki ochrony

Jednostki ochrony - jak już wyżej wspomniano - przewidziane są do ochrony obiektów wojskowych /kompleksów koszarowych, składnic itp./ oraz gospodarki narodowej o wyjątkowym znaczeniu

44. W Republice Federalnej Niemiec przewiduje się podobne zadania dla policji granicznej. Dlatego też dysponuje ona dużo większymi możliwościami bojowymi niż polskie Wojska Ochrony Pogranicza. W uzbrojeniu jednostek policji granicznej znajdują się transportery opancerzone, armaty przeciwlotnicze oraz śmigłowce rozpoznawcze, rozpoznawczo-łącznikowe, a także transportowe. Ponadto policja ta dysponuje sprzętem inżynierijnym do pokonywania przeszkód wodnych i naprawiania dróg oraz mostów.

Por. Obrona terytorialna i cywilna RFN, Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii i Danii, Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1987, s. 77-82.

obronnym, związanych z produkcją i usługami na rzecz sił zbrojnych. Są to przede wszystkim zakłady zbrojeniowe, obiekty komunikacyjne i łączności oraz elektrownie o mocy powyżej 500 MW, a także zakłady o unikalnej produkcji.⁴⁵

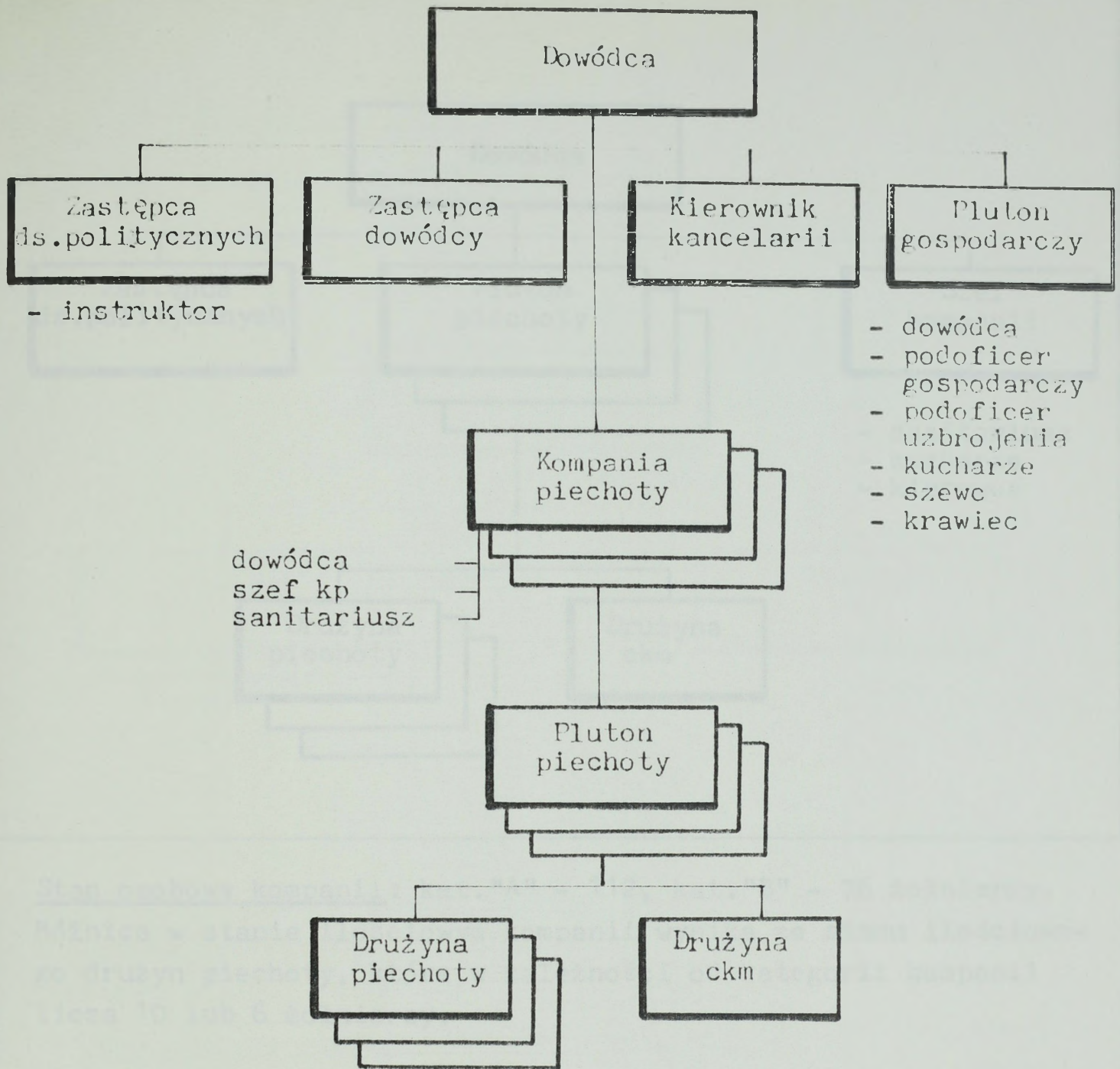
Wszystkie obiekty wojskowe i gospodarki narodowej kat. I chronione przez jednostki ochrony /mobilizowane przez MON i MSW/, ujęte są w odpowiednich planach opracowywanych w okręgach wojskowych i wojewódzkich sztabach wojskowych. Zatem dyslokacja tych jednostek i ich zadania są już ustalone.

Do ochrony obiektów - zależnie od ich znaczenia gospodarczo-obronnego, charakteru zabudowy i położenia w terenie - wydzielane są odpowiednie pod względem wielkości jednostki, tzn.: bataliony kat. A, B lub C, kompanie kat. A lub B i plutony kat. A lub B. Strukturę organizacyjną jednostek ochrony przedstawia rys. 7.

Ogółem na obszarze kraju przewiduje się na czas wojny sformowanie około 180 różnych jednostek ochrony liczących prawie 21 tys. żołnierzy /w POW około 70 pododdziałów o łącznej liczbie 5700 żołnierzy, w SOW - 35 pododdziałów liczących około 6600 żołnierzy i w WOW - 75 pododdziałów liczących około 8400 żołnierzy/. Z tej liczby w strefie obrony frontu może znajdować się 120-130 różnych jednostek ochrony o łącznej liczbie 14-15 tys. żołnierzy.

Jednostki te w uzbrojeniu mają jedynie broń strzelecką i nie posiadają środków przeciwpancernych ani przeciwlotniczych. Dysponują również skromną liczbą pojazdów mechanicznych. W batalionach znajdują się bowiem trzy lub cztery pojazdy, w kompaniach zaś tylko jeden samochód. Przydzielenie jednostkom

45. Dziennik Urzędowy KOK nr 2, Warszawa dnia 10.03.1934 r., poz.8.

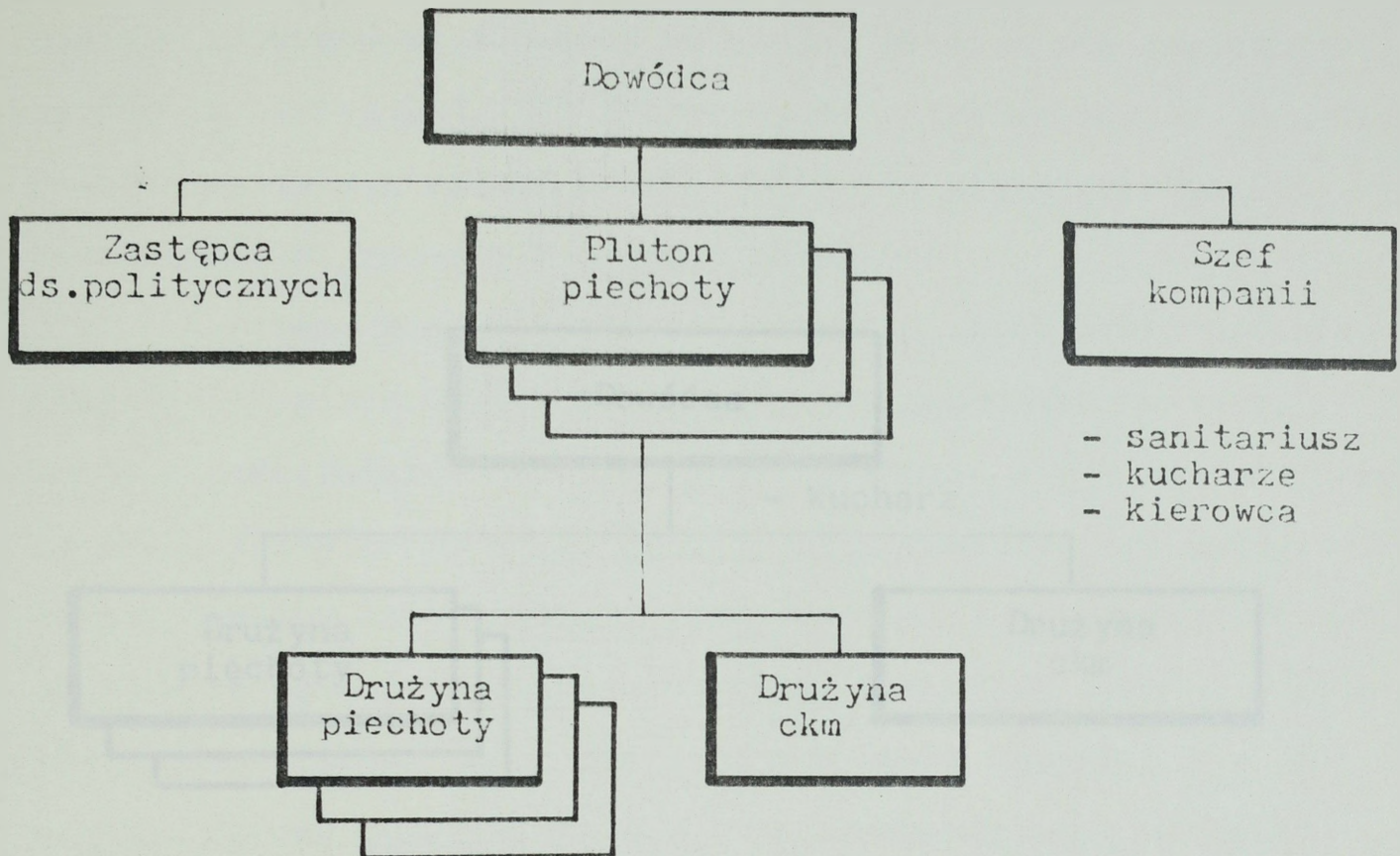
Stan osobowy batalionu: kat."A" - 341, kat."B"- 287, kat."C"- 231 żołnierzy. Różnica w stanie ilościowym batalionów wynika ze stanu ilościowego drużyn piechoty, które w zależności od kategorii batalionu liczą 10,8 lub 6 żołnierzy.

Uzbrojenie i wyposażenie batalionu:

- pistolet wojskowy - 32
- pistolet maszynowy /kbk AK/ - 309,287,201 /w zależności od kategorii bo/
- rkm - 27
- ckm - 9
- zestaw minerski mały - 3
- samochód ciężarowy - 2
- samochód dostawczy - 1

Rys. 7. Struktura organizacyjna jednostek ochrony

A. Batalion ochrony

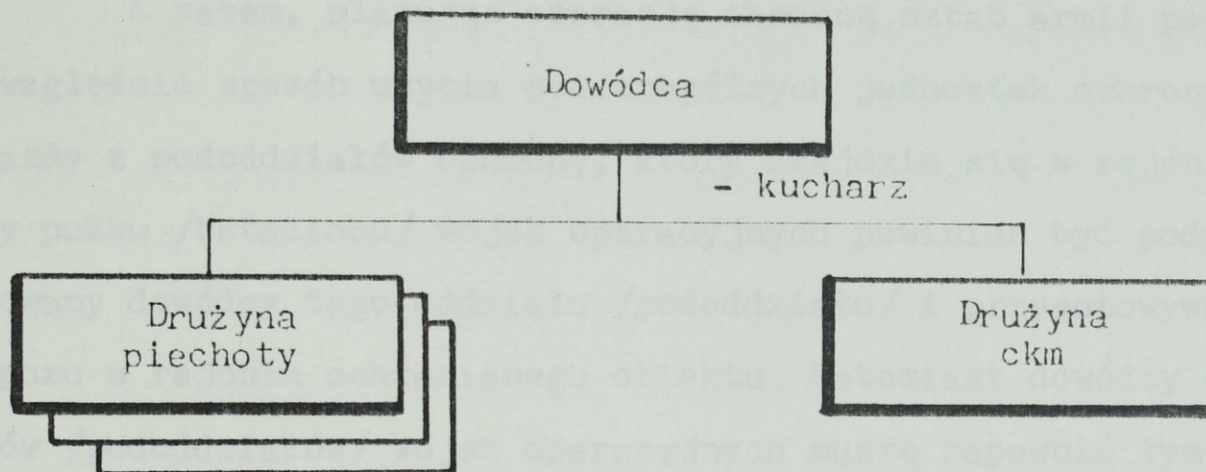

Stan osobowy kompanii: kat."A" - 112, kat."B" - 76 żołnierzy. Różnica w stanie ilościowym kompanii wynika ze stanu ilościowego drużyn piechoty, które w zależności od kategorii kompanii liczą 10 lub 6 żołnierzy.

Uzbrojenie i wyposażenie kompanii:

- pistolet wojskowy - 9
- pistolet maszynowy /kbk AK/ - 103; 67 /w zależności od kategorii ko/
- rkm - 3
- ckm - 3
- zestaw minerski mały - 1
- samochód ciężarowy - 1

B. Kompania ochrony

Różnica w stanie ilościowym plutonu wynika ze stanu ilościowego drużyn piechoty, które w zależności od kategorii liczą 9 lub 7 żołnierzy.

Stan osobowy plutonu: kat."A" - 33, kat."B" - 27 żołnierzy

Uzbrojenie i wyposażenie plutonu

- pistolet wojskowy - 2
- pistolet maszynowy /kbk AK/ - 31; 25 /w zależności od kat. plo/
- rkm - 3
- ckm - 1

C. Pluton ochrony

ochrony konkretnych obiektów wskazuje, że mogą one znaleźć się zarówno w taktycznej, jak i operacyjnej strefie obrony. Ponadto położenie ich nie zawsze będzie pokrywało się z przebiegiem poszczególnych rubieży i pozycji obronnych.

A zatem, planując operację obronną sztab armii powinien uwzględnić sposób użycia poszczególnych jednostek ochrony. Każdy z pododdziałów ochrony, który znajdzie się w rejonie obrony pułku /batalionu/ wojsk operacyjnych powinien być podporządkowany dowódcy tego oddziału /pododdziału/ i przygotowywać punkt oporu w rejonie ochranianego obiektu. Natomiast dowódcy oddziałów /pododdziałów/ wojsk operacyjnych muszą zapewnić tym jednostkom obronę przeciwlotniczą i przeciwpancerną. Jednostki ochrony, znajdujące się poza rejonami obrony wojsk operacyjnych - powinny przygotowywać samodzielne punkty oporu. Zmiana dyslokacji tych jednostek może się odbywać jedynie w razie ewakuacji obiektu lub jego zniszczenia.

Obowiązujące obecnie zasady ochrony obiektów oraz struktury organizacyjne jednostek ochrony nie spełniają warunków łączenia ich w większe jednostki, co z punktu widzenia możliwości ich ewentualnego wykorzystania do działań obronnych mogłoby okazać się pożądane. Nawet w wypadku formowania kilku jednostek ochrony w jednym garnizonie nie występuje między nimi żadna zależność. Każda z nich jest samodzielną i ochrania odrębny obiekt /grupę obiektów/. Decyzje w sprawie wzmocnienia jednostek ochrony podejmuje dowódca okręgu wojskowego. Podporządkowanie tych jednostek rozmieszczonych na obszarze województwa szefowi WSzW również nie rozwiązuje tej sytuacji.⁴⁶

46. Obecnie szefowie WSzW są odpowiedzialni za planowanie i przygotowanie ochrony obiektów wojskowych i gospodarki narodowej kat.I. Por. Ramowy zakres działania WSzW, Warszawa 1988, s.2,pkt d.

Nie dysponuje on bowiem siłami oraz środkami materiałowymi i łączności, które mógłby przydzielić tym jednostkom w celu utworzenia większych formacji. Ponadto po rozwiązaniu pułków wojsk obrony wewnętrznej i obrony terytorialnej, dowódcy okręgów wojskowych i szefowie WSzW nie dysponują żadnymi siłami wojskowymi zdolnymi do zwalczania sił desantowych i dywersyjnych nieprzyjaciela.⁴⁷ Dotyczy to zwłaszcza Warszawskiego Okręgu Wojskowego, chociaż w Pomorskim i Śląskim Okręgu Wojskowym będzie również odczuwalny brak takich sił. Ograniczenie się wyłącznie do działań ochronnych w rejonie obiektu, bez prowadzenia zaczepnych działań przeciwdywersyjnych na dalekich podejściach i bez możliwości wzmocnienia załogi ochronnej w razie napadu, w znacznym stopniu uniemożliwia zapobieganie dywersji. Przydzielenie tych zadań siłom resortu spraw wewnętrznych, zwłaszcza zwartym jednostkom MO jest trudne do realizacji z tego względu, że są one już przeciążone zadaniami dotyczącymi utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie kraju. Ponadto, podczas organizowania i prowadzenia działań obronnych będą one realizowały zadania dodatkowe związane z zabezpieczeniem ewakuacji ludności cywilnej oraz utrzymywaniem porządku w rejonach prowadzenia akcji ratunkowych, a także z zabezpieczeniem przegrupowania wojsk.

Zmniejszenie wojsk lądowych obszaru kraju przygotowywanych do prowadzenia zaczepnych działań przeciwdywersyjnych przy równocześnie zakładanym angażowaniu jednostek zwartych MO do działań pozamilitarnych spowodowało, że zmienił się stosunek sił realizujących zadania ochronne /stacjonarne/ i przeznaczonych do działań zaczepnych na niekorzyść tych ostatnich.

Przedsięwzięcia te, wynikające z reorganizacji sił zbrojnych

47. W wyniku restrukturyzacji sił zbrojnych zostały rozformowane wszystkie pułki ogólnowojsk. WOWewn. i obrony terytorialnej, a w najbliższej przyszłości będą również rozwiązane brygady OT. Szczegóły podano w załączniku 1

wpłynęły ujemnie na efektywność ochrony obiektów w razie ewentualnej wojny. Zwiększenie liczby żołnierzy ochraniających poszczególne obiekty oraz dodatkowe ich wyposażenie w środki techniczne niewiele w tym względzie zmieni.

Stan bezpieczeństwa ochraniających obiektów może ulec zwiększeniu tylko przez stosowanie zaczepnych form działań przeciwdywersyjnych /rozpoznawczych, pościgowych, blokujących i likwidacyjnych/. Skuteczność ich polega głównie na tym, że stanowią one największe zagrożenia dla grup dywersyjnych, zmuszając je do ciągłych zmian zamierzeń, utrudniając założenie i korzystanie z baz oraz utrzymanie kontaktów z ośrodkami dyspozycyjnymi i zaopatrującymi. Jedynie zaczepne formy działań przeciwdywersyjnych mogą spowodować likwidację zagrożenia. Dlatego też niezbędne jest utworzenie, na okres wojny, jednostek ogólnowojskowych przygotowanych do tego rodzaju działań. Można to osiągnąć zwiększając liczbę jednostek ogólnowojskowych obszaru kraju kosztem sił wydzielanych w skład ZSW UW, albo zweryfikować dotychczasowe zasady ochrony obiektów.

Zwiększenie liczby wyżej wymienionych jednostek możliwe jest osiągnąć przez pozostawienie w podporządkowaniu okręgowym, sił rozwijanych z istniejących w czasie pokoju baz materiałowo-technicznych. Są one pod każdym względem przygotowane do prowadzenia zarówno działań obronnych w składzie wojsk operacyjnych, jak i do zwalczania desantów taktycznych i operacyjno-taktycznych oraz sił specjalnych nieprzyjaciela na zapleczu frontu. Rozwiązanie to jest szczególnie korzystne dla Warszawskiego Okręgu Wojskowego, gdyż w razie wydzielenia korpusu armijnego do składu wojsk operacyjnych, na jego obszarze nie będzie żadnych jednostek ogólnowojskowych, poza siłami ochrony obiektów.

Weryfikacja dotychczasowych ustaleń w zakresie ochrony obiektów powinna obejmować analizę i ocenę zagrożenia dywersyjnego poszczególnych ochronianych obiektów i wynikających stąd potrzeb oraz form i sposobów działań ochronnych. Ze względu na to, że ochrona bezpośrednia /stacjonarna/ stanowić może tylko uzupełnienie wszystkich innych skuteczniejszych form i sposobów składających się na obronę przeciwdywersyjną, wydaje się zatem celowe, aby organizować ją wewnętrznymi siłami każdego obiektu.

Do ochrony obiektów wojskowych można użyć:

- wojska specjalnie przygotowane do takich zadań /np. pododdziały ochrony SD, WSzW, pododdziały wartownicze komend garnizonów lub pododdziały ochrony lotnisk/;
- siły użytkowników obiektów /np. personel składnic/;
- jednostki obsługujące drogi samochodowe i linie kolejowe użytkowane przez siły zbrojne /np. drogowo-mostowe, eksploatacyjno-drogowe, kolejowe/.

Obiekty gospodarki narodowej mogą być natomiast ochronione głównie przez pozamilitarne oddziały ochrony obiektów /straże przemysłowe, bankowe, pocztowe, ochrony kolei itp./.

Podobnie jednostki wojskowe i przedsiębiorstwa państwowe podległe MON i MSW będą ochroniane przez oddziały ochrony obiektów /w których aktualnie poborowi odbywają zasadniczą służbę wojskową w OC/.⁴⁸ Wyjątek stanowią jedynie obiekty nie mające żadnej bezpośredniej obsługi /np. mosty, wiadukty itp./.

Jednak przygotowując obronę, dowództwo frontu /armii/ jest w stanie określić, które z tych obiektów będą ochroniane siłami

48. Jest to zgodne z uchwałą nr 130 Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 1988 r. w sprawie oddziałów OC do odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej.
/Monitor Polski nr 23, poz.210, rozdział 4/.

wojsk operacyjnych /np. mosty na Odrze/, a które przez specjalnie formowane pododdziały ochrony obiektów obszaru kraju.

Ochrona realizowana siłami wewnętrznymi spowoduje zmniejszenie liczby stacjonarnych jednostek wartowniczych, które i tak nie mogą być wykorzystane przez wojska operacyjne. Zaoszczędzone w ten sposób siły umożliwią natomiast użycie ich do prowadzenia zaczepnych działań przeciwdywersyjnych.

Stosowanie zaczepnych działań przeciwdywersyjnych w rejonach szczególnego zagrożenia dywersyjnego przyczyni się - jak już o tym wielokrotnie wspomniano - do zwiększenia skuteczności ochrony obiektów. Ponieważ w wyniku restrukturyzacji sił zbrojnych PRL zostały rozwiązane jednostki wojskowe specjalizujące się w tych działaniach, istnieje konieczność wypełnienia potrzeb. Wykorzystanie do działań przeciwdywersyjnych jednostek wojsk operacyjnych jest niekorzystne, gdyż spowodowałoby to oderwanie ich od zadań zasadniczych, tym bardziej, że działania te są na ogół długotrwałe. Pozostaje więc konieczność sformowania na okres wojny takich jednostek obszaru kraju, które byłyby zdolne prowadzić działania zaczepne na dużych obszarach, zarówno w ugrupowaniu wojsk operacyjnych, jak i samodzielnie. W wyniku rezygnacji z tworzenia stacjonarnych jednostek wartowniczych można byłoby w tym celu sformować kilka pułków ochrony /dwa lub trzy/ na obszarze każdego okręgu wojskowego. Jednostki te byłyby angażowane do zaczepnych działań przeciwdywersyjnych w rejonach zagrożenia dywersyjnego lub w wypadku zagrożenia napadem na obiekt wzmocnienia stacjonarnych pododdziałów ochrony. Ponadto przejmowałyby ochronę obiektów dotychczas nie chronionych lub ochraniających dotąd siłami wojsk operacyjnych. Pułki takie mogłyby również być wykorzystane

ne w ugrupowaniu wojsk operacyjnych - jako trzon odwodu przeciwdesantowego oraz w razie konieczności - do obsadzenia rejonów obrony w obrębie drugiego /kolejnego/ pasa obrony.

Dowództwa tych pułków oraz ich pododdziały zabezpieczenia i ewentualnie wsparcia można byłoby tworzyć na bazie rozwiązywanych jednostek rezerwowych. Projekt struktury organizacyjnej takiego pułku ilustruje rys. 8.

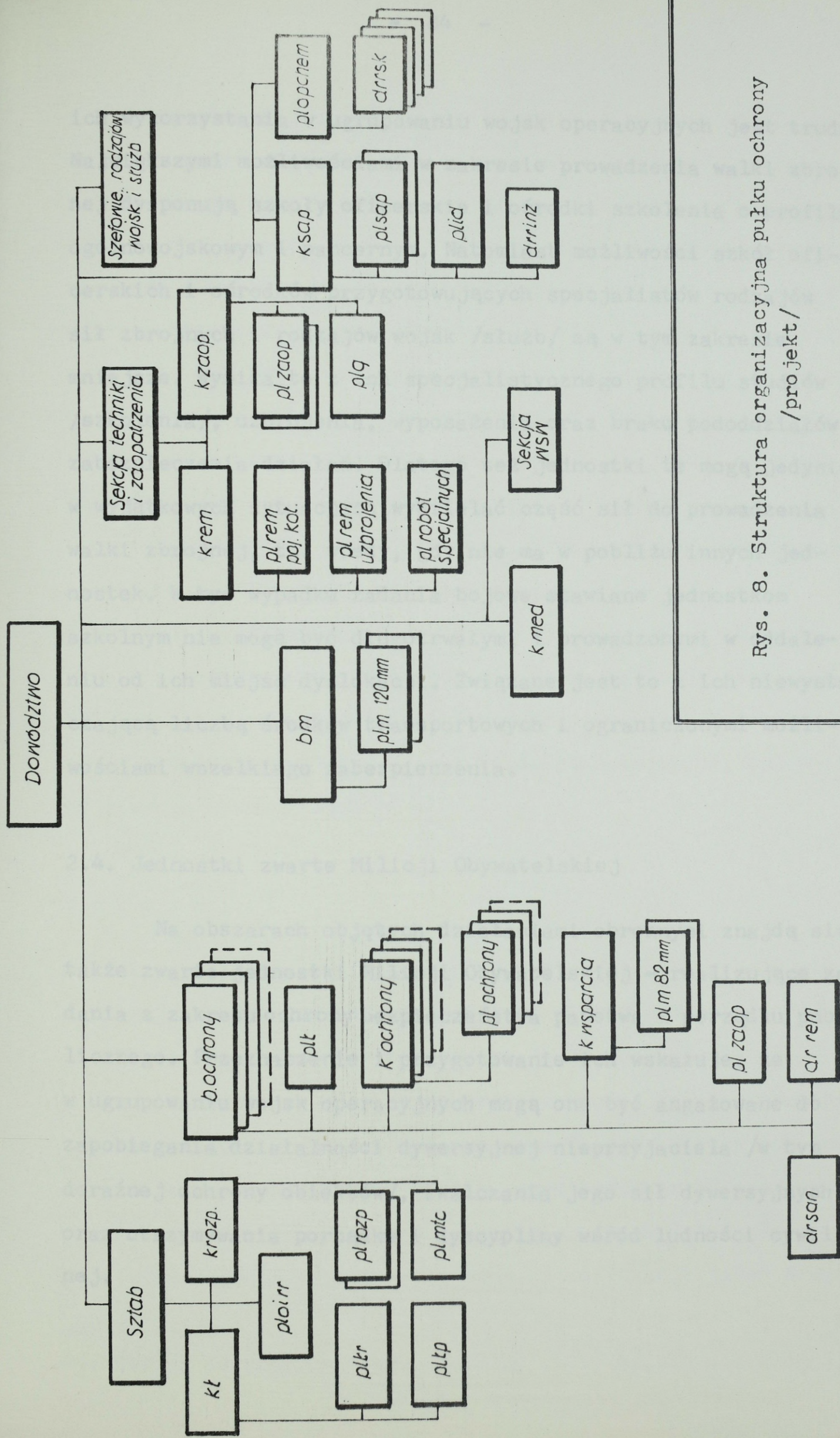
W wyniku tak przeprowadzonych zmian można wyróżnić następujące siły:

- a/ pułki ochrony - podporządkowane dowódcom okręgów wojskowych czasu "W", które powinny być przewidywane do czasowego podporządkowania dowódcom armii i uwzględniane w operacji obronnej;
- b/ pododdziały ochrony /kompanie, plutony/ - podporządkowane szefom WSzW, które mogą być uwzględniane w operacji obronnej;
- c/ zmilitaryzowane straże ochronne - podporządkowane kierownikom /szefom, dowódcom/ obiektów, które nie powinny być przewidziane do działań obronnych.

2.3. Szkoły i ośrodki szkolne

W ugrupowaniu związków operacyjnych /taktycznych/ przechodzących do operacji obronnej na obszarze kraju mogą znaleźć się szkoły i ośrodki szkolne. Każda z tych jednostek może wydzielić określoną liczbę sił /najczęściej batalion lub równorzędny pododdział/ do walki z nieprzyjacielem, który włamał się lub został przerzucony w głąb ugrupowania obronnego.

Określenie możliwości tych jednostek oraz wskazanie sposobów

Rys. 8. Struktura organizacyjna pułku ochrony /projekt /

ich wykorzystania w ugrupowaniu wojsk operacyjnych jest trudne. Największymi możliwościami w zakresie prowadzenia walki zbrojnej dysponują szkoły oficerskie i ośrodki szkolenia o profilu ogólnowojskowym i pancernym. Natomiast możliwości szkół oficerskich i ośrodków przygotowujących specjalistów rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk /służb/ są w tym zakresie mniejsze. Wynika to z ich specjalistycznego profilu studiów /szkolenia/, uzbrojenia, wyposażenia oraz braku pododdziałów zabezpieczenia działań. Dlatego też jednostki te mogą jedynie w wyjątkowych sytuacjach wydzielać część sił do prowadzenia walki zbrojnej, tj. wtedy, gdy nie ma w pobliżu innych jednostek. W tym wypadku zadania bojowe stawiane jednostkom szkolnym nie mogą być długotrwałymi i prowadzonymi w oddaleniu od ich miejsc dyslokacji. Związane jest to z ich niewystarczającą liczbą środków transportowych i ograniczonymi możliwościami wszelkiego zabezpieczenia.

2.4. Jednostki zwarte Milicji Obywatelskiej

Na obszarach objętych działaniami obronnymi znajdują się także zwarte jednostki Milicji Obywatelskiej - realizujące zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Przeznaczenie i przygotowanie ich wskazuje, że w ugrupowaniu wojsk operacyjnych mogą one być angażowane do zapobiegania działalności dywersyjnej nieprzyjaciela /w tym doraźnej ochrony obiektów/, zwalczania jego sił dywersyjnych oraz utrzymywania porządku i dyscypliny wśród ludności cywilnej.

Uwzględniając uzbrojenie zwartych jednostek MO⁴⁹ /w pułku manewrowym znajdują się ręczne i ciężkie karabiny maszynowe, od 3 do 6 moździerzy 82 mm oraz 3 działa bezodrzutowe 82 mm, a także od 9 do 14 granatników przeciwpancernych/ mogą one również w określonych sytuacjach być wykorzystane do walki z desantami oraz obrony miast i innych rejonów zurbanizowanych. Działania zwartych jednostek MO polegałyby głównie na utrudnianiu siłom desantu rozprzestrzeniania się, blokowaniu ich oraz utrzymywaniu ważnych rubieży /rejonów/ do czasu podejścia odwodów przeciwdesantowych.

Wcześniejsze określanie tym jednostkom konkretnych zadań i rejonów działania nie jest wskazane.

Dowództwa związków operacyjnych powinny być jednak zorientowane o położeniu i podporządkowaniu poszczególnych jednostek MO. Zadania bojowe tym jednostkom należy stawiać /po uzgodnieniu z grupą operacyjną MSW/ w toku działań bojowych, zależnie od rozwoju sytuacji.

W n i o s k i :

1. Zmiany doktrynalne i związana z nimi restrukturyzacja sił zbrojnych PRL spowodowały potrzebę /i zarazem możliwość/ użycia wojsk lądowych obszaru kraju do prowadzenia działań bojowych zarówno w toku organizowania, jak i prowadzenia operacji obronnej na terytorium Polski. Użycie ich wraz z wojskami operacyjnymi umożliwi tym ostatnim skupienie głównego wysiłku na zasadniczych kierunkach działania i równocześnie uwolni je zarówno od realizacji zadań drugo-

49. Obrona terytorium kraju. Terminy, op.cit., s.116-117.

planowych, jak i na kierunkach drugorzędnych. W procesie planowania operacji obronnej celowe jest uwzględnić do prowadzenia działań bojowych:

a/ Wojska Ochrony Pogranicza /brygady/ oraz jednostki ochrony - zarówno w przedniej strefie działań bojowych, jak i w głębi ugrupowania obronnego;

b/ szkoły i ośrodki szkolne /wojskowe/ oraz jednostki zwarte MO - wyłącznie w głębi ugrupowania obronnego.

2. Jednostki Wojsk Ochrony Pogranicza /brygady/ najkorzystniej jest angażować do osłony rozwinięcia wojsk operacyjnych, a po przyjęciu przez nie ugrupowania obronnego - do działań przeciwdesantowych i przeciwdwersyjnych w głębi obrony.

Użycie jednostek WOP do obrony w rejonie przewidywanej przedniej strefy działań bojowych, t.j. tam gdzie realizują one zadania w czasie pokoju - mimo niewątpliwych zalet, jak np. doskonała znajomość terenu i zorganizowany system rozpoznania - nie jest wskazane ze względu na ograniczone możliwości ogniowe i manewrowość tych sił. W razie konieczności użycia brygad WOP w pierwszej pozycji obrony, niezbędna byłaby ich reorganizacja /w zakresie uzbrojenia, wyposażenia, szkolenia/ zbliżona do możliwości bojowych wojsk operacyjnych.

3. Jednostki ochrony mogą być użyte wyłącznie stacjonarnie do obrony przydzielonych im obiektów, t.j. tam gdzie się one będą znajdować. Natomiast elastyczniejsze użycie tych sił byłoby możliwe dopiero po zmianie obecnie obowiązujących zasad ochrony i obrony obiektów oraz utworzenia jednostek wyższego rzędu, t.j. pułków w miejsce dotychczasowych

samodzielnych batalionów, kompanii i plutonów. Działania tych pułków byłyby efektywniejsze zarówno do obrony obiektów przed aktami dywersji, jak i odpowiadałyby potrzebom operacji obronnej.

4. Pododdziały ze szkół i ośrodków szkolnych oraz zwarte jednostki MO można w wymuszonych sytuacjach użyć do zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela, tj. w tych rejonach gdzie nie ma dostatecznej ilości sił przeciwdesantowych, a sytuacja bojowa zmusza zaś do szybkiego działania.

Jednak angażowanie do tych działań może być tylko krótkotrwałe, gdyż ich możliwości bojowe są niewielkie, a ponadto jednostki te /zwłaszcza siły MO/ muszą realizować inne przydzielone im zadania.

ROZDZIAŁ III

MOŻLIWOŚCI UŻYCIA SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU DO ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ WOJSK W OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM PRL

Prowadzenie operacji obronnej na terytorium PRL sprzyja zabezpieczeniu jej /pod każdym względem/ nie tylko przez wojska operacyjne, lecz również przez siły i środki obszaru kraju. W razie zaistniałej potrzeby, pomocy może udzielić także ludność cywilna. Ponadto wojska operacyjne mogą użytkować istniejącą infrastrukturę techniczną, która już w okresie pokoju powinna być przygotowywana pod względem potrzeb prowadzenia operacji obronnej. Nie bez znaczenia jest także bliskość źródeł zaopatrywania, co powinno usprawnić zaopatrzenie materiałowe wojsk.

Z przedstawionych w poprzednich rozdziałach zadań militarnych, realizowanych w ramach dotychczas rozumianej obrony terytorium kraju wynika, że znaczna część sił lądowych obszaru kraju przygotowywana była do wykonywania przedsięwzięć zabezpieczających na rzecz wojsk operacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza tych sił, które były przewidywane do zabezpieczenia przegrupowania wojsk własnych i sojuszniczych oraz do działań zabezpieczających w obronie lądowej wybrzeża morskiego. Należy też zwrócić uwagę na to, że część sił lądowych obszaru kraju była przygotowywana również do zabezpieczenia działań operacyjno-obronnych na tzw. froncie wewnętrznym. Można więc stwierdzić, że przygotowanie sił obszaru kraju umożliwia ich wykorzystanie w poszczególnych rodzajach zabezpieczenia operacyjnego,

techniczno-specjalnego i tyłowego wojsk operacyjnych broniących się na terytorium PRL.

1. Możliwości użycia sił lądowych obszaru kraju do zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk operacyjnych

Obecny stan przygotowania terytorialnych ogniw i sił lądowych obszaru kraju do realizacji zadań operacyjno-obronnych umożliwią angażowanie ich do udziału w:

- rozpoznaniu,
- obronie przed bronią masowego rażenia,
- maskowaniu operacyjnym,
- zabezpieczeniu inżynieryjnym,
- zabezpieczeniu hydrometeorologicznym.

Orientacyjną ocenę przydatności sił lądowych obszaru kraju do zabezpieczenia operacyjnego przedstawia załącznik 3.

1.1. Rozpoznanie

W zakresie rozpoznania, terytorialne ogniwa obronne i siły lądowe obszaru kraju mogą stanowić istotne źródło uzupełniania informacji, zdobywanych przez organa rozpoznawcze wojsk operacyjnych, o nieprzyjacielu znajdującym się zarówno w bezpośredniej styczności, jak i tym, który ewentualnie przeniknął w głąb ugrupowania obronnego. Będą to głównie informacje dotyczące umiejscowienia i działania sił specjalnych, desantów powietrznych /morskich/ i innych działających w oderwaniu od sił głównych. Terytorialne ogniwa obronne mogą również dostarczać informacji o stanie porządku publicznego, nastrojach wśród ludności i możliwościach powstania uzbrojonych grup podziemia politycznego. Ponadto przedmiotowe ogniwa i siły dysponują wieloma innymi informacjami, które mogą wpłynąć na

przyjęcie właściwego /skuteczniejszego/ ugrupowania obronnego i zabezpieczenia działań. Do informacji tych można zaliczyć stan zagrożenia rejonów pożarami, toksycznymi środkami przemysłowymi i skażeniami radioaktywnymi oraz powodziami.

Właściwe wykorzystanie wyżej wymienionych informacji przez wojska operacyjne wymaga zapewnienia ich systematycznego dopływu od organów prowadzących, w ramach obrony obszaru kraju, takie rozpoznanie. Szczególnie przydatne na potrzeby organizowania i prowadzenia operacji obronnej będą informacje uzyskiwane przez organa rozpoznawczo-operacyjne resortu spraw wewnętrznych, zwłaszcza ogniwa zwiadowcze brygad Wojsk Ochrony Pogranicza i Służbę Bezpieczeństwa. Działalność tych organów ukierunkowana jest obecnie na uzyskiwanie niezbędnych informacji dla zapewnienia skutecznej ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Natomiast w czasie wzrostu zagrożenia i wojny informacje te mogą być wykorzystane np. do planowania zwalczania sił specjalnych i desantów powietrznych /morskich/ nieprzyjaciela. Uzyskiwane przez wydziały zwiadu brygad WOP informacje w czasie pokoju są przekazywane do dowództwa WOP oraz zainteresowanym organom rozpoznania specjalnego terytorialnych urzędów spraw wewnętrznych, a także organom WSW. Natomiast przyjmuje się, że w okresie wojny informacje te będą dodatkowo przekazywane do dowództw okręgów wojskowych, za pośrednictwem grup operacyjnych MSW. Podobnie przedstawia się system obiegu informacji uzyskiwanych przez Służbę Bezpieczeństwa.

Znacznie skromniejszymi możliwościami w zakresie prowadzenia rozpoznania dysponują organa rozpoznawcze wojsk lądowych obszaru kraju podporządkowane ministrowi obrony narodowej.

Zasadniczą przyczyną tego stanu rzeczy jest brak etatowych sił rozpoznawczych na szczeblu OW cz."W". Oddziały rozpoznawcze okręgów korzystają więc z informacji przekazywanych przez pozostałe w dyspozycji dowódcy OW cz."W" jednostki rodzajów wojsk i służb, terenowe organy administracji wojskowej oraz grupy operacyjne MSW, korpusów obrony powietrznej kraju, a w POW - przedstawiciele marynarki wojennej.

W sytuacji, gdy na obszarze kraju operację obronną będą organizować wojska operacyjne dysponujące własnym systemem rozpoznawczym, wystąpi konieczność skorygowania obiegu informacji. Niezbędne jest wówczas zobowiązanie organów rozpoznawczo-operacyjnych resortu spraw wewnętrznych, a także dowódców jednostek wojskowych obszaru kraju, działających w pasach obrony związków operacyjnych /taktycznych/ - do przekazywania meldunków rozpoznawczych właściwym organom wojsk operacyjnych. Niekiedy może się to odbywać w relacjach bezpośrednich, np. dowództwo brygady WOP - dowództwo dywizji lub WUSW - dowództwo dywizji, a w niektórych wypadkach pośrednio np.: pododdział ochrony - WSzW - dowództwo dywizji. Z kolei na wyższym szczeblu przekazywanie informacji powinno się odbywać w relacji WSzW /WUSW/ - dowództwo OW /GO MSW/ - dowództwo armii. W wypadku tworzenia grup operacyjnych OW cz."W" przy dowództwie armii /w której skład wchodziłoby również przedstawiciele MSW/ meldunki należałoby kierować z WSzW /WUSW/ równocześnie do dowództwa armii /GO OW cz."W"/ i dowództwa OW cz."W".

Dodatkowymi źródłami informacji dla związków taktycznych /operacyjnych/ mogą być ponadto terenowe ogniwa obrony cywilnej oraz wojewódzkie komitety obrony. Uwzględniając, że korzystają one także ze wspomnianych poprzednio źródeł /WSzW,

WUSW/ informacje te mogłyby służyć jedynie do weryfikacji wcześniej uzyskanych danych.

1.2. Obrona przed bronią masowego rażenia

W zakresie obrony przed bronią masowego rażenia, terytorialne ogniwa obronne i siły lądowe obszaru kraju mogą być wykorzystywane do:

- alarmowania wojsk o użyciu przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia;
- powiadamiania wojsk o skażeniach promieniotwórczych, chemicznych i zakażeniach biologicznych;
- udzielania pomocy wojskom w przekraczaniu stref /rejonów/ skażonych /zakażonych/;
- przedsięwzięć sanitarno-higienicznych, profilaktycznych i izolacyjno-ograniczających;
- likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia.

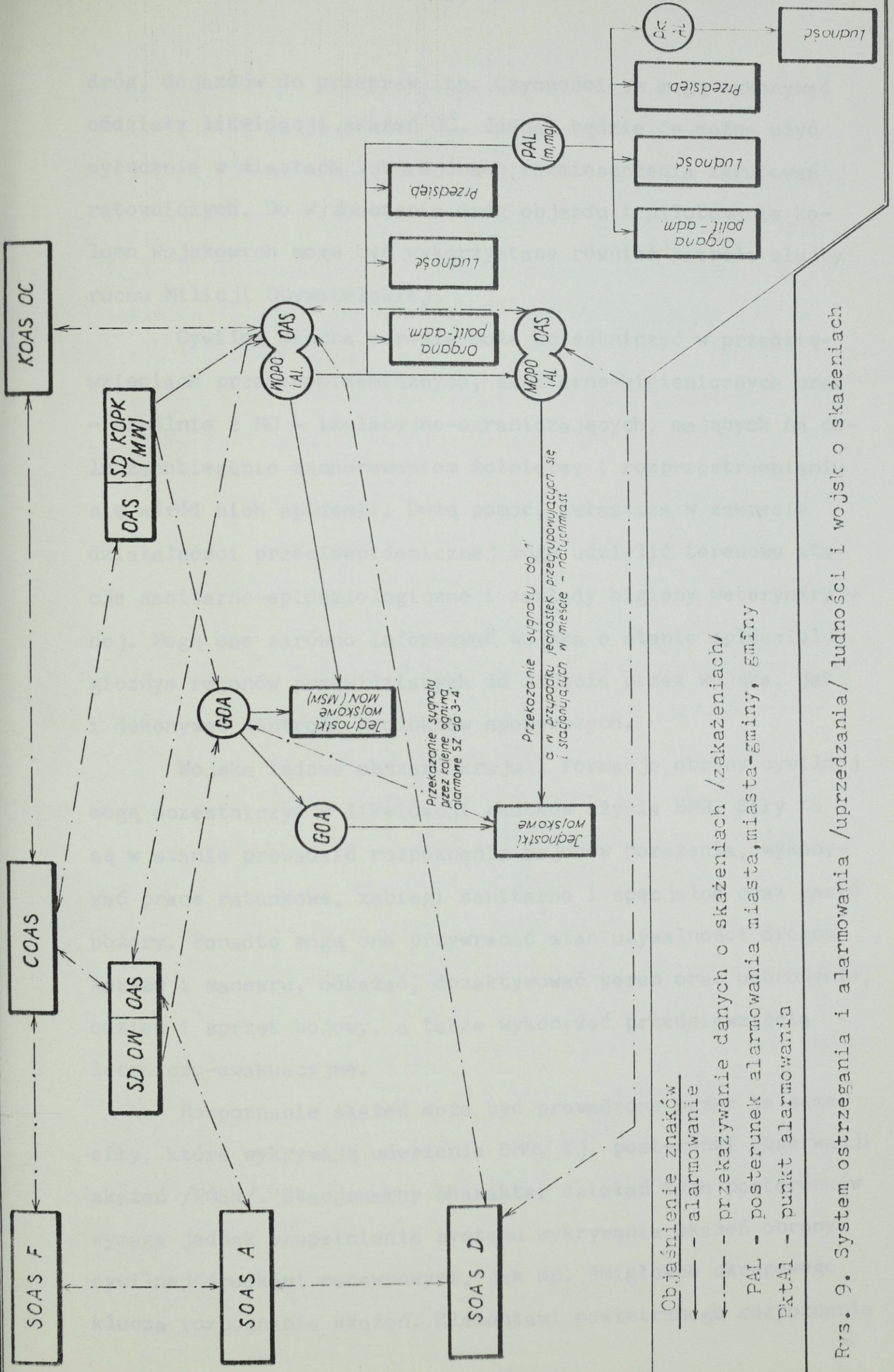
Spośród wszystkich terytorialnych ogniw obronnych i sił lądowych obszaru kraju, największe możliwości w tym zakresie mają siły obrony cywilnej. Dowództwa związków taktycznych /oddziałów/ wojsk operacyjnych powinny w swojej działalności uwzględnić możliwość wykorzystania sił i środków obrony cywilnej do realizacji przedsięwzięć z zakresu OPBMR.

Do ostrzegania wojsk operacyjnych o użyciu przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia powinien być wykorzystywany również system powszechnego ostrzegania i alarmowania ludności o skażeniach /zakażeniach/. Systemem tym objęte są organy i jednostki organizacyjne cywilne, a także jednostki wojskowe,

które są ostrzegane o zagrożeniu uderzeniami z powietrza oraz dodatkowo - wszystkie gminy. Zakłada się, że przy pomocy technicznych systemów alarmowych można zaalarmować ludność zamieszkałą w miejscowościach będących siedzibami jednostek administracyjnych stopnia podstawowego w czasie do jednej minuty. Jest więc bardzo prawdopodobne, że do niektórych jednostek wojskowych /zwłaszcza przegrupowujących się i stacjonujących na obszarach miast/ sygnał alarmowy o zagrożeniu skażeniami /zakażeniami/ przekazywany za pomocą systemu powszechnego ostrzegania i alarmowania ludności dotrze szybciej o 2-3 minuty niż w ramach wojskowego systemu alarmowego. Ponadto, w razie zagrożenia zakażeniami biologicznymi lub po ich powstaniu system ten będzie dla wojsk jedynym źródłem informacji. System ostrzegania i alarmowania /uprzedzania/ ludności i wojsk obrazuje rys. 9.

Wojewódzkie /miejskie/ ośrodki powszechnego ostrzegania i alarmowania uzyskują informacje o użyciu przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia i występujących skażeniach lub zakażeniach od wojewódzkich /rejonowych/ ośrodków analizy skażeń obrony cywilnej. Te z kolei dysponują danymi pochodzącymi od poszczególnych elementów sieci wykrywania skażeń /posterunków/. Jest więc pożądane, aby szefostwa obrony przeciwchemicznej związków taktycznych /oddziałów/ wojsk operacyjnych nawiązały i utrzymywały przez cały czas kontakt z właściwymi terytorialnie ośrodkami analizy skażeń OC.

Udzielanie pomocy wojskom operacyjnym w przekraczaniu stref /rejonów/ skażonych /zakażonych/ przez siły lądowe obszaru kraju będzie polegało na wytyczaniu i przygotowaniu tras objazdu oraz odkażaniu i dezaktywacji skażonych odcinków

Objaśnienie znaków

— - - - - alarmowanie

— - - - - przekazywanie danych o skażeniach / zakażeniach

PAL - posterunek alarmowania miasta, miasta-gminy, gminy

PktAl - punkt alarmowania

Rys. 9. System ostrzegania i alarmowania /uprzedzania/ ludności i wojsk o skażeniach

dróg, dojazdów do przepraw itp. Czynności te mogą wykonywać oddziały likwidacji skażeń OC. Jednak będzie je można użyć wyłącznie w miastach lub rejonach rozmieszczenia zgrupowań ratowniczych. Do wyznaczania dróg objazdu i pilotowania kolumn wojskowych mogą być wykorzystane również patrole służby ruchu Milicji Obywatelskiej.

Cywilna służba zdrowia może uczestniczyć w przedsięwzięciach przeciwepidemicznych, sanitarno-higienicznych oraz - wspólnie z MO - izolacyjno-ograniczających, mających na celu zapobieganie zachorowaniom żołnierzy i rozprzestrzenianiu się wśród nich epidemii. Dużą pomoc, zwłaszcza w zakresie działalności przeciwepidemicznej mogą udzielić terenowe stacje sanitarno-epidemiologiczne i zakłady higieny weterynaryjnej. Mogą one zarówno informować wojska o stanie epidemiologicznym rejonów przewidzianych do zajęcia przez wojska, jak i dokonywać kontroli produktów spożywczych.

Wojska lądowe obszaru kraju i formacje obrony cywilnej mogą uczestniczyć w likwidacji skutków użycia BMR. Siły te są w stanie prowadzić rozpoznanie rejonów porażenia, wykonywać prace ratunkowe, zabiegi sanitarne i specjalne oraz gasić pożary. Ponadto mogą one przywracać stan używalności drogom marszu i manewru, odkażać, dezaktywować teren oraz uzbrojenie, odzież i sprzęt bojowy, a także wykonywać przedsięwzięcia leczniczo-ewakuacyjne.

Rozpoznanie skażeń może być prowadzone przez te same siły, które wykrywają uderzenia BMR, tj. posterunki obserwacji skażeń /POSk/. Stacjonarny charakter działań tych posterunków wymaga jednak uzupełnienia systemu wykrywania skażeń obrony cywilnej środkami manewrowymi, jak np. śmigłowce okręgowego klucza rozpoznania skażeń. Elementami powietrznego rozpoznania

skażeń dysponują również korpusy obrony powietrznej kraju /w każdym KOPK znajdują się dwa śmigłowce Mi-2CH/ oraz marynarka wojenna /trzy śmigłowce Mi-2CH/. Jeden klucz śmigłowców może w ciągu jednej godziny rozpoznać:⁵⁰

- drogi o długości 540 km /z szybkością lotu 180 km/h/;
- obszar o łącznej powierzchni 540 km² /przylegający do rejonów wybuchów jądrowych/;
- strefę skażeń promieniotwórczych o łącznej powierzchni około 1600 km² /oddaloną od miejsc wybuchów jądrowych/.

Na podstawie danych z rozpoznania powietrznego oraz z meldunków stacjonarnego systemu rozpoznania skażeń, ośrodki analizy skażeń okręgów wojskowych /OAS OW/ opracowują rzeczywistą sytuację skażeń, którą przekazują do Centralnego Ośrodka Analizy Skażeń. Podczas organizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju, istnieje także możliwość wykorzystywania przez armijne stacje obliczeniowo-analityczne skażeń /SOAS/ danych opracowywanych przez OAS OW. Natomiast SOAS związków taktycznych mogą korzystać głównie z danych opracowywanych przez wojewódzkie /rejonowe/ ośrodki analizy skażeń OC. Korzystanie przez te SOAS z informacji pochodzących bezpośrednio od elementów sieci wykrywania skażeń obrony cywilnej może służyć jedynie do weryfikacji i uzupełniania danych pochodzących z własnych źródeł wykrywania. System wykrywania skażeń obrony cywilnej nie posiada bowiem skutecznej aparatury do wykrywania i lokalizacji wybuchów jądrowych, a przetwarzanie informacji o stratach i skażeniach przeprowadza się za pomocą małej mechanizacji.⁵¹

50. J.Raban, Zabezpieczenie chemiczne obrony obszaru okręgu wojskowego, Wyd.ASG WP, Warszawa 1988, s.37.

51. S.Rabiej, Analiza i elementy syntezy systemu wykrywania skażeń, Warszawa 1984, s.43-44.

Do prac ratunkowych, prowadzonych po uderzeniach BMR, mogą być użyte oddziały /grupy/ ratunkowo-ewakuacyjne jednostek wojsk lądowych obszaru kraju /inżynieryjnych, komunikacyjnych, inżynieryjno-budowlanych, ośrodków szkolnych, szkół itp./ oraz wydzielone formacje obrony cywilnej. Jednostki wojsk lądowych obszaru kraju były przygotowywane do udzielania pomocy - w zakresie ratownictwa - wojskom przegrupowującym się przez Polskę, co ułatwia ich użycie również w warunkach organizowania i prowadzenia operacji obronnej na terenie PRL. Natomiast udział formacji obrony cywilnej w prowadzeniu akcji ratunkowych na rzecz porażonych jednostek /obiektów/ wojskowych regulują wytyczne szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 24 czerwca 1985 roku.⁵² Zgodnie z tymi wytycznymi formacje obrony cywilnej mogą brać udział m.in. w:

- odkażaniu i dezaktywacji terenu, obiektów wojskowych, rejonów dyslokacji, sprzętu i środków transportowych;
- prowadzeniu zabiegów sanitarnych i udzielaniu pierwszej pomocy medycznej poszkodowanym;
- udzielaniu pomocy w ewakuacji uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu;
- przywracaniu zdolności do funkcjonowania urządzeniom systemu zaopatrywania materiałowego i technicznego /składów i magazynów/.

Formacje obrony cywilnej mogą uczestniczyć w akcjach ratunkowych całością zgrupowań lub oddziałów ratowniczych lub tylko ich częścią. W wypadku zmasowanych uderzeń jądrowych na wojska operacyjne powstaną również duże straty wśród ludności cywilnej, co sprawi że użycie całości zgrupowań lub oddziałów

52. Dziennik Urzędowy KOK nr 4 poz.38.

ratowniczych /podporządkowania miejskiego i wojewódzkiego/ na rzecz tych wojsk będzie mało prawdopodobne. Zgrupowania /oddziały/ będą najprawdopodobniej udzielały pomocy porażonym żołnierzom w ramach akcji ratunkowej prowadzonej zwłaszcza w aglomeracjach miejskich. Akcje te będą miały więc charakter wspólnych działań prowadzonych zarówno na rzecz ludności cywilnej, jak i żołnierzy. Najczęściej do prowadzenia akcji ratunkowych w rejonach porażenia wojsk operacyjnych będą kierowane zgrupowania ratownicze podporządkowania centralnego.⁵³

Konieczność użycia formacji obrony cywilnej w akcjach ratunkowych na rzecz porażonych związków taktycznych /oddziałów/ wojsk operacyjnych wynika z dużego stopnia ich obezwładnienia. Ocenia się bowiem, że jedynie w wypadku utraty zdolności bojowej dywizji zmechanizowanej do około 30 % jest ona zdolna prowadzić skuteczną akcję ratunkową swoimi siłami.⁵⁴ Natomiast przy wyższej utracie zdolności bojowej, dywizja musi korzystać z pomocy innych sił ratowniczych, tj. armii, albo w razie porażenia kilku jej związków taktycznych /oddziałów/ - także z pomocy sił obrony cywilnej. Szczególnie przydatne w tym względzie są specjalistyczne formacje obrony cywilnej /oddziały i samodzielne pododdziały służb OC/, jak np.: pierwszej pomocy medycznej, likwidacji skażeń i przeciwpożarowe.

Reasumując, formacje te będą mogły:

- udzielać poszkodowanym żołnierzom fachowej pomocy medycznej i przygotowywać ich do ewakuacji z rejonów porażenia;

53. Szefowi Obrony Cywilnej Kraju podlega dwadzieścia zgrupowań jednostek ratowniczych.

54. A. Kurant, Ocena możliwości sił obrony cywilnej w akcjach ratunkowych na rzecz przegrupowujących się wojsk operacyjnych po uderzeniach bronią masowego rażenia, Warszawa 1988, s. 53.

- ewakuować z rejonu porażenia uszkodzony sprzęt i pojazdy mechaniczne;
- gasić pożary;
- przeprowadzać zabiegi sanitarne i specjalne oraz dezaktywację /odkazywanie/ terenu;
- utrzymywać porządek organizacyjny w rejonach porażonych wojsk;

Zakres udzielania wojskom operacyjnym pomocy będzie uzależniony od rodzaju i liczby wyznaczonych do tego celu formacji obrony cywilnej. Do udzielania pierwszej pomocy medycznej mogą być kierowane oddziały pierwszej pomocy medycznej /OPPM/ lub OPPM typu "B". OPPM jest w stanie udzielić pierwszej pomocy medycznej 600-1000 porażonym osobom w ciągu doby, OPPM "B" do 350.

Do likwidacji skażeń mogą być wykorzystywane natomiast oddziały likwidacji skażeń /OLSk/ ewentualnie samodzielne kompanie lub plutony likwidacji skażeń /sklsk, spllsk/. Możliwości dezaktywacyjne /odkazania/ oddziału i samodzielnych pododdziałów likwidacji skażeń przedstawia załącznik nr 4. Wynika z niego, że możliwości oddziału likwidacji skażeń w zakresie zabiegów sanitarnych są dość duże i odpowiadają w przybliżeniu możliwościom kompanii zabiegów specjalnych /wchodzącej w skład bzs BChem/.

Oddzielnym problemem jest gaszenie pożarów. Brak etatowych sił i środków pożarniczych w wojskach operacyjnych powoduje konieczność korzystania z jednostek cywilnych. W czasie pokoju do gaszenia pożarów są powołane zawodowe /terenowe i zakładowe/, obowiązkowe oraz ochotnicze straże pożarne.⁵⁵ Zawodowe straże pożarne /terenowe/ podlegają kome-

55. M.Szułczyński, Pogląd na organizację współdziałania terenowych komend straży pożarnych z organami i jedn.wojskowymi. Przegląd OTK nr 1/27/, Warszawa 1987, s.43.

dantom wojewódzkim straży pożarnych i kierownikom zakładów /zakładowe/. Ochotnicze straże pożarne są zrzeszone w Związku Ochotniczych Straży Pożarnych.

W okresie zagrożenia lub wojny terenowe komendy straży pożarnych /wojewódzkie i rejonowe/ oraz podległe im zawodowe straże, a także niektóre zakładowe podlegają militaryzacji. Część terenowych zawodowych straży pożarnych po zmilitaryzowaniu/pułki i bataliony pożarnicze/ podlega ministrowi spraw wewnętrznych, jako odwód centralnej dyspozycji.⁵⁶ Pozostałe natomiast jednostki zmilitaryzowane straży pożarnych będą stanowiły siły podporządkowania wojewódzkiego /kompanie pożarnicze/ lub lokalnego /terenowe ochotnicze straże pożarne i obowiązkowe oraz zawodowe zakładowe straże pożarne/.

Oprócz wyżej wymienionych straży pożarnych, w obszarach operacyjnych ich działania znajdują się również etatowe lub nieetatowe straże pożarne z jednostek i obiektów wojskowych. Podlegają one dowódcom tych jednostek lub komendantom /dyrektorom, szefom/ obiektów wojskowych. Wojskowe straże pożarne w okresie wzrostu zagrożenia i wojny wejdą w skład garnizonowych formacji samoobrony jako pododdziały służby przeciwpożarowej.

Zakres współdziałania wojskowych straży pożarnych z cywilnymi terenowymi strażami pożarnymi reguluje zarządzenie ministra obrony narodowej i spraw wewnętrznych z 12 lutego 1983 r. Ustala ono m.in. rejony, w których należy udzielać wzajemnej pomocy. Obejmują one zarówno miejscowości, jak

56. Uchwała nr 03/83 KOK z dnia 20 sierpnia 1983 r. zmieniająca uchwałę w sprawie militaryzacji /Dziennik Urzędowy KOK nr 14 poz. 109/.

i obszary leśne. Jednak zarządzenie to reguluje zasady współdziałania tylko w okresie pokoju. Niemniej w przeciwpożarowych planach obronnych województw i rejonów uwzględniane są zadania przewidywane do realizacji przez terenowe straże pożarne na rzecz wojsk oraz zasady współdziałania w tym zakresie. Jednym z zadań jest udział w zabezpieczeniu przeciwpożarowym mobilizacji wojsk. Będzie ono polegało m.in. na lokalizowaniu i likwidacji pożarów w miejscach dyslokacji wojskowych komend uzupełnień oraz w rejonach zbiórek poborowych i transportu przeznaczonego dla jednostek wojskowych, a także na osłonie przeciwpożarowej tras do miejsc zbiórek i wyznaczonych do zaopatrywania wojsk. Szczególne znaczenie przywiązuje się także do udziału terenowych straży pożarnych w akcjach gaśniczo-ratunkowych wzdłuż linii kolejowych i dróg samochodowych, po których będą się przemieszczać wojska.

W przeprowadzonych ćwiczeniach regionalnych/organizowanych przez IOCK, IOTiWOWewn. oraz dowództwa OW cz."W"/ przewidywano, iż udział terenowych straży pożarnych w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk będzie polegał zarówno na lokalizowaniu i likwidacji pożarów wzdłuż dróg marszu /przewozu/ wojsk, jak i przeciwpożarowej osłonie maszerujących kolumn. Główny wysiłek akcji gaśniczo-ratunkowej na drogach przegrupowania przewiduje się skupiać na obiektach i urządzeniach komunikacyjnych.

W warunkach organizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju trzeba pamiętać o konieczności osłony przeciwpożarowej rejonów obrony oraz rozmieszczenia urządzeń tyłowych, a także lokalizowania i likwidacji pożarów powstałych po uderzeniach BMR i środkami zapalającymi. Realizując

te przedsięwzięcia należy uwzględnić:

- zmilitaryzowane manewrowe jednostki pożarnicze /kompanie, bataliony, pułki/ stanowiące zasadniczą siłę w akcjach gaśniczo-ratunkowych;
- pododdziały służb przeciwpożarowych, przeznaczone w zasadzie do działań lokalnych.

Największymi możliwościami gaśniczo-ratunkowymi dysponują zmilitaryzowane jednostki pożarnicze. Batalion pożarniczy /bpoż/ może zlikwidować pożar na froncie szerokości 270-810 m lub powstrzymać rozprzestrzenianie się "ściany" ognia na szerokości 540-1620 m. Natomiast kompania pożarnicza może zlikwidować pożar na froncie szerokości 90-270 m lub powstrzymać rozprzestrzenianie się "ściany" ognia na szerokości 180-540 m.

Do przeciwpożarowej osłony rubieży /rejonów/ obrony należy przewidzieć również pododdziały służby przeciwpożarowej obrony cywilnej, które będą tworzone na bazie terenowych ochotniczych straży pożarnych. Ze względu na ich rozmieszczenie w pobliżu prawdopodobnych rejonów obrony - pododdziały te są tworzone w każdej gminie - stanowiłyby one pierwszy rzut w akcji gaśniczo-ratunkowej. Drugim rzutem byłyby siły podporządkowania wojewódzkiego /kpoż/, a trzecim ewentualnie jednostki odwodu centralnej dyspozycji /pułki lub bataliony pożarnicze/.

Byłoby wskazane, aby do prowadzenia akcji gaśniczo-ratunkowej, w przypuszczalnych rejonach obrony wojsk operacyjnych oraz rozmieszczenia jednostek i urządzeń tyłowych, poszczególne terenowe komendy straży pożarnych planowały najbliżej rozmieszczone siły ratownicze. Główny wysiłek akcji gaśniczo-ratunkowej powinien być skupiony w rejonach zakłada-

nego rozmieszczenia jednostek i urzędzeń tyłowych /zwłaszcza składów materiałów pędnych i smarów oraz amunicji i materiałów wybuchowych/ oraz polowych technicznych baz raketowych. Osłonę przeciwpożarową rejonów obrony znajdujących się w miejscowościach, niezbędne byłoby zapewnić siłami pożarniczymi przewidywanymi do działań w tych miejscowościach. Część terenowych jednostek straży pożarnych mogłaby być wydzielona także do gaszenia pożarów w rejonach obrony znajdujących się w lasach.

x

x

x

Wykorzystanie formacji obrony cywilnej i terenowych, zwłaszcza zmilitaryzowanych jednostek straży pożarnych do likwidacji skutków uderzeń BMR i środkami zapalającymi - wymaga odpowiednich uregulowań prawnych. Dotyczy to głównie:

- wytycznych szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 24 czerwca 1985 r. w kwestii zasad udziału formacji OC w realizacji zadań ratowniczych i innych zadań na rzecz jednostek wojskowych i zmilitaryzowanych;
- zarządzenia ministrów obrony narodowej i spraw wewnętrznych regulującego zakres współdziałania wojskowych straży pożarnych z terenowymi strażami pożarnymi.

Wymienione wyżej dokumenty powinny być tak sformułowane, aby umożliwiały użycie sił OC i jednostek pożarniczych do działań ratunkowych na rzecz wojsk operacyjnych organizujących i prowadzących operację obronną na terytorium Polski.

W toku planowania okresu "P" wskazane jest by Sztab Generalny WP /sztaby OW/ uwzględniał wykorzystanie formacji

obrony cywilnej i jednostek zmilitaryzowanych straży pożarnych do prowadzenia działań ratunkowych na poszczególnych rubieżach /rejonach/ obrony. Terytorialne ogniwa obrony cywilnej /WIOC/ i terenowe komendy straży pożarnych /KWSP, KRSP/ w swoich planach obronnych powinny również wziąć pod uwagę powyższe przedsięwzięcia.

Najlepiej byłoby, gdyby na szczeblu województwa zadania na okres zagrożenia i wojny dla wojewódzkich inspektoratów obrony cywilnej i komend wojewódzkich straży pożarnych określały wojewódzkie sztaby wojskowe, opierając się na odpisach z planów działania okręgu wojskowego cz. "W".

W planach działania WIOC i KWSP należałoby wskazać:

- obiekty wojskowe i rejony, w których przewiduje się użyć formacji OC i jednostek zmilitaryzowanych straży pożarnych do prowadzenia działań ratunkowych;
- drogi manewru i przegrupowania wojsk /samochodowe i kolejowe/, które mogą być zagrożone pożarami ;
- dyslokację sił ratowniczych /wraz z charakterystyką/ przewidywanych do wspólnych z wojskami operacyjnymi działań ratunkowych;
- drogi i podstawy wyjściowe /czas dojazdu do nich/ jednostek ratowniczych do działań w wyznaczonych obiektach wojskowych i rejonach obrony;
- rejony ewentualnego rozwinięcia punktów pomocy medycznej, zabiegów specjalnych i sanitarnych;
- placówki medyczne cywilnej i wojskowej służby zdrowia, do których mogą być ewakuowani porażeni żołnierze;
- źródła czerpania wody;
- organizację łączności współdziałania WIOC i KWSP z WSzW.

W planach współdziałania WSzW z WIOC i KWSP również powinny zostać uwzględnione powyższe elementy.

W razie zaistniałej potrzeby kierowania sił ratowniczych OC do działań na rzecz porażonych jednostek, dowództwa związków taktycznych zwracałyby się o to bezpośrednio do szefów WSzW. Szefowie ci zwracaliby się zaś do szefów obrony cywilnej województw lub WIOC /komendantów KWSP/, którzy skierowałyby do rejonu porażenia niezbędne siły ratownicze. W razie konieczności użycia do działań w rejonach porażenia wojsk operacyjnych jednostek pożarniczych centralnej dyspozycji, dowództwo armii zwracałoby się do grupy operacyjnej MSW przy dowództwie OW cz."W", a w wypadku takich jednostek ratowniczych OC - do dowódcy OW cz."W".

Istotnym elementem w działaniach ratunkowych prowadzonych przez wojska operacyjne i pozamilitarne siły ratownicze jest jednolite kierowanie nimi oraz sprawnie zorganizowane współdziałanie. Przeprowadzane ćwiczenia z udziałem sił OC i terenowych straży pożarnych, w czasie których zakładano wspólne działania z wojskami wykazały, że problem jednolitego kierowania akcjami ratunkowymi wymaga nie tylko dalszego doskonalenia, ale także uregulowań prawnych. Dotychczas przyjmuje się bowiem⁵⁷, że akcjami ratunkowymi na obszarach miast, prowadzonymi przez siły wojskowe i obrony cywilnej na rzecz porażonych tam wojsk i ludności, kierować będą organy OC.⁵⁸ Natomiast w wypadku prowadzenia takich akcji ratunkowych na obszarach pozamiejskich, siły OC miałyby być podporządkowane dowódcy wojskowemu kierującemu akcją.

57. Por. Obrona terytorium kraju, op.cit., s.179.

58. Ze względu na to, że znają one infrastrukturę komunalną miasta.

W warunkach prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju wymienione wyżej ustalenia są niewłaściwe. W sytuacji, gdyby porażeniu BMR uległy poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego znajdujące się zarówno w miejscowościach, jak i na obszarach pozamiejskich - to akcjami ratunkowymi powinni kierować wyłącznie kompetentni dowódcy /szefowie/ jednostek wojskowych. Wszystkie pozamilitarne siły ratownicze powinny im być podporządkowane i działać zgodnie z ich decyzjami. Nie wydaje się bowiem możliwe, by likwidacją skutków uderzeń na wojska kierowały organa obrony cywilnej nie w pełni zorientowane w ich rozmieszczeniu i zadaniach. Proponowane rozwiązanie nie wyklucza powierzenia-przez dowódcę kierującego akcją - siłom OC /całym ZR lub ich części/ wydzielonego obiektu lub sektora prac ratunkowych, w którym będą działać samodzielnie. Najczęściej jednak poszczególne oddziały /pododdziały/ służb obrony cywilnej oraz jednostki pożarnicze będą przydzielane do wojskowych oddziałów ratunkowo-ewakuacyjnych /ORE/.

Użycie sił obrony cywilnej oraz zmilitaryzowanych jednostek pożarniczych w działaniach ratunkowych na rzecz porażonych wojsk operacyjnych w znaczący sposób może zwiększyć skuteczność tych działań. Przede wszystkim przyczyni się do przyspieszenia i skrócenia czasu prowadzenia akcji ratunkowej, a ma to przecież istotne znaczenie. Najmniejsze bowiem opóźnienie akcji ratunkowej może spowodować rozprzestrzenianie się pożarów i skażeń, zwiększyć straty wśród żołnierzy oraz sprzęcie bojowym, a tym samym wydłużyć czas odtwarzania zdolności bojowej wojsk.

1.3. Maskowanie operacyjne

Terytorialne ogniwa obronne i siły lądowe obszaru kraju mogą być wykorzystywane do maskowania operacyjnego w zakresie pozorowania, dezinformacji i ukrywania. Podobne formy maskowania stosowane były dotąd przez siły obrony terytorium kraju. Istotą maskowania było ukrycie obiektów o znaczeniu taktyczno-operacyjnym, a także ekonomiczno-politycznym i wprowadzenie rozpoznania nieprzyjaciela w błąd co do ich rozmieszczenia, ważności i taktycznego przeznaczenia. Ponadto starano się ukryć wszelkie przewozy o znaczeniu militarnym.⁵⁹

Maskowanie na zapleczu było więc głównie powiązane nie tyle z sytuacją taktyczno-operacyjną co z warunkami ekonomiczno-politycznymi, terenowymi, a przede wszystkim z funkcjonowaniem państwa w czasie wojny /w wypadku znajdowania się strefy działań bojowych na zachód od terytorium państwa/.

W warunkach organizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju przedsięwzięcia maskowania operacyjnego muszą być skuteczniej zsynchronizowane z przedsięwzięciami maskowania zaplecza. W przeciwnym razie maskowanie operacyjne wojsk i maskowanie funkcjonowania zaplecza mogą doprowadzić do rozszyfrowania faktycznych zamiarów działań. Dlatego też byłoby najkorzystniej, aby głównym organizatorem maskowania operacyjnego na obszarze kraju był sztab frontu. Wówczas przedsięwzięcia maskowania operacyjnego będą służyć zarówno osiągnięciu celów, realizacji zadań operacji obronnej, jak i zapewnieniu funkcjonowania zaplecza, a więc i państwa. W związku z tym sztaby armii, organizując - zgodnie z wytycznymi sztabu frontu -

59. Por. K.Nożko, Walka o przewagę, Warszawa 1985, s.159.

maskowanie operacyjne jednocześnie powinny określać zakres udziału sił obszaru kraju w tym przedsięwzięciu. Do ich obowiązków powinno należeć także koordynowanie wysiłku wszystkich sił realizujących maskowanie operacyjne oraz ich kontrola.

Do udziału w maskowaniu operacyjnym sztab frontu /armii/ powinien przewidywać głównie jednostki wojsk lądowych obszaru kraju, jak np.: pułki pontonowe, mostowe, inżynieryjno-budowlane oraz wycofane z przedniego skraju obrony brygady WOP, a ponadto jednostki zmilitaryzowane, tj. oddziały inżynieryjnej rozbudowy terenu i oddziały przepraw promowych. Siły te mogą być angażowane przede wszystkim do:

- rozbudowy pozornych rubieży obronnych, punktów oporu, stanowisk dowodzenia, rejonów rozmieszczenia WRiArt. itp.;
- pozorowania obiektów infrastruktury transportu o znaczeniu taktyczno-operacyjnym /np. mostów i przepraw promowych/;
- pozorowania manewru, przemarszów i przewozów wojsk oraz sprzętu bojowego i środków materiałowych;
- tworzenia pozornych dowództw oddziałów i związków taktycznych.

Jak wynika z powyższego, siły lądowe obszaru kraju mogą uczestniczyć w realizacji większości sposobów pozorowania.⁶⁰ Część jednostek wojskowych /zwłaszcza inżynieryjno-budowlane/ oraz oddziały inżynieryjnej rozbudowy terenu mogą uczestniczyć ponadto w ukryciu różnych obiektów, przystosowując je do otaczającego tła i terenu.

Do udziału w dezinformacji nieprzyjaciela, polegającej m.in. na planowym i systematycznym rozpowszechnianiu mylnych

60. K.Nożko, Operacja obronna armii, Warszawa 1989, s.129.

wiadomości na obszarze kraju - można wykorzystać prasę, radio i telewizję. Jednak angażowanie środków masowego przekazu do takiej formy maskowania operacyjnego będzie wymagało uzgodnienia tych zamierzeń z pełnomocnikami Komitetu Obrony Kraju przy okręgach wojskowych i z wojewódzkimi komitetami obrony.

Szczególnym zadaniem w maskowaniu operacyjnym i bezpośrednim jest właściwie zorganizowana i systematycznie prowadzona kontrola. Do prowadzenia kontroli przedsięwzięć maskujących przegrupowanie wojsk, sztab frontu /armii/ może użyć organy krajowego systemu kierowania ruchem wojsk oraz jednostki ochrony i utrzymujące przeprawy. Zasięg ich działań kontrolnych ograniczony jest jednak tylko do miejsca wykonywania zadania. Ponadto do prowadzenia kontroli, zarówno maskowania operacyjnego jak i bezpośredniego, sztab frontu /armii/ może wykorzystać także okręgową eskadrę lotnictwa łącznikowego. Ponieważ eskadra ta bazuje z dala od przedniego skraju obrony, tj. w pobliżu SD okręgu wojskowego cz."W" - sztab frontu /armii/ powinien jej zatem powierzyć kontrolę maskowania w głębi ugrupowania operacyjnego.

Osiągnięcie celu maskowania operacyjnego, zwłaszcza takich jego form, jak pozorowanie i ukrycie w dużej mierze będzie zależało od skutecznego zwalczania sił i środków rozpoznania nieprzyjaciela, w tym szczególnie agenturalnego. W zwalczaniu sił i środków rozpoznania naziemnego nieprzyjaciela mogą uczestniczyć jednostki: ochrony /w tym proponowane do utworzenia pułki ochrony/, WOP, wojsk inżynierskich i komunikacji wojskowej budujących i utrzymujących przeprawy pozorne, a także zwarte jednostki Milicji Obywatelskiej. W zwalczaniu /zapobieganiu/ rozpoznania agenturalnego, oprócz

organów Wojskowej Służby Wewnętrznej wojsk operacyjnych, uczestniczą organy WSW obszaru kraju oraz Służba Bezpieczeństwa MSW.

1.4. Zabezpieczenie inżynieryjne

W zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego operacji obronnej siły lądowe obszaru kraju mogą być angażowane do:

- rozpoznania inżynieryjnego terenu;
- rozbudowy fortyfikacyjnej pasa obrony;
- rozbudowy systemu zapór inżynieryjnych;
- przygotowania i utrzymania dróg manewru, dowozu i ewakuacji oraz przepraw;
- wydobywania i uzdatniania wody.

Szef wojsk inżynieryjnych frontu /armii/, organizując zabezpieczenie inżynieryjne operacji obronnej może i powinien wykorzystać jednostki wojsk inżynieryjnych obszaru kraju i zmilitaryzowane oraz formacje OC, a - w razie konieczności - również ludność cywilną.

Siły lądowe obszaru kraju mogą dostarczać informacji organom rozpoznania inżynieryjnego wojsk operacyjnych o:⁶¹

- rubieżach terenowych i miejscach dogodnych do rozbudowy fortyfikacyjnej punktów oporu, rejonów i pasów obrony;
- właściwościach przeszkód terenowych, które mogą być wykorzystywane w systemie obrony, a także możliwościach ich pokonania przez nieprzyjaciela;
- charakterze gruntu oraz możliwościach zastosowania do rozbudowy fortyfikacyjnej etatowych i znajdujących się w pobliżu maszyn inżynieryjnych, sprzętu i materiałów;

61. Por. Zabezpieczenie inżynieryjne operacji obronnej armii, Biuletyn Informacyjny nr 2/151/, Warszawa 1987, s. 124-125.

- liczbie, stanie technicznym dróg i obiektów drogowych oraz możliwościach ich wykorzystania przez wojska.

Należy podkreślić, że znaczna część tych informacji jest uzyskiwana w ramach prowadzenia studiów operacyjno-inżynierskich podczas pokoju. W czasie organizowania operacji obronnej informacje te wymagać będą jedynie aktualizacji. Natomiast w czasie prowadzenia operacji rozpoznanie inżynierskie powinno dostarczyć informacji o rejonach ustawiania przez nieprzyjaciela zapór minowych /zwłaszcza narzutowych pól minowych/, stanie technicznym dróg, przepraw i innych ważnych pod względem militarnym obiektów. Informacji tych mogą dostarczać jednostki wojsk inżynierskich obszaru kraju, szczególnie pułki pontonowe, z których każdy ma możliwości utworzenia do czterech inżynierskich posterunków obserwacyjnych lub dwóch inżynierskich patroli rozpoznawczych względnie dwóch inżynierskich posterunków fotografowania. Ponadto mogą je dostarczać brygady WOP dysponujące kompaniami saperów. Informacjami o warunkach występujących na przeszkodach wodnych dysponować będą wojskowe komendy odcinków żeglugi śródlądowej, zaś o stanie dróg i obiektów drogowych wojewódzkie sztaby wojskowe i urzędy spraw wewnętrznych /zwłaszcza służba ruchu/.

Do najbardziej pracochłonnych i materiałochłonnych zadań zabezpieczenia inżynierskiego należy rozbudowa fortyfikacyjna terenu i systemu zapór inżynierskich oraz przygotowanie i utrzymywanie systemu dróg i przepraw. Dlatego też nieodzowne jest angażowanie do realizacji tych zadań również sił i środków obszaru kraju, w tym również ludności cywilnej. Przewiduje się, że do zadań tych będą wykorzystywane oddziały inżynierskie.

nej rozbudowy terenu i ludność cywilna. Przyjęto bowiem, że użycie OIRT i około 60 tys. miejscowej ludności /przy równoczesnym zaangażowaniu 60-70 % stanów osobowych dywizji i całego sprzętu oraz maszyn do prac ziemnych/umożliwi wykonanie pełnej rozbudowy fortyfikacyjnej pasa obrony frontu w ciągu 12-14 dób. Podczas gdy prace te wykonywane wyłącznie siłami frontu trwałyby od 22 do 24 dób,⁶² czyli o 10 dób dłużej.

Sposób użycia OIRT i ludności cywilnej do rozbudowy fortyfikacyjnej terenu rozpatrywano od 1985 roku w trakcie wielu ćwiczeń prowadzonych z organami i siłami obszaru kraju. W ćwiczeniu pk. "Wielkopolska-85" /prowadzonym w ŚOW przez Głównego Inspektora Obrony Terytorialnej/ zakładano tworzenie brygad roboczych obrony cywilnej w składzie od 4 do 4,5 tys. osób. W ćwiczeniu pk. "Topaz-87" /prowadzonym przez zastępcę dowódcy POW do spraw OT/ planowano tworzenie grup roboczych w składzie 300-400 osób zamieszkujących pobliskie tereny. Grupy te miały korzystać ze sprzętu, który pozostał w gospodarce narodowej po mobilizacyjnym uzupełnieniu jednostek wojskowych i sił pozamilitarnych. Wydaje się jednak, że najlepsze rozwiązanie przyjęto w ćwiczeniu pk. "Mazury-88" /prowadzonym w WOW przez Głównego Inspektora OT/. W czasie tego ćwiczenia przewidywano przydzielanie do OIRT-u każdego dnia pracy około 700 osób miejscowej ludności. Zaletą takiego rozwiązania jest to, iż przydzielanie ludności cywilnej do OIRT-u nie wymaga tworzenia oddzielnych zespołów specjalistów kierujących pracami działających samodzielnie grup roboczych.

Szefostwo wojsk inżynieryjnych WOW kontynuując badania zapoczątkowane w czasie wspomnianego ćwiczenia określiło

62. Por. Rozbudowa inżynieryjna pasa obrony frontu w celu odparcia uderzenia nieprzyjaciela, Biuletyn Informacyjny nr 3/152/, Warszawa 1987, s.49.

(wariant struktury organizacyjnej wyposażenia OIRT /obrazuje to rys. 10 / stwarzający możliwości rozbudowy:⁶³

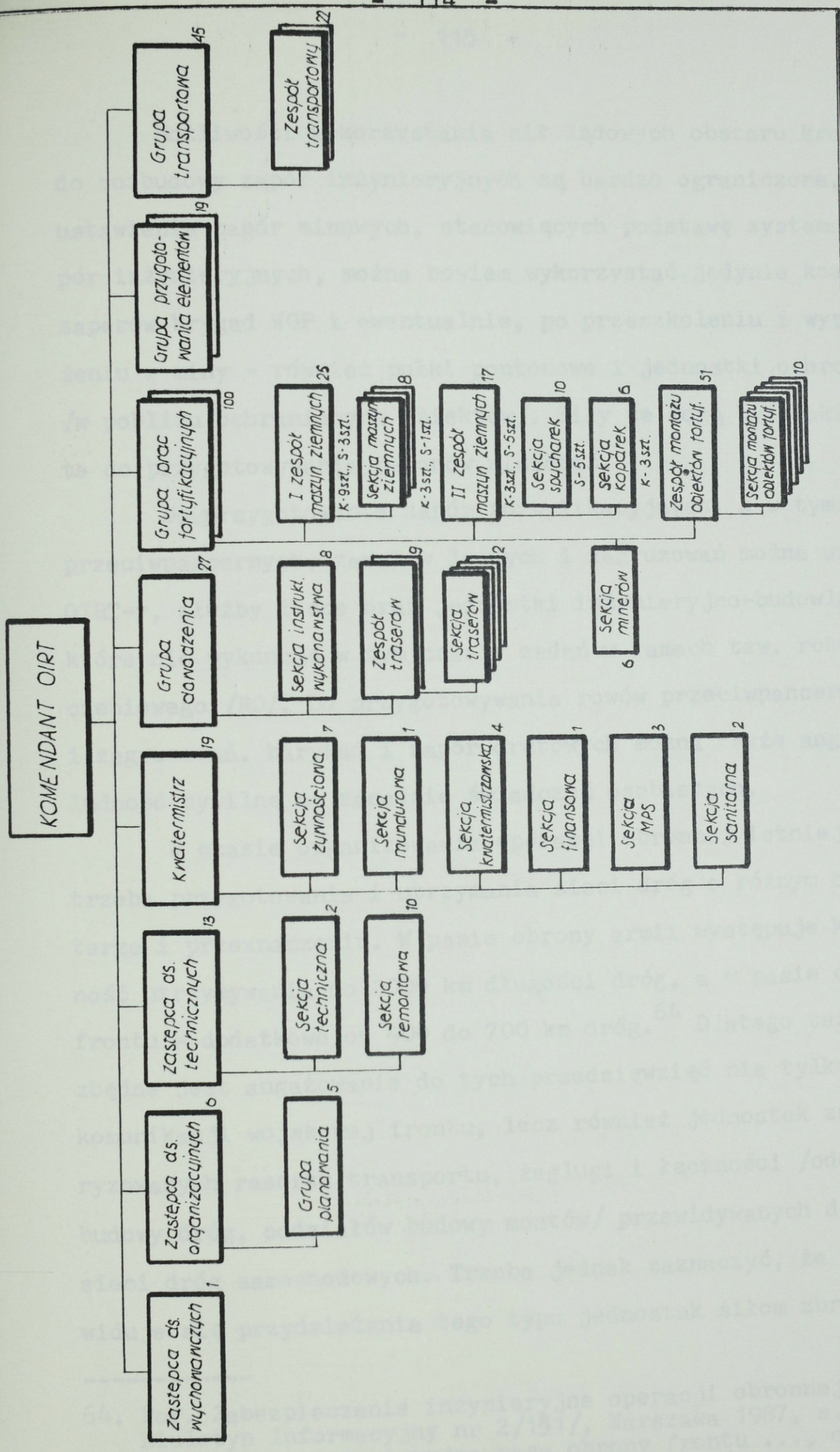
1. w ciągu doby dwóch rejonów obrony batalionów systemem punktów oporu /przy ograniczonej do 50 % ilości schronów przedpiersiowych/;
2. w ciągu dwóch dób dwóch rejonów obrony batalionów systemem ciągłych rowów strzeleckich.

Po przydzieleniu do OIRT w ramach świadczeń osobistych 700 osób powinien on wykonać wszystkie stanowiska ogniowe w systemie rowów strzeleckich, uformować przedpiersia i nasypy oraz wykonać dodatkową ilość rowów łączących.

Propozycje WOW pozwalają na realizację zadań przez OIRT w określonym czasie, przy minimalnym wykorzystaniu ludzi i sprzętu o średniej wydajności. Przyjmując zaproponowany wariant struktury organizacyjnej za optymalny należy się liczyć ze zróżnicowanymi możliwościami wykonawczymi oddziałów tworzonych w poszczególnych województwach. Możliwości te będą bowiem uzależnione od sprzętu będącego w dyspozycji przedsiębiorstw /budowlanych, melioracyjnych/ formujących OIRT.

Oprócz OIRT i ludności cywilnej angażowanej na zasadzie świadczeń osobistych, istnieje także możliwość wykorzystania formacji obrony cywilnej do rozbudowy fortyfikacyjnej pasa obrony. Taką ewentualność - związaną z przygotowywaniem systemu obrony wybrzeża morskiego PRL - stwarzają wytyczne szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 24.06.1985 roku. Jednak może to być uznane jako naruszenie unormowań międzynarodowych odnoszących się do obrony cywilnej.

63. Por. Metodyka działania OIRT podczas rozbudowy fortyfikacyjnej rejonów i pasów obrony przy udziale ludności cywilnej. Wyd. WOW, Warszawa 1989, s.11.

Rys. 10. Struktura organizacyjna oddziału inżynierskiej rozbudowy terenu /OIRT/

Możliwości wykorzystania sił lądowych obszaru kraju do rozbudowy zapór inżynieryjnych są bardzo ograniczone. Do ustawienia zapór minowych, stanowiących podstawę systemu zapór inżynieryjnych, można bowiem wykorzystać jedynie kompanie saperów brygad WOP i ewentualnie, po przeszkoleniu i wyposażeniu w miny - również pułki pontonowe i jednostki ochrony /w pobliżu ochraniających obiektów/. Siły te mogą być także użyte do przygotowywania rejonów niszczeń.

Do przygotowania zapór fortyfikacyjnych, a w tym: rowów przeciwpancernych, zawałów leśnych i zagruzowań można użyć OIRT-y, służby leśne oraz jednostki inżynieryjno-budowlane, które nie wykonują w tym czasie zadań w ramach tzw. roku obliczeniowego /RO/. Do przygotowywania rowów przeciwpancernych i zagruzowań, barykad i zapór drutowych można także angażować ludność cywilną na zasadzie świadczeń osobistych.

W czasie organizowania operacji obronnej istnieje potrzeba przygotowania i utrzymania sieci dróg o różnym charakterze i przeznaczeniu. W pasie obrony armii występuje konieczność utrzymywania do 2000 km długości dróg, a w pasie obrony frontu - dodatkowo od 400 do 700 km dróg.⁶⁴ Dlatego też niezbędne jest angażowanie do tych przedsięwzięć nie tylko sił komunikacji wojskowej frontu, lecz również jednostek zmilitaryzowanych resortu transportu, żeglugi i łączności /oddziałów budowy dróg, oddziałów budowy mostów/ przewidywanych do osłony sieci dróg samochodowych. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie przewiduje się przydzielania tego typu jednostek siłom zbrojnym.

64. Por. Zabezpieczenie inżynieryjne operacji obronnej armii, Biuletyn Informacyjny nr 2/151/, Warszawa 1987, s.132 i Rozbudowa inżynieryjna pasa obrony frontu ..., op.cit., s.52.

Niemniej, ministerstwo transportu, żeglugi i łączności, opracowując plan osłony sieci drogowej uzgadnia go ze Sztabem Generalnym WP. Istnieje więc możliwość wykorzystania sił tego resortu także zgodnie z potrzebami operacji obronnej.

Szefostwo wojsk inżynieryjnych frontu powinno wiedzieć o osłonie technicznej sieci drogowej realizowanej przez wyżej wymieniony resort w pasie obrony frontu i na tej podstawie dokonać odpowiedniego ugrupowania podległych mu sił, skupiając główny wysiłek na utrzymaniu tych dróg, które nie będą osłaniane przez resort cywilny.

Możliwości wojsk inżynieryjnych frontu w zakresie budowy i utrzymania przepraw są wystarczające.⁶⁵ Dodatkowe wykorzystanie pułków pontonowych obszaru kraju oraz oddziałów przepraw promowych w znacznym stopniu polepszy warunki przeprawowe oraz umożliwi szefostwu wojsk inżynieryjnych frontu /armii/ utrzymywanie większych odwodów środków przeprawowych. Zarówno pułki pontonowe obszaru kraju, jak i oddziały przepraw promowych⁶⁶ rozmieszczone są na rubieży Odry i Wisły. Jednostki rozmieszczone nad Odrą powinny zabezpieczać przeprawy w wypadku wycofania wojsk z terytorium NRD. Następnie najlepiej byłoby, gdyby wymienione jednostki, a zwłaszcza pułki pontonowe tworzyły odwody szefów wojsk inżynieryjnych armii, zachowując gotowość do budowy przepraw zapasowych na tej samej przeszkodzie wodnej na potrzeby wojsk przechodzących do przeciwdzierzenia lub przeciwnatarcia ewentualnie do budowy przepraw na innych przeszkodach znajdujących się w głębi ugrupowa-

65. Por. Rozbudowa inżynieryjna pasa obrony frontu ..., op.cit., s.52-53.

66. Oddziały przepraw promowych wchodzi w skład tymczasowych rejonów przeładunkowych.

nia obronnego. Szefostwa wojsk inżynieryjnych armii zakładając, że nastąpi wycofanie pułków pontonowych, powinny uwzględnić ich ograniczone możliwości transportowe /w każdym bpont pułku znajduje się tylko jedna kompania dysponująca środkami transportowymi/. Powinno również przewidzieć wcześniejszą ewakuację parków PP-64 nie wykorzystywanych do budowy przepraw, bądź też przydzielić tym pułkom środki transportowe z armijnego pułku pontonowego. Wycofanie oddziałów przepraw promowych wraz z innymi jednostkami tymczasowych rejonów przeładunkowych z rubieży Odry powinno planować szefostwo służby komunikacji wojskowej frontu. Oddziały te mogą być wycofywane tylko drogami wodnymi /Wartą i Notecią/ w głąb ugrupowania obronnego.

Zapotrzebowanie wojsk frontu /armii/ na wydobywanie i uzdatnianie wody zaspokajają organiczne pododdziały wojsk inżynieryjnych. W niektórych sytuacjach /np. w wyniku poniesionych strat lub intensywnych skażeń/ może wystąpić konieczność korzystania przez wojska operacyjne z usług oddziałów wydobywania wody. Są to jednostki zmilitaryzowane tworzone przez wojewodów w porozumieniu z resortem ochrony środowiska i zasobów naturalnych. Rozmieszczenie tych jednostek znają szefowie WIOC, którzy mogą również wskazywać inne możliwości pozyskiwania wody. Natomiast badaniem przydatności wody do różnych celów zajmują się stacje sanitarno-epidemiologiczne i one też mogą współpracować w tym zakresie ze służbą medyczną wojsk operacyjnych.

x

x

x

O sposobie użycia jednostek wojskowych i pozamilitarnych obszaru kraju, wykonujących zadania związane z zabezpie-

zeniem inżynieryjnym operacji obronnej - powinno decydować dowództwo frontu /armii/. Dotyczy to głównie pułków pontonowych obszaru kraju oraz OIRT przewidzianych do wykonywania zadań na armijnych i frontowych rubieżach obrony.

W razie konieczności użycia jednostek zmilitaryzowanych resortu transportu, żeglugi i łączności na rzecz broniących się wojsk, dowództwa armii powinny zwracać się do pełnomocnika KOK przy dowództwie OW cz."W" /pełnomocnika KOK do spraw obrony wybrzeża morskiego/. Decyzję o podporządkowaniu dodatkowych jednostek zmilitaryzowanych siłom zbrojnym podejmuje przewodniczący KOK, a w sytuacjach szczególnych minister obrony narodowej lub organ przez niego upoważniony. Wydaje się celowe by prerogatywami tymi dysponowali wspomniani pełnomocnicy.

Wiele kontrowersji - w czasie ćwiczeń prowadzonych w pionie obrony obszaru kraju - stwarzał problem kierowania działalnością oddziałów inżynieryjnej rozbudowy terenu i ludności cywilnej w rozbudowie fortyfikacyjnej rejonów obrony. Dotyczy to szczególnie użycia OIRT na armijnych i frontowych rubieżach przewidywanych do obsadzenia przez ZT wycofywane z taktycznej strefy obrony lub jednostki wojskowe o dłuższym czasie mobilizacyjnego rozwinięcia. Najczęściej proponowano, aby kierowali nimi oficerowie WSzW, WIOC lub rezerwy wojsk inżynieryjnych. Niekiedy sugerowano by rozbudową fortyfikacyjną kierowali specjaliści cywilni - geodeci i geometry.⁶⁷ Wydaje się jednak, że kierowanie pracami OIRT oraz angażowanej /na zasadzie świadczeń osobistych/ ludności cywilnej -

67. Por. Wystąpienie szefa grupy problemowej ds. militarnych /w ćwiczeniu pk. "Mazury-88"/. Przegląd OTK nr 1/31/.
Wyd. IOTiWOWewn., Warszawa 1989, s.23.

można zrealizować w podobny sposób, jak to uczyniono podczas drugiej wojny światowej w ZSRR lub w 1939 r. w Polsce.

W Armii Radzieckiej utworzono do rozbudowy fortyfikacyjnej terenu tzw. zarządy budownictwa obronnego /UOS - Uprawnienia Oboronitelielnogo Stroitelstwa/. Część z nich podporządkowano dowództwom frontu, tworząc frontowe zarządy budownictwa obronnego /w jęz.rosyjskim FUOS/, które dysponowały kadrą /przede wszystkim techniczną/ do prowadzenia rozpoznania inżynierskiego, projektowania i kierowania pracami, a także niewielkie liczebnie pododdziały techniczne oraz aparat gospodarczy. Zarządy budownictwa obronnego kierowały przydzielonymi im oddziałami budowlanymi lub miejscową ludnością. Oprócz rozbudowy fortyfikacyjnej, zajmowały się pracami drogowo-mostowymi, maskowaniem i rozminowywaniem. Działalność tę prowadziły w strefach tyłów frontów i armii, a niejednokrotnie także w rejonie pierwszych rzutów armii. Niekiedy budowały też mosty, jak np. na rzekach Oskoł, Doniec oraz Wiśle /w rejonie Chełma/.⁶⁸

W Polsce, w 1939 r. rozbudową fortyfikacyjną kierowali dowódcy grup fortyfikacyjnych. Każda z tych grup składała się z 5-8 oficerów oraz 35-40 podoficerów, którzy kierowali pracą 2000-3000 ludzi zwerbowanych przy pomocy starostów w najbliższym sąsiedztwie działania grupy.⁶⁹

W aspekcie powyższego wydaje się, że na bazie szefostw wojsk inżynierskich /MON, OW cz."W"/ uzupełnionych oficerami można byłoby utworzyć podobne zarządy /dowództwa, oddziały,

68. J.Bordziłowski, Wojska inżynierskie na polu walki, Warszawa 1977, s.43-44,48,53-54 oraz Żołnierska droga, Warszawa 1970, s.515.

69. A.Bernaś-Kostynowicz, Społeczeństwo polskie w wojnie obronnej 1939, Warszawa 1988, s.88-90.

wydziały/ budownictwa obronnego. Jest bowiem wielce prawdopodobne, że zdałyby one najlepiej egzamin z zakresu kierowania pracami OIRT.

1.5. Zabezpieczenie hydrometeorologiczne

Terytorialne ogniwa obronne mogą zapewnić udział odpowiednich instytucji /np. Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich inspektoratów obrony cywilnej, okręgowych dyrekcji gospodarki wodnej/ w zabezpieczeniu hydrometeorologicznym. Instytucje te mogą udzielić pomocy w zakresie:

- przygotowania i przekazania sztabom frontu i armii wiadomości o obecnej i prognozowanej sytuacji hydro- i meteorologicznej;
- powiadamiania i ostrzegania sztabów oraz wojsk o niebezpiecznych warunkach hydrologicznych i meteorologicznych;
- przygotowania danych hydrometeorologicznych warunkujących dostępność terenu.

Informacje o warunkach pokonywania przeszkód wodnych mogą ponadto dostarczać jednostki zabezpieczające przeprawy.

Dla broniących się wojsk istotne również będą informacje dotyczące przewidywanych zatopień powstałych w wyniku zniszczenia urządzeń hydrotechnicznych lub awaryjnego opróżniania zbiorników wodnych. Informacje te posiadają terenowe inspektoraty obrony cywilnej. Opierając się na nich sztab frontu /armii/ może planować również tworzenie zalewów jako jednego z elementów wzmacniającego strukturę obrony.

Sztab frontu /armii/ dla zdobycia pożądanych informacji powinien nawiązywać współdziałanie z terenowymi ogniwami obronnymi lub korzystać w tym względzie z pośrednictwa sztabów OW

cz."W" /poprzez grupy operacyjne OW cz."W" przy dowództwach armii/. Słuszniejsza wydaje się druga alternatywa, gdyż w tym wypadku nie są angażowani oficerowie szefostw rodzajów wojsk frontu /armii/ i ich środki łączności. Ponadto szefostwa wojsk operacyjnych nie zawsze będą zorientowane w rozmieszczeniu i możliwościach terytorialnych ogniw obronnych, a także o sposobie nawiązania z nimi łączności. Korzystając z pośrednictwa sztabów OW cz."W" /GO OW cz."W" przy dowództwach armii/ szefostwa te mogą liczyć na skuteczne osiągnięcie niezbędnych informacji.

2. Możliwości użycia sił lądowych obszaru kraju do zabezpieczenia techniczno-specjalnego i tyłowego działań wojsk operacyjnych

Organizowanie i prowadzenie operacji obronnej na obszarze PRL ułatwia niewątpliwie realizację zadań związanych z zabezpieczeniem techniczno-specjalnym i tyłowym wojsk broniących się. Służby techniczne i kwatermistrzowskie wojsk operacyjnych mogą bowiem korzystać zarówno z pomocy sił lądowych obszaru kraju, jak i z zaplecza technicznego, materiałowego oraz medycznego znajdującego się na terenie Polski. Zwiększy się zatem potencjał tych służb, skróci ramię dowozu i ewakuacji oraz przyspieszy odtwarzanie zdolności bojowej wojsk.

2.1. Zabezpieczenie techniczno-specjalne

Przedsięwzięcia organizacyjno-wykonawcze w zakresie zabezpieczenia techniczno-specjalnego realizowane są w czterech podstawowych podsystemach, tj. zabezpieczenia techniczno-

jądrowego, techniczno-rakietowego, technicznego i metrologicznego. Siły lądowe obszaru kraju mogą uczestniczyć jedynie w podsystemie zabezpieczenia technicznego. Podyktowane to jest brakiem sił i środków, które są przygotowane do realizacji zadań w trzech pozostałych podsystemach.⁷⁰

Wykorzystanie sił i środków lądowych obszaru kraju, głównie zaplecza technicznego - może przyczynić się do zwiększenia sprawności działania służb technicznych związków operacyjnych /taktycznych/. Jest to bardzo istotne ze względu na stale wzrastające możliwości sił zbrojnych NATO w oddziaływaniu bronią precyzyjną na sprzęt bojowy i wynikające stąd większe prawdopodobieństwo jego zniszczenia.

Siły i środki zaplecza technicznego obszaru kraju mogą być przewidywane do udzielania pomocy wojskom operacyjnym w zakresie:

- organizowania punktów zbiórki i ewakuowania uszkodzonego sprzętu do tych punktów lub warsztatów;
- naprawy i remontowania uzbrojenia oraz sprzętu technicznego;
- udostępniania wojskom stacjonarnych lub ruchomych urządzeń warsztatowych i źródeł zasilania;
- uzupełniania zapasów technicznych środków materiałowych zużytych lub zniszczonych w czasie działań bojowych.

70. W wojskach lądowych obszaru kraju nie ma naziemnych, przeciwlotniczych i przeciwpancernych pocisków rakietowych, w związku z czym brak jest również sił realizujących zabezpieczenie techniczno-specjalne i techniczno-rakietowe. Natomiast w zakresie zabezpieczenia metrologicznego na obszarze kraju występuje jedynie Centralny Ośrodek Metrologii Wojskowej i ośrodki metrologii okręgów wojskowych, których wykorzystanie dla potrzeb wojsk operacyjnych może mieć jedynie charakter incydentalny.

Największymi możliwościami w realizacji wyżej wymienionych zadań dysponuje wojskowe zaplecze obszaru kraju. Na bazie tego zaplecza tworzone są ruchome grupy remontowe /RGR/⁷¹ zmilitaryzowane warsztaty rejonowe i garnizonowe /ZWR i ZWG/⁷² oraz garnizonowe stacje obsługi samochodów /GSOS/ i ruchome warsztaty naprawy samochodów /RWNS/.

Zużyte przez wojska operacyjne techniczne środki materiałowe mogą być uzupełniane w punktach zaopatrzenia technicznego /PZT/. Obejmują one składnice specjalistyczne /rodzajów służb technicznych/, rejonowe składnice techniczne, garnizonowe magazyny techniczne, zmilitaryzowane garnizonowe punkty zaopatrzenia oraz oddziałowe magazyny techniczne służb i rodzajów wojsk.

Spośród zakładów zaplecza technicznego gospodarki narodowej najbardziej przydatne wojskom operacyjnym są podlegające militaryzacji przedsiębiorstwa oraz zakłady, oddziały

71. Są to zespoły specjalistów remontujących określone rodzaje uzbrojenia i sprzętu wojskowego wyposażone w niezbędne oprzyrządowanie, narzędzia i aparaturę kontrolno-pomiarową. Rozmieszcza się je przy wojskowych przedsiębiorstwach remontowo-produkcyjnych, a w odpowiednim czasie są one przemieszczane do rejonów, gdzie zgromadzono uszkodzony sprzęt. Mogą one udzielać pomocy przy remoncie wozów bojowych, zestawów raketowych, stacji radiolokacyjnych i innego skomplikowanego sprzętu wymagającego specjalnych kwalifikacji i specjalistycznego wyposażenia.

Por. Zabezpieczenie materiałowo-techniczne przegrupowania wojsk operacyjnych przez terytorium kraju, Biuletyn Informacyjny nr 1/133/, Warszawa 1980, s.102-103.

72. Zmilitaryzowane warsztaty wykonują remonty bieżące /ZWR również średnie niektórych rodzajów sprzętu/ uzbrojenia i sprzętu technicznego, udzielają pomocy technicznej przegrupującym się wojskom, ewakuują uszkodzone uzbrojenie i sprzęt oraz wykonują inne prace związane z utrzymaniem sprawności sprzętu jednostek znajdujących się w garnizonie /rejonie/.

i wydziały przewidziane do realizacji zadań w zakresie remontu sprzętu wojskowego i udzielania pomocy technicznej wojskom. Możliwości remontowe pozostałych zakładów są różne, i uzależnione są od profilu ich działalności, wyposażenia i liczby specjalistów przygotowanych do remontu sprzętu użytkowanego także przez wojsko.

Ponadto wykorzystanie zaplecza technicznego gospodarki narodowej przez wojska operacyjne będzie zależało od rozmieszczenia poszczególnych zakładów. W rejonach, gdzie infrastruktura techniczna jest dobrze rozwinięta można wytypować kilka cywilnych, wyspecjalizowanych zakładów remontowych na potrzeby wojsk operacyjnych. Najkorzystniejsze warunki występują w aglomeracjach miejskich, które w wypadku wojny są jednak najbardziej zagrożone uderzeniami nieprzyjaciela. Poza większymi miastami usługi remontowe mogą świadczyć jedynie warsztaty samochodowej lub technicznej obsługi rolnictwa, które są często źle wyposażone i obsadzone wykwalifikowanymi specjalistami.

Na bazie warsztatów technicznych wojsk i cywilnych placówek obsługowo-remontowych tworzy się punkty pomocy technicznej /PPT/ przeznaczone do udzielania pomocy przegrupowującym się wojskom. Największą liczbę PPT na potrzeby wojsk operacyjnych organizują warsztaty technicznej obsługi rolnictwa i leśnictwa /państwowe ośrodki maszynowe, spółdzielnie kółek rolniczych, spółdzielnie transportu miejskiego itp./. Wynika to z dużej liczby tych obiektów, które rozmieszczone są równomiernie na terenie całego kraju. Stanowią one około 47 % ogólnej liczby PPT /388/ tworzonych na bazie wojskowego i cy-

wilnego zaplecza remontowego.⁷³ Ponad 30 % PPT ma być tworzonych przez zaplecze techniczne różnych resortów gospodarki narodowej. Najwięcej tworzy ich resort transportu, żeglugi i łączności.

Zasady organizowania i funkcjonowania sieci PPT uregulowane zostały w 1989 r. zarządzeniem ministra obrony narodowej /nr 03/MON/. Określa ono, że PPT organizowane są przez okręgi wojskowe i po sformowaniu podlegają zastępcy dowódcy OW cz."W" do spraw technicznych. Przeznaczone są one do udoskonalenia przegrupowującym się wojskom posiadanych urządzeń technicznych oraz udzielenia pomocy w ewakuacji pojazdów i remoncie sprzętu.⁷⁴ Punkty pomocy technicznej przewiduje się rozmieszczać wzdłuż dróg przegrupowania wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych w odstępach co 30-50 km.

Ponieważ PPT są przygotowywane do zabezpieczenia technicznego przegrupowania wojsk mogą więc być też wykorzystane przez służby techniczne ZT i ZO w operacji obronnej, zwłaszcza do ewakuacji uszkodzonego sprzętu i wykonywania remontów bieżących.

Gęstość rozmieszczenia PPT na obszarze kraju przedstawia rys. 11. Wynika z niego, że w pasie obrony frontu może być od 230 do 270 punktów pomocy technicznej, co stanowi 60-70% ich ogólnej liczby. Są one zdolne w ciągu doby wyremontować 230-270 czołgów lub BWP, 460-540 transporterów opancerzonych

73. Dla porównania, na bazie wojskowego zaplecza technicznego formuje się 87 PPT, co stanowi około 22 % ogólnej liczby PPT.

74. Przewiduje się, że w skład PPT powinno wchodzić od 10 do 12 pracowników na jedną zmianę. Punkty te, poza stacjonarnym wyposażeniem, powinny posiadać: przyczepę niskopodwoziową, ciężki ciągnik samochodowy, ciągnik z wózkiem ewakuacyjnym, żuraw samochodowy.

Rys. 11. Możliwości korzystania z PPT rozwijanych na obszarze kraju

ewentualnie 1150-1350 samochodów.⁷⁵ Ponadto każdy z PPT może w ciągu doby ewakuować 4-5 uszkodzonych wozów bojowych, transporterów opancerzonych lub samochodów. Możliwości dobowe PPT - rozmieszczonych w strefie obrony frontu - w zakresie ewakuacji ogółem mogą wynosić od 920 do 1350 uszkodzonych wozów bojowych lub pojazdów. Nie można więc rezygnować z tak znacznego potencjału remontowego i ewakuacyjnego,⁷⁶ tym bardziej że PPT rozwijane są równoległe z krajowym systemem kierowania ruchem wojsk tj. z chwilą wprowadzenia stanu gotowości bojowej "zagrożenie wojenne". Zatem wykorzystywane mogą być w czasie operacyjnego rozwijania wojsk, a więc wcześniej niż armijne i frontowe środki remontowe rozwiną polowy system zabezpieczenia technicznego.⁷⁷

-
75. Przyjmuje się, że średnie możliwości dobowe PPT w zakresie remontów bieżących sprzętu wynoszą /alternatywnie/: jeden czołg, jeden BWP, dwa transportery opancerzone, pięć samochodów.
76. Dla porównania - dobowe możliwości remontowe armijnej brygady remontowej wynoszą: dwanaście czołgów, osiem BWP i MTLB, pięć transporterów opancerzonych i piętnaście samochodów osobowych i ciężarowych /łącznie czterdzieści wozów bojowych i pojazdów/. Natomiast możliwości ewakuacyjne wynoszą: czterdzieści osiem czołgów, dwadzieścia BWP, trzydzieści osiem transporterów opancerzonych i samochodów /łącznie 106 wozów bojowych i pojazdów/.
Por. Zabezpieczenie techniczno-specjalne armii w operacji obronnej, Biuletyn Informacyjny nr 2/151/ /zał. nr 4/.
77. Przewiduje się, że obecnie zakładany czas mobilizacyjnego rozwinięcia armijnych i frontowych brygad remontowych pozwala na ich udział dopiero w drugim /ABR/ - czwartym /FBR/ dniu operacji.
Por. J. Szewczyk, Cechy szczególne organizacji zabezpieczenia techniczno-specjalnego w operacji obronnej frontu i armii w początkowym okresie wojny na obszarze kraju, Warszawa 1986, s.12.

Przygotowywane na potrzeby zabezpieczenia technicznego przegrupowania wojsk PPT mogą wykonywać jedynie remonty bieżące. Tymczasem, w związku z nasycaniem wojsk NATO systemami /bronią/ precyzyjnego rażenia, należy poszukiwać możliwości zwiększenia wykonywania remontów średnich i głównych techniki bojowej. Dlatego też sztaby służb technicznych związków operacyjnych, organizując przedmiotowe zabezpieczenie, powinny uwzględniać również potencjał zakładów produkcyjnych i remontowych gospodarki narodowej znajdujących się w ich pasach działania.

Optymalne jego wykorzystanie zależne jest w dużej mierze od znajomości możliwości¹ rozmieszczenia poszczególnych zakładów. Sztaby służb technicznych są w pełni zorientowane o działalności wojskowego zaplecza technicznego, natomiast słabiej, w aktualnych możliwościach zaplecza cywilnego. W najbliższym czasie ulegnie to prawdopodobnie poprawie, gdyż - zgodnie z wytycznymi zastępcy przewodniczącego KOK do spraw gospodarczo-obronnych⁷⁸ - prowadzone są prace przygotowawcze do wydzielenia "zdolności produkcyjnych" w zakładach gospodarki narodowej na potrzeby remontu sprzętu i uzbrojenia wojsk działających na ZTDW. W ramach tych prac wytypowane zostaną zakłady mające warunki do wykonywania remontów głównie metodą wymiany zespołów z równoczesną ich regeneracją.⁷⁹ Sztaby służb

78. Wytyczne zastępcy przewodniczącego KOK ds. gospodarczo-obronnych z dnia 22 sierpnia 1987 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia w l. 1987-90 prac przygotowawczych do wydzielenia zdolności w zakładach produkcyjnych i remontowych GN na potrzeby remontu uzbrojenia i sprzętu wojsk działających na TDW, a także udzielania pomocy technicznej przegrupującym się wojskom /Dziennik Urzędowy KOK nr 10 poz. 81/.

79. W wytycznych określone zostały również wymagania techniczne, którym powinien odpowiadać zakład w zakresie remontu sprzętu lotniczego, raketowego, uzbrojenia, pancernego, samochodowego, inżynieryjno-saperskiego, łączności oraz sprzętu radiolokacyjnego.

technicznych, dysponując wykazem zakładów GN i ich charakterystyką będą racjonalniej planować rozmieszczenie frontowej i armijnych brygad remontowych oraz ich oddziałów.

Sztabom służb technicznych przewiduje się podporządkowanie zmilitaryzowanych oddziałów specjalistów remontu sprzętu technicznego. Wykorzystanie tych oddziałów przez poszczególne wojskowe jednostki remontowe może przyczynić się do zwiększenia ich potencjału remontowego oraz kwalifikowanej kadry.

Za całokształt planowania, organizacji i realizacji zadań zabezpieczenia technicznego wojsk operacyjnych odpowiada ją szefowie służb technicznych odpowiednich szczebli dowodzenia. W celu uniknięcia nakładania się ich kompetencji z kompetencjami organów obszaru kraju byłoby wskazane podporządkować wszystkie /wojskowe i cywilne/ elementy zabezpieczenia technicznego obszaru kraju szefowi służb technicznych frontu /armii/. Podporządkowanie to powinno być czasowe i ograniczać się wyłącznie do prowadzenia operacji obronnej na obszarze PRL. Nie dotyczy to oczywiście zmilitaryzowanych oddziałów specjalistów remontu sprzętu technicznego, przydzielanych wojskom operacyjnym.

2.2. Zabezpieczenie tyłowe

W razie przygotowywania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju prostsze jest też organizowanie zabezpieczenia tyłowego wojsk operacyjnych. Można bowiem do tego celu zaangażować również organy i jednostki tyłowe obszaru kraju. Dlatego też organy tyłowe związków operacyjnych, organizując zabezpieczenie tyłowe powinny uwzględniać także wykorzystanie

sił i środków obszaru kraju we wszystkich rodzajach zabezpieczenia tyłowego wojsk frontu /armii/. Szczególnie dotyczy to zabezpieczenia materiałowego, medycznego i komunikacyjnego oraz korzystania z krajowej bazy usługowo-produkcyjnej.

W zakresie zabezpieczenia materiałowego siły lądowe obszaru kraju mogą być wykorzystane do przewożenia środków materiałowych ze składów /baz/ stacjonarnych lub baz i zakładów gospodarki narodowej do jednostek zaopatrzenia tyłowego wojsk operacyjnych. Przewozów tych dokonywać mogą: brygada transportowa, bataliony transportowe /przewidywane do działań w tymczasowych i zapasowych morskich rejonach przeładunkowych/ oraz bataliony transportowe OW. Ponadto do przewozów środków materiałowych na potrzeby wojsk operacyjnych mogą być użyte /po uzyskaniu zgody przewodniczącego KOK/ zmilitaryzowane odwodowe kolumny transportowe.

Wszystkie jednostki transportowe sił lądowych obszaru kraju mogą być wykorzystane nie tylko do przewozu środków materiałowych, lecz do ewakuacji /rozśrodkowania/ zasobów z zagrożonych przez nieprzyjaciela składnic stacjonarnych. W wypadku organizowania obrony na obszarze zachodniej i północnej

Polski należałoby ewakuować składnice stacjonarne, które znalazłyby się taktycznej strefie obrony, a zwłaszcza w granicach pierwszego pasa /np. z Polic i Rowów koło Trzciska Zdroju/.

W czasie obrony zużycie paliwa jest znacznie mniejsze niż w operacji zaczepnej. Jednak w czasie kontrataków lub przeciwuderzeń zużycie jego może być podobne jak w działaniach zaczepnych /0,20 - 0,25 jn benzyny samochodowej i 0,25 - 0,30 jn oleju napędowego/⁸⁰. Ponadto będzie uzupełniane MPS

80. W.Wojtowicz, Zabezpieczenie tyłowe armii w operacji obronnej, Warszawa 1986, s.10.

zużyte w czasie przegrupowania wojsk do rejonów operacji obronnej. Wojska operacyjne będą mogły je uzupełniać z tych samych źródeł, które są przygotowywane na potrzeby przegrupowania.⁸¹

Źródłami tymi są:

- stacjonarne składy MPS /wojskowe i gospodarki narodowej/ o średniej zdolności wydawania 600 ton paliw na godzinę, tj. od 50 do 100 samochodów;
- transporty kolejowe z MPS na stacjach obsługiwane przez grupy tankowania /w rejonach gdzie brak składnic i baz stacjonarnych/ o zdolności wydawania 200 ton paliw na godzinę, tj. około 40 samochodów;
- stacje paliwowe CPN, z których mogą korzystać mniejsze samodzielne jednostki i pojazdy.

Odbiór MPS z wyznaczonych źródeł obszaru kraju powinien się odbywać za pomocą transportu wojsk operacyjnych. Wyjątek stanowi jedynie paliwo dostarczane siłami zmilitaryzowanych oddziałów cystern samochodowych. Oddziały te /o zdolności przewozowej 1200 t w jednym rejsie/ są militaryzowane przez resort przemysłu i przydzielane siłom zbrojnym.⁸²

Istotne ogniwo w systemie zaopatrywania wojsk w MPS będą spełniały zakłady gospodarki produktami naftowymi CPN /ZGPN CPN/. W ich składach - przygotowanych do masowego wydawania paliw dla transportu samochodowego - przechowuje się odpowiednie ilości paliw na potrzeby sił zbrojnych. Możliwości zaopatrzenia w MPS ze składów ZGPN CPN w różnych rejonach kraju obrazuje rys. 12. Możliwości te są na ogół większe w za-

81. H. Jasiniewski, Organizacja zabezpieczenia materiałowego i medycznego związków taktycznych i tyłowych w czasie przegrupowania przez obszar kraju, Warszawa 1987, s.14.

82. Zgodnie z uchwałą KOK z dnia 20 sierpnia 1988 r.

Rys. 12. Możliwości korzystania ze składów ZGPN CPN

chodniej części kraju, a mniejsze w części wschodniej. Można więc stwierdzić, że możliwości zaopatrzenia w MPS w przewidywanych rejonach rozmieszczenia armijnych i frontowych brygad materiałowego zaopatrzenia są dobre.

W zakresie zabezpieczenia medycznego siły i środki obszaru kraju mogą być użyte do ewakuacji i leczenia porażonych oraz chorych żołnierzy, rozpoznania medycznego dróg marszu i rejonów obrony /ześrodkowania/, a także do realizacji przedsięwzięć sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych. Uczestniczyć w tym mogą formowane w pasie działania frontu /armii/ jednostki ewakuacji medycznej, tj.:

- bataliony autobusów sanitarnych i wojskowe pociągi sanitarne /dotychczas były one przeznaczone do przewozu porażonych i chorych żołnierzy ze szpitali wojsk operacyjnych do baz hospitalizacyjnych lub szpitali obszaru kraju/;
- bataliony autobusów sanitarnych i kompanie /plutony/ samochodów sanitarnych OW i RSZ /przeznaczone dotychczas do ewakuacji porażonych i chorych żołnierzy wojsk obszaru kraju/.

Kwalifikowanej i specjalistycznej pomocy medycznej może udzielać trzydzieści wojskowych szpitali stacjonarnych /dysponujących 8349 łózkami/ oraz szpitale rozwijane na bazie pięciu wojskowych placówek uzdrowiskowych /dysponujących 1286 łózkami/, a także niektórych wojskowych zespołów i domów wypoczynkowych. Pomocy takiej mogą również udzielać zmilitaryzowane szpitale garnizonowe/formowane na bazie obiektów pozostałych po batalionach medycznych ZT/ oraz filie wojskowych szpitali stacjonarnych przewidzianych do rozwinięcia na bazie obiektów cywilnych /szkół, internatów, ośrodków wczasowych/.

Ze względu na prawdopodobieństwo powstania w czasie wojny dużych rejonów porażen przewiduje się ponadto tworzenie szpitali polowych /na bazie medycznych batalionów wzmocnienia obszaru kraju/, które posiadanymi środkami transportowymi mogą przemieszczać się w zależności od potrzeb. Dodatkowo, pomoc medyczną mogą uzyskiwać porażeni i chorzy żołnierze w szpitalach cywilnych wydzielających na potrzeby sił zbrojnych odpowiednią liczbę łóżek.⁸³ Możliwości korzystania z cywilnej bazy leczniczej w różnych rejonach kraju obrazuje rys. 13.

Wynika z niego, że w obrębie głównego pasa obrony oraz w przewidywanej strefie rozwinięcia baz szpitalnych frontu /100-150 km od przedniego skraju obrony/ są one na ogół dobre, z wyjątkiem województw pilskiego i leszczyńskiego.

Zużyte w działaniach środki i sprzęt medyczny mogą być uzupełniane bezpośrednio zarówno z centralnej składnicy sanitarnej, jak i ośrodka zaopatrzenia medycznego i techniki sanitarnej. Placówki te są przeznaczone do planowania i gromadzenia leków oraz sprzętu medycznego za zaspokojenie potrzeb wojennych. Natomiast uzupełnianie zapasów krwi i materiałów krwiozastępczych może się odbywać z wojewódzkich stacji krwiodawstwa.⁸⁴

W zakresie zabezpieczenia komunikacyjnego siły lądowe obszaru kraju mogą być użyte przede wszystkim do osłony technicznej⁸⁵ sieci komunikacyjnej frontu /armii/ organizującego

83. Zabezpieczenie materiałowe, medyczne i komunikacyjne wojsk obszaru kraju w czasie wojny. Biuletyn Informacyjny nr 2/145, wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1984, s. 207.

84. Tamże, s. 206.

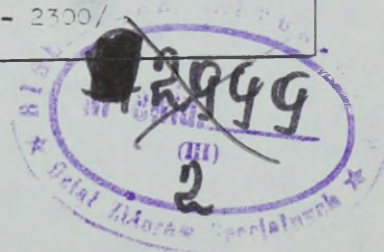
85. Osłona techniczna sieci komunikacyjnej obejmuje przedsięwzięcia wykonywane przez siły komunikacji wojskowej oraz resortów cywilnych w celu likwidacji zniszczeń i uszkodzeń sieci komunikacyjnej dokonywanych przez nieprzyjaciela lub powstałych w wyniku naturalnego zużycia /awarii/.
Por. Komunikacja wojskowa, Warszawa, s. 310.

Objaśnienie znaków

- bardzo duże /lekarzy powyżej 2000, pielęgniarek - 4600, miejsc szpit. - 5000/
- duże /lekarzy 600-2000, pielęgniarek 2000-4600, miejsc szpit. 2300-4500/
- małe /lekarzy poniżej 600, pielęgniarek - 2000, miejsc szpit. - 2300/

Rys. 13. Możliwości korzystania z cywilnej bazy leczniczej

operację obronną na obszarze PRL. Ponadto siły te mogą uczestniczyć w zapewnieniu ciągłości ruchu wojsk i transportów wojskowych na wydzielonej sieci komunikacyjnej.

Do realizacji zadań związanych z osłoną techniczną dróg samochodowych i linii kolejowych /w tym zwłaszcza odbudowy mostów na szerokich przeszkodach wodnych/ mogą być użyte jednostki komunikacji wojskowej obszaru kraju, jak np. pułki mostowe, pułk mostów kolejowych itp. Jednostki te są siłami interwencyjnymi przeznaczonymi do wykorzystania przede wszystkim na głównych trasach komunikacyjnych użytkowanych przez wojska. Pokojowa dyslokacja tych jednostek oraz prawdopodobne ugrupowanie wojsk frontu /armii/ w operacji obronnej wskazuje, że najlepiej będzie przeznaczyć te jednostki do budowy, odbudowy oraz obsługi mostów kolejowych i drogowych na Wiśle, a także do osłony technicznej odcinków linii kolejowych we wschodniej części kraju /na wschód od Wisły/.

Do osłony technicznej frontowych dróg samochodowych może być także użyty pułk drogowo-eksploatacyjny obszaru kraju, który oprócz zadań związanych z kierowaniem, kontrolą i regulacją ruchu ma również możliwości odbudowy zniszczonych odcinków dróg.⁸⁶

Zasadnicze znaczenie w osłonie technicznej sieci komunikacyjnej na obszarze kraju będą jednak spełniać siły resortu transportu, żeglugi i łączności, a także ochrony środowiska i zasobów naturalnych. Są to jednostki zmilitaryzowane budowy i odbudowy /np. oddziały budowy dróg, mostów, przepraw promo-

86. Szczegóły w tym względzie zawiera opracowanie E. Nowaka i Z. Ostojkiego pt.: "Działanie pułku kolejowego i pułku drogowo-eksploatacyjnego podczas zabezpieczenia ciągłości ruchu na sieci komunikacyjnej obszaru kraju", wyd. ASG WP, Warszawa 1986.

wych i mostowych oraz pociągi odbudowy mostów, nawierzchni itp./. ⁸⁷ Osłonę techniczną dróg samochodowych i linii kolejowych planuje ministerstwo transportu, żeglugi i łączności z uwzględnieniem zaleceń ministerstwa obrony narodowej.

Natomiast sieci śródlądowych dróg wodnych - ministerstwo ochrony środowiska i zasobów naturalnych w uzgodnieniu z ministerstwem transportu, żeglugi i łączności i ministerstwem obrony narodowej. ⁸⁸ Dlatego też odbudową sieci komunikacyjnej kierować będą kierownicy jednostek organizacyjnych wyznaczeni przez ministrów wymienionych resortów cywilnych. Kierownicy ci mogą również w razie zaistniałej potrzeby ubiegać się o pomoc ze strony ludności cywilnej i zakładów gospodarki narodowej w ramach świadczeń osobistych i rzeczowych.

Do pomocy w zapewnieniu sprawnego przebiegu transportów wojskowych można również angażować organy komunikacji wojskowej obszaru kraju. Należą do nich szefostwa przewozów wojskowych /SPW/, wojskowe komendy: kolejowe /WKK/, kolejowo-drogowe /WKKD/, odcinków śródlądowej żeglugi wodnej /WKOŚZW/, stałych i tymczasowych rejonów przeładunkowych /WKS RP i WKTRP/, a na wybrzeżu - wojskowe komendy zapasowych morskich rejonów przeładunkowych /WKZMRP/. Słuszność angażowania wymienionych organów wynika z tego, że już w okresie pokoju część ich /SPW, WKK/

87. Część jednostek zmilitaryzowanych formowanych przez resorty transportu, żeglugi i łączności /pociągi odbudowy mostów, nawierzchni, urządzeń zabezpieczenia ruchu i łączności, urządzeń wodnych, pociągi zmechanizowanego układania nawierzchni, pociągi napraw lokomotyw i wagonów/ oraz ochrony środowiska i zasobów naturalnych /oddziały przepraw promowych/ - przydzielana jest siłom zbrojnym. W czasie wojny podlegają one szefowi służby komunikacji wojskowej frontu.

88. Uchwała nr 04/77 KOK z dnia 8 grudnia 1977 r. w sprawie transportu kolejowego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej i drogownictwa na potrzeby obronne państwa. Dziennik Urzędowy KOK nr 13 poz. 104.

zajmuje się przewozami wojskowymi, współdziałając w tym zakresie z odpowiednimi organami resortu transportu, żeglugi i łączności /np. szefostwo przewozów wojskowych z dyrekcją okręgową kolei państwowych/.

Znajdującą się na obszarze działań wojsk operacyjnych organizujących obronę bazę usługowo-produkcyjną można wykorzystać m.in. do: naprawy i prania umundurowania, kąpania żołnierzy, zaopatrywania jednostek wojskowych w produkty żywnościowe itp. Mogą to realizować zmilitaryzowane pralnie garnizonowe oraz polowe pralnie i łaźnie, garnizonowe piekarnie wojskowe, przedsiębiorstwa WCH, a także cywilne placówki usługowo-produkcyjne /piekarnie, rzeźnie, pralnie itp./.

Racjonalne użycie wyżej wymienionych jednostek wojskowych i cywilnych instytucji w dużym stopniu będzie uzależnione od wcześniejszych ustaleń dotyczących ich przydzielenia do organów tyłowych wojsk operacyjnych. Sztab Generalny WP /w czasie pokoju/ powinien określić potrzeby w zakresie angażowania jednostek wojskowych i sił pozamilitarnych obszaru kraju do realizacji zabezpieczenia tyłowego, a następnie uzgodnić z resortami gospodarki narodowej zakres użycia podległych im placówek /instytucji/. Uzgodnienia te powinny obejmować możliwość zwiększenia liczby jednostek zmilitaryzowanych przewidywanych do przydzielenia siłom zbrojnym, a także zakres wykorzystania podległego resortom zaplecza.

Główne Kwatermistrzostwo WP /kierując się ustaleniami Sztabu Generalnego WP/ powinno dokonać podziału przydzielonych dodatkowo sił /jednostek, instytucji, przedsiębiorstw/ na potrzeby wojsk frontu, okręgów wojskowych cz."W" i rodzajów sił zbrojnych. Kwatermistrzostwo frontu powinno natomiast przy-

dzielić część tych jednostek /przedsiębiorstw/ organom kwatermistrzowskim armii. Przydział ten należałoby uzależnić od oddalenia poszczególnych jednostek, przedsiębiorstw itp. od przedniego skraju obrony oraz ich możliwości produkcyjnych, zaopatrzeniowych i usługowych. Ustalenia wymaga również czasokres i sposób przekazania tych jednostek i przedsiębiorstw organom kwatermistrzowskim frontu i armii.

Rozmieszczenie bazy usługowo-produkcyjnej na obszarze kraju, która może być wykorzystana na rzecz wojsk operacyjnych obrazuje rys. 14. Wynika z niego, że największe możliwości wykorzystania cywilnego zaplecza usługowo-produkcyjnego istnieją na obszarze województw centralnych i południowych, a więc w strefie rozmieszczenia armijnych i frontowej BMZ.⁸⁹

Najmniejsze możliwości istnieją natomiast w województwach zachodnich, a więc w strefie rozmieszczenia tyłów pierwszorzutowych związków taktycznych.

Istotnym problemem jest także ochrona i obrona tyłów przed skutkami oddziaływania nieprzyjaciela. Siły lądowe obszaru kraju mogą być w tym zakresie wykorzystane do: inżynierskiej rozbudowy rejonów rozmieszczenia tyłów, rozpoznania skażeń i zakażeń /w tych rejonach/. Ponadto do zabezpieczenia przeciwpożarowego, ochrony i obrony urządzeń tyłowych, zapasów środków materiałowych i obiektów komunikacyjnych oraz zapewnienia porządku i dyscypliny w rejonach rozmieszczenia tyłów, a także na wojskowych drogach samochodowych i liniach kolejowych.

89. Armijne brygady materiałowego zaopatrzenia rozmieszcza się na głębokość 80-180 km i więcej od przedniego skraju, a frontowe na głębokość 200-300 km.
Por.S.Fryń, Wybrane problemy zabezpieczenia tyłowego wojsk w obronie, Przegląd Kwatermistrzowski nr 10/12/, wyd.Główne Kwatermistrzostwo WP, Warszawa 1988, s.14.

Rys. 14. Możliwości korzystania z cywilnego zaplecza usługowo-produkcyjnego

2999
2

Do realizacji tych zadań można angażować wojskowe i pozamilitarne siły lądowe obszaru kraju, tj. jednostki komunikacji wojskowej, wojskowe zakłady budowlane /powstałe po przeformowaniu pułków inżynieryjno-budowlanych/, organy krajowego systemu KRW oraz jednostki WSW, WOP i ochrony /wycofane z przedniego skraju obrony/. Ponadto jednostki zwarte MO, służby ochrony kolei, straży pożarnych oraz wojewódzkie i rejonowe ośrodki analizy skażeń obrony cywilnej. W razie konieczności mogą być również użyte oddziały obrony cywilnej typu remontowo-budowlanego /tworzone w miejsce batalionów remontowo-budowlanych/ występujące przy wojskowych rejonowych zarządach kwaterunkowo-budowlanych. Mogą one być wykorzystane do odbudowy zniszczeń oraz prowadzenia prac awaryjno-ratunkowych w rejonach rozmieszczenia tyłów wojsk operacyjnych.

W n i o s k i:

1. W warunkach prowadzenia obrony na terytorium PRL istnieje możliwość wykorzystania sił lądowych obszaru kraju do realizacji zadań w zakresie zabezpieczenia operacyjnego, technicznego i tyłowego. Użycie ich do tych rodzajów zabezpieczenia jest niezbędne ze względu na stale wzrastające niszczące możliwości środków walki zbrojnej nieprzyjaciela oraz rozwój jego sił dywersyjnych i desantowych /a także środków przerzutu/.

Użycie sił lądowych obszaru kraju do zabezpieczenia operacji obronnej wiąże się z koniecznością zmiany obowiązujących dotąd zasad. Oprócz bowiem utrzymania gotowości przedmiotowych sił do zabezpieczenia przegrupowania wojsk

na obszarze kraju /według dotychczasowych ustaleń/ istnieje konieczność sformułowania nowych zasad dotyczących wykorzystania ich w przedsięwzięciach zabezpieczenia operacyjnego, technicznego i tyłowego - planowanych i wykonywanych zgodnie z decyzjami dowódców związków operacyjnych. Nowe zasady powinny przede wszystkim rozwiązać problem podporządkowania sił lądowych obszaru kraju w czasie organizowania i prowadzenia operacji obronnej. Najkorzystniejsze w tym względzie wydaje się podporządkowanie wojsk lądowych obszaru kraju oraz jednostek zmilitaryzowanych /przewidywanych do przydzielenia siłom zbrojnym/ organom dowodzenia wojsk operacyjnych na czas organizowania i prowadzenia operacji obronnej i pozostawienie pozostałych sił pozamilitarnych w dotychczasowym podporządkowaniu. Takie rozwiązanie stwarza możliwości zwiększenia potencjału wojsk operacyjnych w zakresie realizacji poszczególnych rodzajów zabezpieczenia, a jednocześnie - przy zachowaniu priorytetu zadań militarnych - nie ogranicza realizacji przedsięwzięć związanych z ochroną ludności i zapewnieniem ciągłości funkcjonowania państwa.

2. Udział sił lądowych obszaru kraju w realizacji zabezpieczenia operacyjnego będzie miał jedynie charakter uzupełniający i nie zwiększy w sposób zasadniczy możliwości wojsk operacyjnych w tym zakresie. Dotyczy to takich elementów zabezpieczenia operacyjnego, jak: rozpoznanie, maskowanie operacyjne, zabezpieczenie chemiczne, topograficzne i hydrometeorologiczne oraz większości przedsięwzięć obrony przed bronią masowego rażenia i zabezpieczenia inżynieryj-

nego. Jedynie w zakresie likwidacji skutków uderzeń BMR nieprzyjaciela na wojska operacyjne, rozbudowy fortyfikacyjnej rubieży /pasów/ obrony i przygotowaniu dróg oraz przepraw - wykorzystanie sił lądowych obszaru kraju będzie miało dla wojsk operacyjnych istotne znaczenie.

W wyniku restrukturyzacji sił zbrojnych zmniejszają się możliwości użycia wojsk lądowych obszaru kraju do likwidacji skutków uderzeń BMR nieprzyjaciela na jednostki i obiekty wojskowe. Wiąże się to z rozwiązaniem jednostek obrony terytorialnej /brygad i pułków OT/ oraz przeformowaniem jednostek inżynieryjno- i remontowo-budowlanych /zajmujących się wojskowym budownictwem specjalnym oraz przewidywanych do wykonywania prac awaryjno-ratunkowych/ na wojskowe zakłady budowlane. Przy tych ostatnich sformowano oddziały OC typu remontowo-budowlanego. Zatem istnieje konieczność użycia do zadań ratunkowych formacji obrony cywilnej, tworzonych przez resort obrony narodowej lub wyspecjalizowanych jednostek ratowniczo-awaryjnych. Jednostki takie mogłyby być użyte zarówno w okresie wojny do likwidacji skutków użycia BMR nieprzyjaciela, jak i w czasie pokoju do akcji ratunkowych na wypadek zagrożenia ludności TSP lub środkami promieniotwórczymi.

Zmniejszają się również możliwości wojsk lądowych obszaru kraju w zakresie budowy i utrzymania przepraw. Spowodowane jest to zmniejszeniem liczby pułków pontonowych OT i przeformowaniem ich na ośrodki przechowywania sprzętu. W związku z tym trzeba się liczyć z wydłużeniem czasu osiągnięcia gotowości do działań przez te jednostki oraz poważnymi brakami w wyszkoleniu specjalistycznym.

Wzrastają natomiast możliwości sił lądowych obszaru kraju w zakresie rozbudowy fortyfikacyjnej rejonów /pasów/ obrony. Związane jest to z przewidywanym formowaniem w każdym województwie zmilitaryzowanych oddziałów inżynierijnej rozbudowy terenu. Racjonalne wykorzystanie tych jednostek uzależnione jest od sprawnego kierowania ich pracami przez postulowane w niniejszej pracy zespoły lub grupy kierowania rozbudową fortyfikacyjną.

3. Polepszą się natomiast warunki zabezpieczenia technicznego i tyłowego wojsk operacyjnych broniących się na obszarze Polski. Umożliwi to szersze wykorzystanie miejscowej bazy materiałowo-technicznej i tyłowej. Szczególnie korzystne warunki zabezpieczenia technicznego występują w zachodniej części kraju, a więc w obrębie rozmieszczenia jednostek tyłowych zarówno związków taktycznych, jak i operacyjnych. Podobnie najlepsze warunki zabezpieczenia materiałowego i medycznego występują w rejonach ewentualnego rozmieszczenia armijnej i frontowych brygad materiałowego zabezpieczenia oraz dywizyjnych punktów medycznych, a także baz szpitalnych frontu. Rozmieszczenie przestrzenne cywilnej bazy usługowo-produkcyjnej wskazuje na to, że najlepsze warunki pod tym względem występują w centralnej i południowej części kraju, a więc w rejonie rozmieszczenia armijnych i frontowej brygady materiałowego zaopatrzenia. Natomiast wykorzystanie jednostek komunikacji wojskowej obszaru kraju rozmieszczonych w większości na rubieży Wisły i we wschodniej części kraju może przyczynić się do poprawy osłony technicznej linii kolejowych w strefie tyłów frontu i frontowych dróg samochodowych.

ROZDZIAŁ IV

KIEROWANIE /DOWODZENIE/ SIŁAMI LĄDOWYMI OBSZARU KRAJU W WARUNKACH OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM PRL

Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej na obszarze PRL zmusza do ustalenia zakresu i podziału kompetencji między organami dowodzenia wojsk operacyjnych a wojskami obszaru kraju oraz terytorialnymi ogniwami obronnymi. Jest to problem skomplikowany z tego względu, że w przewidywanych strefach obrony znajdują się wojska podporządkowane zarówno dowódcom wojsk operacyjnych różnych szczebli, jak i okręgów wojskowych czasu "W" oraz ministrowi spraw wewnętrznych. Ponadto wystąpią siły pozamilitarne formowane przez ministrów resortów gospodarki narodowej i terytorialne ogniwa obronne /z których tylko część przydzielana będzie siłom zbrojnym/. Tym samym w obszarze działań /w strefach obrony/ będzie kilka niezależnych od siebie ośrodków dyspozycyjnych. Będą to: dowódca frontu oraz dowódcy armii /korpusów armijnych/, okręgów wojskowych czasu "W", brygad WOP, a także szefowie terytorialnych ogniw obronnych /przewodniczący WKO, będący jednocześnie szefami obrony cywilnej województw/. Ponadto będą szefowie, dyrektorzy i kierownicy jednostek organizacyjnych resortów gospodarki narodowej /np. dyrekcji okręgowych kolei państwowych, dróg publicznych, poczt i telegrafów/ oraz przedsiębiorstw i zakładów pracy - podporządkowani właściwym ministrom. Każdy z wymienionych organów dyspozycyjnych zajmuje się w nakazanym stopniu i zakresie zadaniami obronnymi, uwzględniając

przy tym różnego rodzaju priorytety. O ile dla dowódcy frontu /armii/ najważniejsze są zadania militarne, to dla dowódców okręgów wojskowych natomiast są przedsięwzięcia zabezpieczające wykonywane w ramach militarnej obrony obszaru okręgu, stanowiącego w odniesieniu do POW i SOW znaczną część strefy obrony armii i w całości strefę obrony frontu. Dla szefów jednostek organizacyjnych gospodarki narodowej /przedsiębiorstw i zakładów pracy/ będą to zadania produkcyjne wynikające z resortowych planów obronnych. Najważniejszym zadaniem dla przewodniczących WKO będzie zapewnienie ochrony ludności, utrzymanie ciągłości i sprawności funkcjonowania administracji oraz gospodarki przy jednoczesnym utrzymaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze województw.

Doniosłość znaczenia zadań i dążenie do ich realizacji przy użyciu wszystkich dostępnych sił i środków może doprowadzić do nakładania się kompetencji lub ich przekraczania. Szczególnie może się stać to widoczne na szczeblu okręgów wojskowych. Na szczeblu centralnym kierowniczą i koordynującą funkcję spełnia KOK, którego przewodniczący jest jednocześnie zwierzchnikiem Sił Zbrojnych PRL, a zastępcą jego do spraw sił zbrojnych i planowania strategicznego jest minister obrony narodowej. Na szczeblu wojewódzkim występuje WKO, którego przewodniczący jest jednocześnie szefem obrony cywilnej, a zastępcą szef WSzW. Można wnioskować, że na tych szczeblach kierowania działalnością obronną państwa zapewniona została koordynacja zadań militarnych i pozamilitarnych.

Natomiast szczebel okręgu wojskowego nie ma odpowiednika w administracji państwowej, tj. organu kierującego i koordynującego realizacją zadań obronnych na tym obszarze.

Dowódca okręgu wojskowego czasu "W", kierując realizacją zadań operacyjno-obronnych zobowiązany jest jedynie do współdziałania z właściwymi organami resortu spraw wewnętrznych i terenowymi organami obrony cywilnej oraz do współpracy z wojewódzkimi komitetami obrony.⁹⁰ Dowódca ten nie ma więc uprawnień decyzyjnych i koordynacyjnych do terytorialnych ogniw obronnych oraz kierowników jednostek organizacyjnych resortów gospodarki narodowej. Brak takich uprawnień może być szczególnie dotkliwy przy rozwiązywaniu problemów operacyjnych okręgów /stanowiących część składową obrony kraju w czasie wojny/ przy użyciu sił i środków nie podlegających dowódcy okręgu. Dostrzegając tę trudność dowódca Warszawskiego Okręgu Wojskowego w czasie ćwiczenia pk. "Mazowsze-83" postulował powierzenie dowódcy OW czasu "W" funkcji pełnomocnika KOK. Przyjęcie takiego rozwiązania byłoby usankcjonowaniem i tak już istniejącego stanu, bowiem w czasie ćwiczeń /prowadzonych przez Głównego Inspektora Obrony Terytorialnej, a także dowódców okręgów wojskowych cz."W"/ dowódcy OW faktycznie pełnili funkcje kierownicze i koordynujące wobec organów pozamilitarnych. Takie rozwiązanie usprawniłoby również kierowanie działalnością WKO przez KOK. Zamiast bowiem czterdziestu dziewięciu podległych przewodniczących WKO, występowałoby trzech pełnomocników KOK.

Nowym zagadnieniem wymagającym rozstrzygnięcia jest podział kompetencji między dowódców wojsk operacyjnych /prowadzących działania obronne na terytorium kraju/, a wojsk obszaru

90. Por. Ramowy zakres działania dowództwa okręgu wojskowego na czas wojny, Warszawa 1986, rozdz.III, s.13-18.

kraju oraz terytorialnymi ogniwami obronnymi. Dowódcy ci będą musieli umiejętnie łączyć swoje dotychczasowe zadania odnoszące się do prowadzenia działań na tzw. froncie zewnętrznym z zadaniami dotychczas wchodzącymi w zakres obrony terytorium kraju /tzn. działań militarnych na tzw. froncie wewnętrznym/. Ponadto wystąpi konieczność współdziałania dowódców wojsk operacyjnych wszystkich szczebli dowodzenia z szefami terytorialnych ogniw obronnych w zakresie użycia sił im podległych oraz korzystania z infrastruktury technicznej i społecznej, a także zasobów miejscowych. Problem ten jest o tyle istotny, że prowadzenie operacji obronnej na obszarze kraju nie powinno uniemożliwić działalności administracyjno-gospodarczej państwa.

W związku z powyższym istnieją dwa oddzielne problemy. Pierwszy, dotyczy dowodzenia wszystkimi wojskami /operacyjnymi i obszaru kraju/ znajdującymi się w strefie obrony, drugi zaś współdziałania i współpracy dowódców wojsk operacyjnych z terytorialnymi ogniwami obronnymi. Dowodzenie całością narodowych sił zbrojnych w czasie wojny należy do naczelnego dowódcy Sił Zbrojnych PRL,⁹¹ któremu powinien podlegać dowódca frontu narodowego, a gdy takiego nie będzie - dowódcy armii, okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych. Ponieważ dowódca frontu /armii/ będzie podlegał pod względem operacyjnym wyższemu dowódcy /ZTDW lub frontu koalicyjnego/, naczelnym dowódcą SZ PRL nie będzie bezpośrednio kierował działaniami bojowymi tych związków operacyjnych. Jednak w jego kompetencji pozostanie

91. Zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku obrony PRL, naczelnego dowódcę SZ PRL mianuje na okres wojny Rada Państwa. Ustawa nie określa szczegółów związanych z tą funkcją.

operacyjne użycie sił frontu /poszczególnych armii/⁹² na ZTDW, problemy kadrowe, uzupełnianie strat oraz zaopatrywanie materiałowo-techniczne. W związku z tym organem wykonawczym naczelnego dowódcy powinien być Sztab Generalny WP /nie ma potrzeby tworzenia naczelnego dowództwa SZ PRL/, który w czasie wojny koordynowałby działania dowództwa frontu i dowódców OW /RSZ/, organizował szkolenie rezerw dla wojsk operacyjnych oraz ich uzupełnianie i zaopatrywanie. Naczelny dowódca SZ PRL reprezentowałby ponadto interesy frontu na szczeblu Komitetu Obrony Kraju.

W celu usprawnienia dowodzenia wojskami działającymi w strefie obrony najbardziej wskazane byłoby podporządkowanie dowódcom wojsk operacyjnych, jednostek wojsk lądowych obszaru kraju i zmilitaryzowanych przydzielanych OW cz."W". Wymagać to jednak będzie skierowania do tych dowódców grup operacyjnych wydzielanych z okręgów wojskowych /GO OW/.⁹³ Przeprowadzone konsultacje w sztabach okręgów wojskowych wskazują, że OW cz."W" może wydzielić tylko jedną grupę operacyjną, która powinna znajdować się przy dowódcy armii działającej na obszarze tego okręgu.⁹⁴ Brak możliwości wydzielenia z okręgów wojskowych grup operacyjnych do dowództwa frontu i armii /korpusu armijnego/ drugiego rzutu wskazuje na konieczność wydzielenia takiej grupy /grup/ ze Sztabu Generalnego WP lub

92. Tym pojęciem określam decydowanie o kierunku operacyjnym, na którym może działać front /armia/, podejmowanie decyzji o wyjściu SZ PRL poza obszar kraju oraz ewentualnym podporządkowaniu poszczególnych armii, a nawet związków taktycznych dowódcom sojuszniczym.

93. Grupa operacyjna OW jest to zespół oficerów sztabu, rodzajów wojsk i służb wyposażony w środki dowodzenia i wydzielony do udziału w planowaniu operacji obronnej, utrzymania współdziałania oraz dowodzenia zgrupowaniami wojsk wykonującymi samodzielne zadania.

94. Ograniczone możliwości wydzielenia więcej grup operacyjnych wynikają z konieczności zabezpieczenia pracy dowództwa OW na dwóch lub trzech stanowiskach dowodzenia równocześnie.

zastosowania innego rozwiązania, tj. wydzielenia grupy operacyjnej z frontu do Sztabu Generalnego WP - co wydaje się bardziej słuszne.

Grupa operacyjna frontu przy Sztabie Generalnym WP byłaby w tym wypadku organem powołanym do jego informowania o decyzjach podjętych przez dowódcę frontu, przebiegu działań obronnych oraz zgłaszałaby postulaty związane z wykorzystaniem wojsk lądowych obszaru kraju centralnego podporządkowania na potrzeby wojsk operacyjnych. Jednocześnie grupa ta reprezentowałaby na szczeblu KOK potrzeby frontu dotyczące wykorzystania sił pozamilitarnych, zaplecza materiałowo-technicznego i medycznego obszaru kraju oraz przeprowadzenia ewentualnej ewakuacji ludności i majątku narodowego ze strefy obrony.

Grupa operacyjna OW cz."W" będąca przy dowództwie armii realizowałaby następujące przedsięwzięcia:

- pomoc w planowaniu użycia jednostek wojsk lądowych okręgu oraz sił pozamilitarnych w operacji obronnej;
- przekazywanie zadań tym jednostkom i ewentualnie kontrolowanie ich wykonania;
- utrzymywanie łączności między dowództwem armii a terenowymi ogniwami administracji wojskowej;
- informowanie dowódcy armii o sytuacji i realizacji zadań operacyjno-obronnych na obszarze OW.

Ponadto grupa ta mogłaby dowodzić podporządkowanymi sobie siłami w zakresie:

- zwalczania sił dywersyjnych nieprzyjaciela w operacji przeciwdywersyjnej prowadzonej przy użyciu znacznych sił wojskowych;

- zwalczania desantów powietrznych wysadzonych w głębi ugrupowania obronnego armii;
- kierowania akcjami ratunkowymi.

Grupa operacyjna OW cz. "W" pełniłaby wówczas funkcję pomocniczego stanowiska dowodzenia.

Dotąd przewidywano także użycie dowództwa POW cz. "W" do kierowania obroną przeciwdesantową wybrzeża. Rozwiązanie takie w warunkach organizowania operacji obronnej na obszarze kraju wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej oraz wybrzeża morskiego jest problematyczne. Słuszniejsze byłoby przekazanie organizacji i dowodzenia wojskami w operacji przeciwdesantowej dowództwu wyznaczonej do tego celu armii lub zespołowi /grupie/ wydzielonej ze sztabu frontu. GO POW powinna natomiast wejść w skład tego zespołu wraz z pełnomocnikiem KOK do spraw obrony wybrzeża morskiego.⁹⁵

Ze względu na występowanie w strefach obrony organów i sił resortu spraw wewnętrznych w składzie grup operacyjnych OW czasu "W" przy dowództwie armii, powinni znajdować się również przedstawiciele tego resortu. Przykładowy skład GO OW przy dowództwie armii przedstawia załącznik 5.

Na szczeblach dowództw ZT i szefów WSzW nie ma potrzeby wydzielania grup operacyjnych lub wymiany przedstawicieli. Istnieje natomiast konieczność nawiązania i utrzymania współdziałania, zwłaszcza w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i uzupełniania strat w czasie działań bojowych oraz

95. Powołanie pełnomocnika KOK do spraw obrony wybrzeża morskiego przewiduje uchwała nr 02/KOK z dnia 17 kwietnia 1975 r. w sprawie obrony i obrony granicy morskiej i wybrzeża morskiego PRL /Dziennik Urzędowy KOK nr 13 poz.103/.

realizacji świadczeń osobistych i rzeczowych, a także koordynacji i kontroli wykonania zadań obronnych na terenie województwa.

Drugi problem - dotyczący współdziałania i współpracy dowódcy frontu oraz dowódców armii z terytorialnymi ogniwami obronnymi - można rozwiązać powołując pełnomocników KOK przy dowództwach wojskowych. Rozstrzygnięcia wymaga kwestia: przy jakich organach wojskowych powoływać takich pełnomocników? W tym względzie istnieją dwie możliwości. Pierwsza, to powołanie pełnomocników KOK przy wszystkich dowództwach wojskowych /wojsk operacyjnych i obszaru kraju/. Byliby to pełnomocnicy przy naczelnym dowódcy SZ PRL /lub przy Sztabie Generalnym WP/, dowódcach OW cz."W", frontu, armii i ewentualnie dowódcach ZT⁹⁶ oraz szefach WSzW. Rozwiązanie takie ma jednak wiele wad organizacyjnych i nie eliminuje nakładania się kompetencji. Zatem niezbędne jest powołanie dowódcy OW na pełnomocnika KOK /druga możliwość/. Dowódca OW byłby wówczas upoważniony do koordynowania działalności przewodniczących WKO województw znajdujących się w strefie obrony frontu oraz stawiania zadań dotyczących angażowania do prowadzenia operacji obronnej organów i sił obszaru kraju. Ponadto mógłby koordynować ewakuację ludności cywilnej i majątku narodowego ze strefy obrony. Powołanie

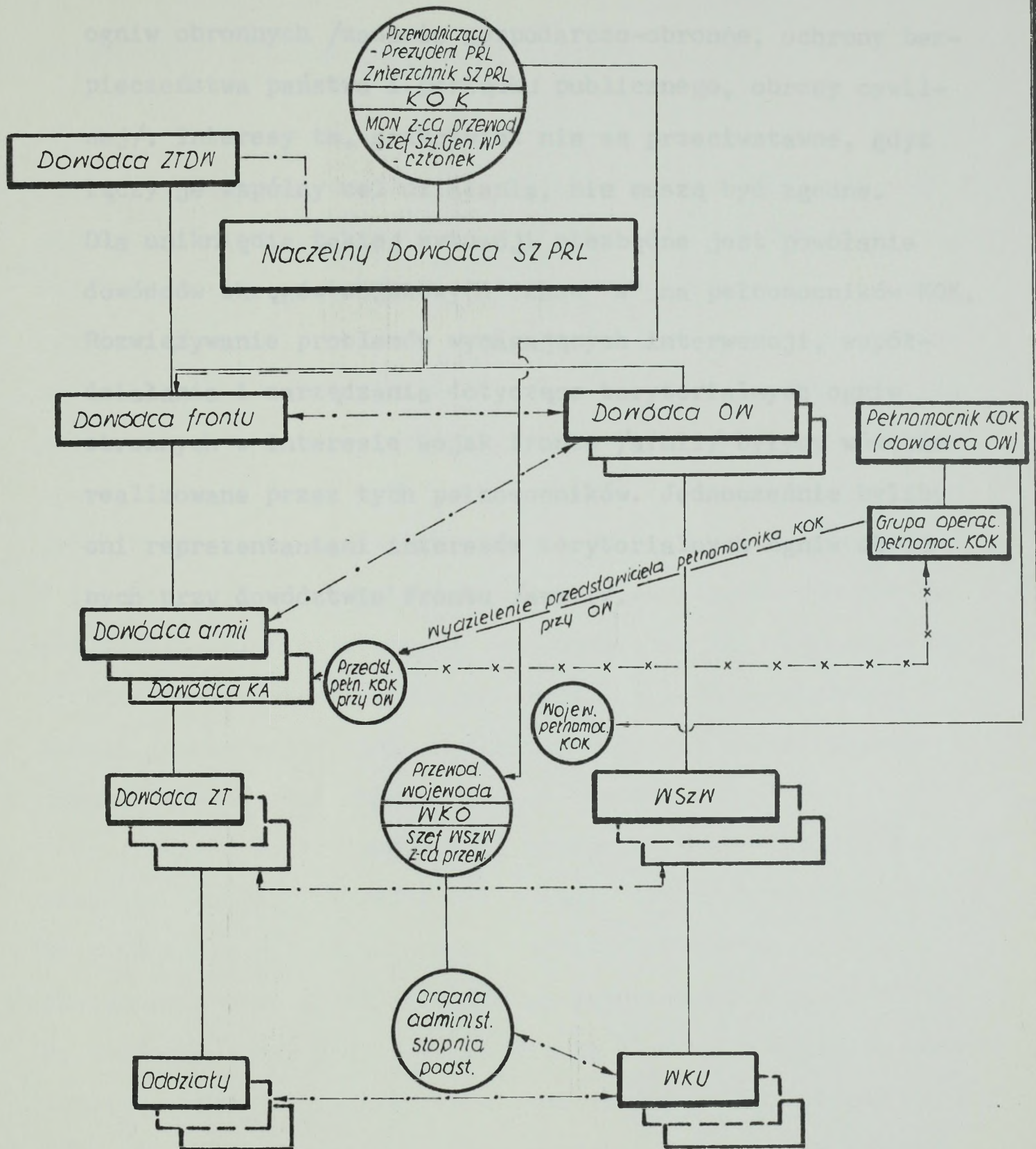
96. W Polsce międzywojennej przewidywano utworzenie komisarzy cywilnych przy dowódcach samodzielnych związków operacyjnych wskazanych przez Naczelnego Wodza. Podlegali oni dowódcom tych związków i odpowiadali za ich współpracę z wojewodami. /Por. Polskie Siły Zbrojne w II wojnie światowej, op.cit.t.1 cz.I s. 347-349/. Przykładem pozytywnym działania takiego komisarza jest prezydent Warszawy Stefan Starzyński, który był komisarzem cywilnym przy Dowództwie Obrony Warszawy.

dowódców okręgów wojskowych na funkcję pełnomocników KOK umożliwiłoby podporządkowanie wszystkich decyzji, które znajdują się dotąd w różnych terytorialnych ogniwach obronnych - zgodnie z potrzebami walczącej armii.

W celu usprawnienia obiegu informacji oraz utrzymywania roboczych kontaktów między pełnomocnikiem KOK a dowódcami związków operacyjnych można byłoby wydzielać przedstawiciela z zespołu operacyjnego, który działałby przy grupie operacyjnej OW cz."W". System dowodzenia siłami zbrojnymi na obszarze kraju uwzględniający udział w nim pełnomocników KOK przedstawia rys. 15.

W n i o s k i:

1. Organizowanie i prowadzenie operacji obronnej na obszarze kraju zmusza do rozwiązania problemów związanych z dowodzeniem siłami zbrojnymi, które znajdują się w strefie obrony frontu oraz ustaleniem kompetencji znajdujących się tam wojsk i terytorialnych ogniw obronnych.
2. Niezbędne byłoby podporządkowanie dowódcy frontu /armii/ wszystkich wojsk obszaru kraju na okres przygotowania i prowadzenia operacji obronnej. W tym celu wskazane jest wydzielenie z dowództw OW cz."W" grup operacyjnych i skierowanie ich do dowództw armii. W skład tych grup powinni wchodzić również pełnomocnicy KOK i MSW. Natomiast dowództwo frontu powinno wydzielić taką grupę do Sztabu Generalnego WP.
3. W strefie obrony frontu nałożą się interesy dowództwa frontu /zadania militarne/ z interesami terytorialnych

Objaśnienie znaków

- Podległość
- - - Współpraca i współdziałanie
- ==== Podległość organizacyjna, kadrowa i zaopatrzeniowa
- x—x— Wymiana informacji, uzgadnianie decyzji

Rys. 15. Dowodzenie siłami zbrojnymi PRL przy udziale pełnomocnika KOK

ogniów obronnych /zadania gospodarczo-obronne, ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, obrony cywilnej/. Interesy te, aczkolwiek nie są przeciwstawne, gdyż łączy je wspólny cel działania, nie muszą być zgodne.

Dla uniknięcia takiej sytuacji niezbędne jest powołanie dowódców okręgów wojskowych czasu "W" na pełnomocników KOK. Rozwiązywanie problemów wymagających interwencji, współdziałania i zarządzania dotyczące terytorialnych ogniów obronnych w interesie wojsk frontu /armii/ byłyby wówczas realizowane przez tych pełnomocników. Jednocześnie byłiby oni reprezentantami interesów terytorialnych ogniów obronnych przy dowództwie frontu /armii/.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I KIERUNKI DAJSZYCH BADAŃ

Wyniki przeprowadzonych badań w zakresie udziału sił lądowych obszaru kraju w operacji obronnej na terytorium Polski wskazują na celowość dwuaspektowego spojrzenia na ten problem. Pierwszy, dotyczy realizacji zadań operacyjno-obronnych przez siły OK w warunkach, gdy wojska operacyjne lub ich część, uczestnicząc w przeciwnatarciu strategicznym na ZTDW opuszczą kraj, drugi - to udział tych sił w operacji obronnej prowadzonej przez wojska operacyjne na terytorium Polski. W pierwszym wypadku zostanie zachowana dwupłaszczyznowość realizowania zadań militarnych, tzn. przez wojska operacyjne na froncie poza terytorium kraju i przez siły OK na obszarze Polski stanowiącym zaplecze frontu, w drugim zaś dwupłaszczyznowość ta - w pasie obrony frontu - zanika.

Jeżeli wojska operacyjne opuszczą obszar Polski, to wskazane jest utrzymywanie sił obszaru kraju ukierunkowanych na zwalczanie sił desantowych, rajdowych i specjalnych nieprzyjaciela oraz zabezpieczenie przegrupowania wojsk i ochronę zaplecza lub - jeśli stanie się to z różnych względów niemożliwe - obciążenie tymi zadaniami części wojsk operacyjnych bądź sił pozamilitarnych. W tym wypadku obowiązujący obecnie system kierowania obronnością państwa /dowodzenia siłami zbrojnymi/ nie wymagałby zmian.

W sytuacji organizowania i prowadzenia operacji obronnej na terytorium kraju - występuje wiele nowych, nie rozwiązanych dotychczas problemów. W zakresie lądowej obrony obszaru kraju dotyczy to głównie rozszerzenia zakresu zadań sił OK

w odniesieniu do ich udziału w obronie rubieży i rejonów obronnych na obszarze Polski oraz w zabezpieczeniu operacyjnym, techniczno-specjalnym i tyłowym operacji obronnej.

Rezultat analiz stanu i możliwości sił OK przeprowadzonych w tych aspektach potwierdził sformułowaną na wstępie badań hipotezę roboczą zakładającą różnorodne możliwości optymalnego użycia tych sił w różnych strefach obrony na obszarze Polski. Z przeprowadzonych badań wynikają następujące wnioski dotyczące możliwości wykorzystania sił OK w operacji obronnej:

1. Obecny stan i możliwości bojowe wojsk lądowych OK, a także pokojowa dyslokacja umożliwiają ich użycie zarówno w przedniej strefie działań bojowych, jak i w głębi ugrupowania obronnego. Można je wykorzystać zarówno do prowadzenia walki zbrojnej, jak i do realizacji szeroko pojmowanego zabezpieczenia operacji obronnej. Ograniczone możliwości bojowe tych jednostek wskazują, że najkorzystniej jest angażować je do: osłony rozwinięcia wojsk operacyjnych, obrony rejonów /punktów oporu/ rozmieszczonych na kierunkach drugorzędnych, a po wycofaniu w głąb ugrupowania obronnego - do osłony przeciwdwersyjnej, np. jednostek tyłowych lub włączyć do składu odwodów przeciwdesantowych. Zwiększenie skuteczności działań tych wojsk wiąże się ze zmianą ich struktur organizacyjnych i wyposażenia. Dotyczy to zwłaszcza jednostek Wojsk Ochrony Pogranicza i jednostek ochrony.
2. Użycie sił lądowych OK do zabezpieczenia operacji obronnej narzuca konieczność zmiany dotychczasowych zasad ich wykorzystania. Oprócz utrzymywania przedmiotowych sił w gotowości do zabezpieczenia przegrupowania wojsk przez obszar

kraju celowe jest przygotowanie ich także do działań w zakresie zabezpieczenia operacyjnego, technicznego i tyłowego. Rozmieszczenie poszczególnych jednostek w pobliżu planowanych dróg przegrupowania stwarza dogodne warunki do użycia ich na całej głębokości ugrupowania obronnego.

Siły lądowe obszaru kraju mogą i powinny uzupełniać działania wojsk operacyjnych w zakresie rozpoznania, maskowania, OPBMR i zabezpieczenia hydrometeorologicznego. Istotne znaczenie będzie miało użycie tych sił - głównie oddziałów inżynieryjnej rozbudowy terenu i współpracującej z nimi ludności cywilnej - do zabezpieczenia inżynieryjnego, a zwłaszcza rozbudowy fortyfikacyjnej rubieży obronnych.

Siły lądowe OK mogą też w znacznym stopniu przyczynić się do zwiększenia potencjału remontowego /zwłaszcza w zakresie ewakuacji uszkodzonego sprzętu i przeprowadzania remontów bieżących/ wojsk operacyjnych oraz skuteczniejszego uzupełniania zużytych technicznych środków materiałowych, szczególnie na obszarze województw: szczecińskiego, gorzowskiego i zielonogórskiego /taktyczna strefa obrony/. Ponadto siły te mogą zapewnić lepsze zabezpieczenie materiałowe /szczególnie w materiały pędne i smary/ i medyczne, usprawnić działalność usługowo-produkcyjną wojsk operacyjnych, jak również zapewnić skuteczniejszą osłonę techniczną sieci komunikacyjnej frontu. Szczególnie dotyczy to:

a/ zabezpieczenia w mps w północno-zachodniej i południowej części Polski, tj. w województwach: szczecińskim, słupskim, gdańskim, pilskim, poznańskim, piotrkowskim i częstochowskim /ogólnie w obrębie drugiej frontowej rubieży obrony/;

- b/ zabezpieczenia medycznego w centralnej i południowej części Polski, tj. w województwach: gdańskim, poznańskim, wrocławskim, wałbrzyskim, opolskim, katowickim, krakowskim /ogólnie w obrębie drugiej frontowej rubieży obrony i w rejonie rozmieszczenia tyłów operacyjnych/;
- c/ działalności usługowo-produkcyjnej w centralnej i południowej części Polski, tj. w województwach: gdańskim, bydgoskim, poznańskim, wrocławskim, opolskim, katowickim i krakowskim /ogólnie w obrębie drugiej frontowej rubieży obrony i w rejonie rozmieszczenia tyłów operacyjnych/;
- d/ osłony technicznej sieci komunikacyjnej na rubieży Wisły.

Szczegółowa znajomość rozmieszczenia przestrzennego i charakteru infrastruktury technicznej i społecznej powinna pomóc organom tyłowym wojsk operacyjnych w optymalnym rozmieszczeniu elementów zabezpieczenia technicznego oraz tyłowego /brygad remontowych i materiałowego zabezpieczenia ich oddziałów oraz baz szpitalnych/.

3. Obecny system kierowania obronnością państwa, odpowiadający potrzebom okresu pokojowego oraz warunkom prowadzenia działań przez wojska operacyjne poza naszym terytorium nie jest w pełni przystosowany do potrzeb operacji obronnej prowadzonej na obszarze kraju. Nie stwarza on bowiem możliwości uniknięcia nakładania się kompetencji organów dowodzenia wojskami operacyjnymi i obszaru kraju, a także zazębiana się kompetencji organów dowodzenia wojskami i organów administracji państwowej oraz gospodarki narodowej, a także terytorialnymi ogniwami obronnymi /WKO/.

Złagodzenie lub nawet wyeliminowanie sytuacji konfliktowych nastąpi jedynie przez wypracowanie nowych aktów prawnych regulujących te problemy, a także ustalających zakresy kompetencji organów wojskowych i cywilnych. Dopóki nie zostanie spełniony ten warunek, optymalnym rozwiązaniem będzie wydzielanie grup operacyjnych z dowództw OW cz."W" do dowództw armii oraz grupy operacyjnej frontu do Sztabu Generalnego WP. Natomiast w sferze pozamilitarnej celowe jest powoływanie pełnomocników KOK przy organach dowodzenia wojskami.

x

x

x

Zamieszczone w niniejszej pracy wyniki są tylko propozycjami rozwiązań tzw. "pierwszego kroku". Uwarunkowania doktryny obronnej PRL oraz wynikające z niej prognozowane użycie sił zbrojnych i pozamilitarnych rodzą wiele nowych problemów w zakresie systemu obronnego państwa, których rozwiązań należy poszukiwać w toku dalszych badań. Przede wszystkim niezbędne jest w tym względzie opracowanie nowej pełnej oceny zagrożenia obszaru Polski uwzględniającej sytuację, w której część kraju może stać się strefą działań bojowych. Wynikające z tej oceny wnioski powinny stanowić podstawę do zweryfikowania całego systemu obronnego państwa zarówno w jego skali przedmiotowej, jak i podmiotowej. Badania te powinny być ukierunkowane również na określenie kształtu naszych sił obronnych /militarnych i pozamilitarnych/ oraz określenie ich powiązań, a także wzajemnych świadczeń na wszystkich szczeblach. Ponadto

powinny one ustalić potrzebę utrzymywania dotychczasowego podziału sił zbrojnych Polski na "wojska operacyjne" i "wojska obszaru kraju" i tym samym określić strukturę dowodzenia siłami zbrojnymi.

Odnosić się one powinny również do problematyki obrony cywilnej, a zwłaszcza do ochrony ludności cywilnej zamieszkującej obszary, które znaleźć się mogą w strefie działań bojowych. Kolejny zespół problemów wymagających nowych badań, to kształtowanie struktur przestrzennych w aspekcie potrzeb operacji obronnej.

W świetle zachodzących zmian politycznych, zwłaszcza w Europie Środkowej i Wschodniej rysuje się potrzeba podjęcia wstępnych badań ewentualnej realizacji zadań obronnych w układzie wyłącznie narodowym. Choć jest to kwestia przyszłości, wydaje się, że i taką możliwość trzeba mieć na względzie.

Prowadzenie interdyscyplinarnych badań zawierających zarówno cechy mierzalne, jak i niemierzalne będzie wymagać skonstruowania nowych metod i technik badawczych. Ze względu na szybko zmieniającą się sytuację polityczną, gospodarczą i militarną, niezbędne się stanie zastosowanie w tych badaniach systemów informatycznych z wyjściem graficznym, umożliwiającym automatyczny wydruk zmieniających się warunków na obszarze Polski. Ze względu na potrzebę realizacji wielu skomplikowanych i różnorodnych zadań, przedstawionych wyżej, powodzenie kompleksowego rozwiązania przedmiotowej problematyki będzie wymagało szerokiego udziału specjalistów wojskowych niemal wszystkich specjalności. Dlatego też kontynuowanie przedmiotowej działalności powinno się odbywać w ramach studiów operacyjno-obronnych kierowanych przez Sztab Generalny WP.

B I B L I O G R A F I A

A. DOKUMENTY NORMATYWNE

1. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dziennik Ustaw PRL nr 30 z dnia 30 sierpnia 1988 r.
2. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów.
3. Uchwała nr 166/83 Rady Państwa z dnia 8 grudnia 1983 r. w sprawie składu, zasad i trybu działania KOK.
4. Uchwała nr 139 Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1988 r. w sprawie oddziałów obrony cywilnej do odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej.
5. Uchwała nr 01/84 KOK z dnia 12 stycznia 1984 r. w sprawie przyjęcia regulaminu KOK oraz ustalenia wykazu obowiązujących aktów normatywnych w dziedzinie obronności państwa.
6. Uchwała nr 01/74 KOK z dnia 27 kwietnia 1974 r. w sprawie WKO.
7. Uchwała nr 02/89 KOK z dnia 4 sierpnia 1989 r. w sprawie militaryzacji.
8. Uchwała nr 04/77 KOK z dnia 8 grudnia 1977 r. w sprawie transportu kolejowego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej i drogownictwa na potrzeby obronne państwa.
9. Uchwała nr 09/84 KOK z dnia 28 czerwca 1984 r. w sprawie szczególnej ochrony obiektów gospodarki narodowej w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa i wojny.
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1983 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania szefa Obrony Cywilnej Kraju oraz szefów OC województw, miast, dzielnic, gmin oraz miast i gmin.
11. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 02/MON z dnia 16 stycznia 1988 r. w sprawie przygotowania stanowisk kierowania dla określonych organów politycznych, władzy i administracji państwowej.

12. Wytyczne szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 24 czerwca 1985 r. w sprawie zasad udziału formacji OC w realizacji zadań ratowniczych i innych zadań na rzecz jednostek wojskowych i jednostek zmilitaryzowanych.
13. Wytyczne zastępcy przewodniczącego KOK do spraw gospodarczo-obronnych z dnia 22 sierpnia 1987 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia w l. 1987-90 prac przygotowawczych do wydzielenia zdolności w zakładach produkcyjnych i remontowych GN na potrzeby remontu uzbrojenia i sprzętu wojsk działających na TDW a także udzielania pomocy technicznej przegrupowującym się wojskom.

B. BIULETYNY, INSTRUKCJE, METODYKI, PODRĘCZNIKI, REGULAMINY

1. Biuletyn Informacyjny nr 1/133/. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1980.
2. Biuletyn Informacyjny nr 2/145/. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1984.
3. Biuletyn Informacyjny nr 2/151/. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1987.
4. Biuletyn Informacyjny nr 3/152/. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1987.
5. Instrukcja o zabezpieczeniu inżynieryjnym militarnej obrony terytorium kraju. Wyd. MON, Warszawa 1984.
6. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej. Wyd. MON, Warszawa 1982.
7. Ramowy zakres działania dowództwa okręgu wojskowego na czas wojny. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1986.
8. Ramowy zakres działania WSzW. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1988.
9. Zasady przygotowania samoobrony w dużym garnizonie. Wyd. MON, Warszawa 1988.
10. Dane dotyczące organizacji Wojsk Ochrony Pogranicza i zasad ochrony granicy państwowej. Wyd. Sztab WOP, Warszawa 1981.

11. Metodyka działania OIRT podczas rozbudowy fortyfikacyjnej rejonów i pasów obrony przy udziale ludności cywilnej. Wyd. WOW, Warszawa 1989.
12. Funkcjonowanie systemu obronnego państwa w warunkach obowiązywania stanów wyższej konieczności. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.
13. Komunikacja wojskowa. Wyd. MON, Warszawa 1965.
14. Nauka i doktryna wojenna. Wyd. MON, Warszawa 1984.
15. Obrona terytorium kraju. Wyd. ASG WP, Warszawa 1981.
16. Obrona terytorium kraju. Terminy, struktury organizacyjne, warianty rozwiązań. Wyd. ASG WP, Warszawa 1983.
17. Operacja obronna armii. Wyd. ASG WP, Warszawa 1989.
18. Organizacja i prowadzenie pierwszej operacji obronnej frontu w warunkach obrony strategicznej na ZTDW w początkowym okresie wojny. Wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1987.
19. Organizacja, przeznaczenie i możliwości taktyczno-techniczne oraz kalkulacje przegrupowania pododdziałów wojsk inżynierskich. Wyd. MON, Warszawa 1985.
20. Zabezpieczenie komunikacyjne działań bojowych wojsk na szczeblu operacyjnym. Wyd. MON, Warszawa 1987.
21. Vademecum czołgowo-samochodowe obszaru kraju. Wyd. MON, Warszawa 1979.
22. Regulamin sztabów. Wyd. MON, Warszawa 1983.
23. Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL, część I /dywizja - pułk/. Wyd. MON, Warszawa 1985.

C. WYDAWNICTWA, PUBLIKACJE

1. Bartkowski T. Zastosowania geografii fizycznej. PWN, Warszawa 1986.
2. Bernaś-Kostynowicz A. Społeczeństwo polskie w wojnie obronnej 1939. Wyd. MON, Warszawa 1988.
3. Biedrzycki M., Śpiewak Z. Organizacja i funkcjonowanie pozamilitarnej części systemu obronnego PRL, Przegląd OTK 1/25/, Warszawa 1986.

4. Bordziłowski J. Wojska inżynieryjne na polu walki. Wyd. MON, Warszawa 1977.
5. Bordziłowski J. Żołnierska droga. Wyd. MON, Warszawa 1970.
6. Chocha B. Obrona terytorium kraju. Wyd. MON, Warszawa 1974.
7. Ciemięga Z., Dworecki S. Zabezpieczenie techniczno-specjalne armii w operacji obronnej. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.
8. Cywilna obrona Warszawy we wrześniu 1939. Wyd. PWN, Warszawa 1964.
9. Dalecki R. Armia "Karpaty" 1939. Wyd. MON, Warszawa 1979.
10. Dębicki M. Zasadnicze problemy obrony terytorium kraju w świetle obronnej doktryny wojennej. Przegląd OTK 1/29/, Warszawa 1988.
11. Dzienis W. Zasadnicze problemy współpracy WSzW z WIOC w świetle zadań okresu zagrożenia i wojny. Przegląd OTK 2/14/, Warszawa 1980.
12. Fryń S. Wybrane problemy zabezpieczenia tyłowego wojsk w obronie. Przegląd Kwatermistrzowski 10/12/, Warszawa 1988.
13. Gąsiorowski E. Podstawowe zadania terenowych jednostek MO do zwalczania dywersyjnej działalności przeciwnika w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Przegląd OTK 2/14/, Warszawa 1980.
14. Godleś H. Wybrane problemy obrony przeciwdywersyjnej obszaru kraju. Przegląd OTK 2/24/, Warszawa 1985.
15. Gołąb Z. Wojna a system obronny państwa. Wyd. MON, Warszawa 1984.
16. Jasiczek M. Rola działalności militarnej w systemie obronnym państwa. Przegląd OTK 1/13/, Warszawa 1980.
17. Jasiniewski H. Organizacja zabezpieczenia materiałowego i medycznego związków taktycznych i tyłowych w czasie przegrupowania przez obszar kraju. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.
18. Kaczmarek J. Nasza doktryna obronna. Żołnierz Wolności nr 57 /11796/ z dnia 8 marca 1989.

19. Kubajewski D. Wykorzystanie i działanie lądowych sił obrony terytorium kraju w okresie organizacji i prowadzenia pierwszej operacji frontu na obszarze kraju. Przegląd OTK 1/27/, Warszawa 1987.
20. Kubajewski D., Skobel W. Działanie sił i środków obrony terytorium kraju na korzyść przegrupowujących się wojsk frontu i armii do operacji obronnej. Przegląd OTK 2/28/, Warszawa 1987.
21. Kubajewski D., Skobel W. Działanie sił lądowych OTK i terytorialnych organów ds. obronności w czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju. Przegląd OTK 2/30/, Warszawa 1988.
22. Kurant A. Ocena możliwości sił OC w akcjach ratunkowych na rzecz przegrupowujących się wojsk operacyjnych po uderzeniach bronią masowego rażenia. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.
23. Lewandowski L. Problematyka zabezpieczenia materiałowego wojsk obrony terytorium w czasie wojny. Przegląd OTK 2/28/, Warszawa 1987.
24. Łepkowski W., Paluch Z. Strategiczna operacja obronna na ZTDW. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.
25. Makuła J., Opolski J. Działanie pułku pontonowego /pontonowo-technicznego/ OT podczas organizacji przepraw na szerokich przeszkodach wodnych PRL. Przegląd OTK 1/27/, Warszawa 1987.
26. Maliński J., Krystek J. Funkcja i zakres działania organów kierowania samoobroną. Przegląd OTK 1/29/, Warszawa 1988.
27. Maliński J. Wpływ obronnego charakteru doktryny wojennej na zmiany niektórych założeń obronnych państwa. Przegląd OTK 1/31/, Warszawa 1989.
28. Michalski M. Strategia i taktyka obrony terytorium kraju. Wyd. MON, Warszawa 1965.
29. Międzynarodowe czynniki bezpieczeństwa Polski. PWN, Warszawa 1986.
30. Nowak E., Ostojski Z. Działanie pułku kolejowego i pułku drogowo-eksploatacyjnego podczas zabezpieczenia ciągłości

- ruchu na sieci komunikacyjnej obszaru kraju. Wyd. ASG WP, Warszawa 1986.
31. Nożko K. Walka o przewagę. Wyd. MON, Warszawa 1985.
 32. Obrona terytorialna i cywilna RFN, Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii i Danii. Wyd. MON, Warszawa 1987.
 33. Oleszak B., Matuszewski J. Wybrane problemy planowania operacyjnego oraz prowadzenia działań przez okręg wojskowy w czasie wojny. Przegląd OTK 1/13/, Warszawa 1980.
 34. Organizacja i prowadzenie operacji przeciwdesantowej w pierwszej operacji obronnej frontu /armii/. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.
 35. Pawlikowski B. Węzłowe problemy obronne resortu spraw wewnętrznych. Przegląd OTK 1/25/, Warszawa 1986.
 36. Pietrasik J. Uzupełnianie wojsk operacyjnych stanem osobowym. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.
 37. Pindek K. Obrona narodowa 1937-1939. Wyd. MON, Warszawa 1979.
 38. Polski czyn zbrojny w II wojnie światowej. Wojna obronna Polski 1939. Wyd. MON, Warszawa 1979.
 39. Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej. Kampania wrześniowa 1939. Wyd. Instytut Historyczny im.gen.Sikorского, Londyn 1951.
 40. Popek J., Kucharski A. Organizacja zabezpieczenia inżynierskiego lądowej obrony wybrzeża morskiego. Przegląd OTK 2/28/, Warszawa 1987.
 41. Porwit M. Komentarze do historii polskich działań obronnych 1939 roku. Czytelnik, Warszawa 1983.
 42. Porwit M. Obrona Warszawy wrzesień 1939 r. Czytelnik, Warszawa 1979.
 43. Przegląd OTK 1/17/, Warszawa 1982.
 44. Puchała F. O doktrynie obronnej PRL raz jeszcze. Żołnierz Wolności nr 61/11800/ z dnia 13 marca 1989.
 45. Raban J. Zabezpieczenie chemiczne obrony obszaru okręgu wojskowego. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.

46. Rabiej S. Analiza i elementy syntezy systemu wykrywania skażeń. Wyd. Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej, Warszawa 1984.
47. Rocznik statystyczny 1988. Wyd. GUS, Warszawa 1988.
48. Skobel W. Działanie sił lądowych obszaru kraju i terytorialnych ogniw obronnych w czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju. Rozdział XIII tematu naukowego pk. "Obrona".
49. Stawicki A., Nawrocki S. Organizacja tyłów i zabezpieczenie materiałowe armii w pierwszej operacji obronnej prowadzonej na obszarze kraju. Wyd. ASG WP, Warszawa 1989.
50. Steblik W. Armia "Kraków" 1939. Wyd. MON, Warszawa 1989.
51. Studium planu strategicznego Polski przeciw Niemcom. Wyd. PAX, Warszawa 1987.
52. Szewczyk J. Cechy szczególne organizacji zabezpieczenia techniczno-specjalnego w operacji obronnej frontu i armii w początkowym okresie wojny na obszarze kraju. Wyd. ASG WP, Warszawa 1986.
53. Szułczyński M. Pogląd na organizację współdziałania terenowych komend straży pożarnych z organami i jednostkami wojskowymi. Przegląd OTK 1/27/, Warszawa 1987.
54. Torba S. Skład i przeznaczenie sił obrony terytorialnej państw NATO na ŚE i części PłnE TDW. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.
55. Tuczapski T. Zadania i organizacja pozamilitarnej części systemu obronnego państwa oraz zasady kierowania w systemie obronnym w czasie podwyższania gotowości obronnej w czasie wojny. Przegląd OTK 2/28/, Warszawa 1987.
56. Ura E. Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa. KAW, Rzeszów 1987.
57. Użycki J. Zasady obronności kraju na tle koalicyjnej i narodowej doktryny obronnej. Wyd. ASG WP, Warszawa 1989.
58. Wójtowicz W. Zabezpieczenie tyłowe armii w operacji obronnej. Wyd. ASG WP, Warszawa 1986.

59. Wystąpienie szefa grupy problemowej ds. militarnych /w ćwiczeniu pk. "Mazury-88"/. Przegląd OTK 1/31/, Warszawa 1989.
60. Zakrzewski M. Węzłowe problemy organizacji i prowadzenia lądowej obrony wybrzeża morskiego. Przegląd OTK 1/29/, Warszawa 1988.

D. MATERIAŁY ANALITYCZNO-OCENOWE Z ĆWICZEŃ

1. "Rubin-83" - WOW
2. "Jesion-83" - WOW
3. "Mazowsze-83" - IOTiWOWewn.
4. "Górny Śląsk-83" - IOCK
5. "Jesion-84" - WOW
6. "Wybrzeże-84" - IOTiWOWewn.
7. "Bieszczady-84" - IOCK
8. "Świerk-85" - WOW
9. "Topaz-85" - POW
10. "Wielkopolska-85" - IOTiWOWewn.
11. "Jantar-86" - POW
12. "Topaz-87" - POW
13. "Mazury-88" - IOTiWOWewn.

Wydrukowano w 8 egz.

Egz.nr 1-8 Bibl.Nauk.DZS

wyk.płk SKOBEL

Druk G.K. dn.1.02.90r

Druk ASG WP nr pf-314/WW

Korekta autorska

REORGANIZACJA WOJSK LĄDOWYCH OTK
I JEJ WPŁYW NA ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ TE JEDNOSTKI
/Stan na dzień 1 czerwca 1989 r./

Lp.	Przedsięwzięcia reorganizacyjne	Rodzaj jednostki wojskowej OTK	Podstawowe zadania realizowane w ramach OTK	Rodzaj jednostki wojskowej /pozamilitarnej/ najbardziej predysponowanej do realizacji zadania wymienionego w kol. 4.
1	2	3	4	5
JEDNOSTKI OGÓLNOWOJSKOWE				
1.	Rozformowano lub będą rozformowane w 1990 r.	brygady OT pułki OT	Realizacja zadań ratunkowych na rzecz porażonych jednostek /obiektów/ wojskowych oraz - w razie konieczności - udział w realizacji zadań operacyjno-obronnych, zwłaszcza bojowych działaniach przeciwdywersyjnych.	Formacje OC, oddziały /grupy/ samoobrony, ewentualnie wydzielone jednostki wojsk operacyjnych.
		pułki WOVewn.	Zwalczanie desantów sił dywersyjnych nieprzyjaciela na obszarze OW.	Jednostki zwarte MO, jednostki wojsk operacyjnych, ewentualnie proponowane pułki ochrony.

1	2	3	4	5
2.	Przeformowano na pułki ochrony i pułk strzelców podhalańskich.	brygady WOVewn.	Operacyjne zabezpieczenie stanowisk kierowania MON.	Nie ma potrzeby.
3.	Zmniejszono ilość jednostek.	jednostki ochrony obiektów /bataliony, kompanie, plutony/	Ochrona obiektów wojskowych i gospodarki narodowej zaliczonych do kategorii I.	Użytkownicy obiektów siłami zmilitaryzowanych oddziałów ochrony, straży przemysłowych, bankowych itp.
		brygady WOP	Ochrona granicy państwowej i udział w realizacji zadań operacyjno-obronnych /obronie wybrzeża, zwalczaniu desantów i sił dywersyjnych nieprzyjaciela, ochronie obiektów i zabezpieczeniu przegrupowania wojsk.	Pozostałe brygady WOP.
JEDNOSTKI RODZAJÓW WOJSK I SŁUŻB				
1.	Rozformowano lub będą rozformowane w 1990 r.	pułki ratownictwa technicznego	Prowadzenie działań ratunkowych w jednostkach /obiektach/ wojskowych.	Oddziały /grupy/ samobrony ewentualnie formacje OC.
		pułki łączności WOVewn.	Zabezpieczenie funkcjonowania stanowisk kierowania.	Brygada łączności byłych WOVewn.

1	2	3	4
	pułki kolejowe	Osłona techniczna linii kolejowych.	Jednostki zmilitaryzowane resortu komunikacji, ewentualnie jednostki komunikacji wojskowej wojsk operacyjnych.
2.	Przeformowano na wojskowe przedsiębiorstwa budowlane.	pułki /bataliony/ inżyniersko-budowlane, bataliony remontowo-budowlane	Wojskowe budownictwo specjalne oraz wykonywanie zadań w składzie grup /oddziałów/ ratunkowo-ewakuacyjnych.
3.	Zmniejszono ilość jednostek	pułki pontonowe	Budowa przepraw mostowych /promowych/ na Wiśle i Odrze.
	pułki mostowe	Osłona i utrzymanie oraz odbudowa mostów stałych na szerokich przeszkodach wodnych.	Jednostki zmilitaryzowane /oddziały odbudowy mostów/ formowane przez resort gospodarki przeztrzennej i budownictwa.
	pułki inżyniersko-ratownicze	Zabezpieczenie funkcjonowania SK.	Pozostały pułk inżyniersko-ratowniczy.

OCENA PRZYDATNOŚCI SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU DO DZIAŁAŃ BOJOWYCH
W WARUNKACH PROWADZENIA OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM POLSKI

/Skala ocen 0 - 3/ x/

Lp.	Rodzaj działań	Siły lądowe obszaru kraju		Brygady WOP		Jednostki ochronny obiektów		Pododdziały szkolne		Siły MO	
		strażnice	jedn. odwodowe	pułki /projekt/	bat. komp. i plut.	ogólnowojskowe	specjalistyczne	jedn. sta-cyjne	jedn. ma-newrowe	uzbrojone	
1.	Działania przeciwdesantowe	2	3	3	1	3	1	1	0	1	0
2.	Działania przeciwdwersyjne /zaczepne/	3	3	3	2	3	1	1	2	3	0
3.	Zabezpieczenie mobilizacyjne - go rozwinięcia sił obronnych PRL i uzup. strat	3	3	3	0	0	0	0	2	2	0
4.	Zabezpieczenie przegrupowania wojsk na obszarze Polski	3	1	2	2	0	0	0	1	3	1
5.	Ochrona i obrona obiektów	0	2	3	2	0	0	0	1	3	2
6.	Ochrona przed bronią masowego rażenia	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0

x/ Skala ocen: 0 - całkowicie nieprzydatne
1 - przydatne w ostateczności
2 - przydatne
3 - bardzo przydatne

UWAGA ! Każda ocena jest rezultatem konsultacji prowadzonych z kilkunastoma specjalistami. Ponieważ poszczególne wartości podawane przez specjalistów były rozbieżne, ostateczną wartość /podaną w nin. załączniku/ obliczono za pomocą wartości modalnej /dominanty/.

OCENA PRZYDATNOŚCI SIŁ LĄDOWYCH OBSZARU KRAJU DO ZABEZPIECZENIA OPERACYJNEGO
W WARUNKACH PROWADZENIA OPERACJI OBRONNEJ NA TERYTORIUM POLSKI

/Skala ocen 0 - 3/ x/

Lp.	Rodzaj działań	Wojska lądowe obszaru kraju		Jednostki				Siły pozamilitarne				MO		Form. OC		
		Dtwa OW	WOP	ochrony	in-ży-nerijne	kom. i inż. bud.	obro-ny prze-ciw-chem.	szko-łne	OIRT	OPP	bu-żetowy /od-bud./	stra-że-żarne	sta-cjo-nar-ne		mane-wro-we	WIOC OAS OPO iAl
1.	Rozpoznanie	3	3	2	1	1	1	0	1	1	1	0	3	2	2	1
2.	Obrona przed bronią masowego rażenia	2	1	0	1	1	3	1	1	1	3	0	1	3	3	3
3.	Maskowanie operacyj- ne	2	2	1	3	2	2	1	2	2	0	1	1	1	1	0
4.	Zabezpieczenie inżyni- eryjne	2	1	1	3	3	0	1	3	3	0	0	0	0	0	1
5.	Zabezpieczenie hydrometeorologiczne	2	1	1	2	1	0	0	0	1	1	0	0	2	2	0

x/ Skala ocen: 0 - całkowicie nieprzydatne
1 - przydatne w ostateczności
2 - przydatne
3 - bardzo przydatne

MOŻLIWOŚCI DEZAKTYWACYJNE /ODKAŻANIA/
NIEKTÓRYCH FORMACJI OBRONY CYWILNEJ

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Oddział likwidacji skażeń ^{a/}	Samodzielna kompania likwidacji skażeń ^{b/}	Samodzielny pluton odkażania terenu
1.	ZABIEGI SANITARNE ZABIEGI SPECJALNE	osób/godz.	400	144	-
2.	odzież i bielizna	kpl/2 godz	32	-	-
3.	odzież ochronna	szt/2 godz	40	-	-
4.	samochody osobowe	szt/godz.	48 ^{c/}	-	-
5.	samochody ciężarowe	szt/godz.	24 ^{c/}	do 60 ^{d/}	-
6.	sprzęt ciężki	szt/godz.	24 ^{c/}	-	-
7.	dezaktywacja terenu			6000 ^{e/}	6000 ^{e/}
	zmywanie	m ² /jn	do 12000		
	odpylanie	m ² /godz.	168000		
	zgarnianie	m ³ /godz.	432		
8.	odkażanie na mokro	m ² /jn	24000	10000 ^{e/}	10000 ^{e/}
9.	odkażanie suchym odkażalnikiem	m ² /jn	28800	3500 ^{e/}	3500 ^{e/}
10.	odkażanie ścian pionowych	m ² /jn	3600	4000 ^{e/}	4000 ^{e/}

a/ skład:

- kompanie: zabiegów sanitarnych, odkażania odzieży, odkażania transportu i sprzętu, odkażania terenu;
- plutony: przygotowania i dowozu odkażalników, obsługi;
- drużyny: medyczno sanitarna i łączności.

b/ skład:

- plutony: zabiegów sanitarnych, odkażania transportu i sprzętu, odkażania terenu;
- drużyny: przygotowania i dowozu odkażalnika, obsługi, medyczno-sanitarna, łączności.

c/ jeden z wymienionych elementów

d/ na dobę

e/ m²/godz.

Uwaga: Możliwości w zakresie dezaktywacji i odkażania terenu podano w odniesieniu do sprzętu najbardziej wydajnego - polewaczek, opryskiwaczy i piaskarek.

Źródła: Zarządzenie nr 10 ministra administracji i gospodarki przestrzennej z dnia 1985.08.07 w sprawie oddziałów i samodzielnych pododdziałów służb likwidacji skażeń obrony cywilnej.

A.Kurant: "Ocena możliwości sił OC w akcjach ratunkowych na rzecz przegrupowujących się wojsk operacyjnych po uderzeniach BMR nieprzyjaciela" /rozprawa doktorska/, wyd.ASG WP, Warszawa 1988.

SKŁAD GRUPY OPERACYJNEJ OW

/projekt/

1. Dowódca grupy operacyjnej.
2. Szef sztabu - zastępca dowódcy grupy.
3. Sztab grupy:
 - oficer operacyjny;
 - oficer rozpoznawczy;
 - oficer organizacji i uzupełniania wojsk.
4. Zespół oficerów rodzajów wojsk:
 - oficer wojsk inżynierskich;
 - oficer wojsk obrony przeciwchemicznej;
 - oficer wojsk łączności.
5. Zespół służb technicznych:
 - oficer służby czołgowo-samochodowej;
 - oficer służby uzbrojenia i elektroniki.
6. Zespół służb kwatermistrzowskich:
 - oficer służby komunikacji wojskowej;
 - oficer służby żywnościowej;
 - oficer służby mundurowej;
 - oficer służby materiałów pędnych i smarów;
 - oficer służby zakwaterowania i budownictwa;
 - oficer służby zdrowia.
7. Zespół przedstawicieli MSW:
 - oficer MO;
 - oficer SB;
 - oficer WOP;
 - oficer straży pożarnych.
8. Pełnomocnik KOK.
9. Zespoły zabezpieczenia grupy operacyjnej:
 - zespół środków łączności czynnej;
 - zespół zabezpieczenia kwatermistrzowskiego;
 - zespół zabezpieczenia transportowego i ochrony.

SKŁAD GRUPEY OPERACYJNEJ

(Projekt)

1. Dowódca grupy operacyjnej;
2. Szef sztabu - zastępca dowódcy grupy;
3. Szef grupy:
 - oficer operacyjny;
 - oficer rozpoznawczy;
 - oficer organizacyjny i uzupełniania wojsk;
4. Zespół oficerów rozkazu i wojsk:
 - oficer wojsk inżynierskich;
 - oficer wojsk obrony przeciwlotniczej;
 - oficer wojsk łączności;
5. Zespół służb technicznych:
 - oficer służby obsługi samochodowej;
 - oficer służby utrzymania i eksploatacji;
6. Zespół służb kwatermistrzowskich:
 - oficer służby komunikacji wojskowej;
 - oficer służby żywienia;
 - oficer służby mundurowej;
 - oficer służby materiałów pedagogicznych i sanitarnych;
 - oficer służby zakwaterowania i higieny;
 - oficer służby zdrowia;
7. Zespół przedstawicieli MW:
 - oficer MW;
 - oficer MW;
 - oficer MW;
 - oficer MW;

